

ZÁVEREČNÁ EVALUAČNÁ SPRÁVA

03. 11. 2023

Túto evaluačnú správu vypracoval tím evaluátorov spoločnosti Consulting Associates, s. r. o.: Pavol Weiss, Ľubomír Macák, Robert Horínek a Martin Obuch.

Odbor rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky poskytol normatívne nástroje, predpisy, príručky a formuláre, ktoré boli v rámci procesu evaluácie použité.

Odbor rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky môžete kontaktovať na:

orpo@mzv.sk;

+421 2 5978 3871

Názory uvedené v tomto dokumente sú názormi autorov a nemusia odzrkadľovať názory Odboru rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky alebo orgánov SlovakAid.

Táto publikácia nebola formálne editovaná.

OBSAH

OBSAH	iii
SKRATKY A AKRONYMY	iv
ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV a OBRÁZKOV	v
ZHRNUTIE	viii
SÚHRNNÁ MATICA ZISTENÍ, DŮKAZOV A ODPORÚČANÍ	x
I. ÚVOD	1
II. ZISTENIA EVALUÁCIE	3
III. VÝSLEDKY ONLINE DOTAZNÍKOVÝCH PRIESKUMOV	63
IV. ZÁVERY	82
V. ODPORÚČANIA	91
VI. PONAUCENIA	93
PRÍLOHA I. ZADÁVACIE PODMIENKY EVALUÁCIE	95
PRÍLOHA II. EVALUAČNÉ NÁSTROJE: DOTAZNÍKY A NÁVODY NA VÝKON POHOVOROV	106
PRÍLOHA III. ZOZNAM POSÚDENENEJ DOKUMENTÁCIE	133
PRÍLOHA IV. ZOZNAM OSŔB, KTORÉ BOLI KONTAKTOVANÉ POČAS EVALUÁCIE	135
PRÍLOHA V. NESÚHLASNÉ STANOVISKÁ	137
PRÍLOHA VI. ZOZNAM ČLENOV REFERENČNEJ SKUPINY	138

SKRATKY A AKRONYMY

AFB	Agropotravinársky inkubátor
EUR	Euro
COVID-19	Infekčné ochorenie vyvolané koronavírusom SARS-CoV-2
DCP	Development Cooperation Partnership Program/Program partnerstva pre rozvojovú spoluprácu
EÚ	Európska únia
FCIM TUM	Facultății Calculatoare, Informatică și Microelectronică/Fakulta počítačov, informatiky a mikroelektroniky Moldavskej technickej univerzity
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH/Nemecká agentúra pre medzinárodnú spoluprácu
INEKO	Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy
IKT	Informačné a komunikačné technológie
IT	Informačné technológie
MD	Moldavsko/Moldavská republika
MARDE	Ministry of Agriculture, Regional Development and Environment/Ministerstvo poľnohospodárstva, regionálneho rozvoja a životného prostredia Moldavskej republiky
MVO	Mimovládna organizácia
MZVEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
ODA	Official Development Assistance/Oficiálne rozvojová pomoc
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SIŽP	Slovenská inšpekcia životného prostredia
SR	Slovenská republika
STEM	Science, technology, engineering and mathematics/Veda, technika, inžinierstvo a matematika
ŠC	Špecifický cieľ
UNDP	United Nations Development Programme/Rozvojový program OSN
USAID	U. S. Agency for International Development/Americká agentúra pre medzinárodný rozvoj
ZÚ	Zastupiteľský úrad

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV A OBRÁZKOV

Tabuľka č. 1: Počet respondentov dotazníkových prieskumov.....	63
Tabuľka č. 2: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/1 – mládežnícke organizácie..	64
Tabuľka č. 3: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/1 – účastníci fóra.....	65
Tabuľka č. 4: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/2 – účastníčky kempu organizovaného TEKEDU	68
Tabuľka č. 5: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/2 – absolventi/študenti študijného predmetu kybernetická bezpečnosť	70
Tabuľka č. 6: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/5 – zamestnanci na novovytvorených pracovných miestach.....	74
Tabuľka č. 7: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/5 – miestni farmári a agropodnikatelia využívajúci služby inkubátora a zdieľanej kuchyne.....	76
Tabuľka č. 8: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2021/MD/1/2 – budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni	79
Graf č. 1: Zúčastňujete sa v súčasnosti aktívne na verejnom živote vo svojej obci/meste, škole, pracovisku,... ?	66
Graf č. 2: Využívate poznatky, zručnosti a skúsenosti, ktoré ste získali na fóre mládeže a v neformálnom vzdelávaní vo svojej činnosti a aktivitách?	66
Graf č. 3: Ako Vás ovplyvnila Vaša účasť na Fóre mládeže, resp. neformálnom vzdelávaní – môžete vybrať aj viac ako jednu z nasledovných možností	66
Graf č. 4: Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú k vyššiemu zapojeniu mladých ľudí do verejného života?	66
Graf č. 5: Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú angažovaniu sa za zlepšenie situácie mladých ľudí v Moldavsku?	67
Graf č. 6: Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú k zvyšovaniu povedomia o činnosti členských krajín EÚ v Moldavsku?	67
Graf č. 7: Udržiavate kontakty s inými účastníkmi Fóra mládeže a programu neformálneho vzdelávania?	67
Graf č. 8: Využívanie online aplikáciu SoVi, ktorá bola vytvorená v rámci projektu?	67
Graf č. 9: Čo pre Vás znamenala účasť v kempe?	68
Graf č. 10: Ako účasť na letnom tábore prispela k zvýšeniu Vašich digitálnych zručností – možnosti:	69
Graf č. 11: Rozhodli ste sa na základe absolvovania letného tábora pre štúdium v IT a STEM odboroch?	69
Graf č. 12: Domnievate sa, že štúdium a práca v IT sektore predstavuje pre dievčatá/ženy dobrú a zaujímavú perspektívu?	69
Graf č. 13: Poskytuje podľa Vás Moldavsko dostatok príležitostí pre uplatnenie dievčat/žien s IT špecializáciou?	69

Graf č. 14: Priniesol pre Vás študijný predmet kybernetická bezpečnosť nejakú pridanú hodnotu k Vašmu štúdiu a nadobudnutým poznatkom a zručnostiam?	71
Graf č. 15: Boli ste v rámci predmetu kybernetická bezpečnosť prepojený na konkrétne firmy/inštitúcie pôsobiace v oblasti kybernetickej bezpečnosti v Moldavsku alebo v zahraničí?.....	71
Graf č. 16: Pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti alebo využívate vo svojej práci poznatky získané z tohto študijného predmetu/ resp. v prípade, že ešte študujete uvažujete o práci v oblasti kybernetickej bezpečnosti? ...	71
Graf č. 17: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti,pracujete v Moldavsku?.....	71
Graf č. 18: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete v zahraničí?	72
Graf č. 19: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete v súkromnom sektore?	72
Graf č. 20: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete vo verejnom sektore?	72
Graf č. 21: Poskytlo Vám štúdium tohto predmetu nejaké výhody alebo nové možnosti pre Vašu profesionálnu kariéru?	72
Graf č. 22: Domnievate sa, že môžete naplno využiť svoje vzdelanie a schopnosti prácou v Moldavsku?	73
Graf č. 23: Myslíte si, že možnosti ako napr. študijný predmet „Kybernetická bezpečnosť“ spolufinancované členskou krajinou EÚ prispievajú k proeurópskej orientácii študentov?	73
Graf č. 24: Myslíte si, že možnosti ako napr. študijný predmet „Kybernetická bezpečnosť“ spolufinancované členskou krajinou EÚ prispievajú k zvyšovaniu povedomia o boji proti šíreniu dezinformácií?	73
Graf č. 25: Ste stále zamestnaný/á v inkubátore?	74
Graf č. 26: Je možnosť zamestnania v inkubátore dôležitá pre Vás a Vašu rodinu?	75
Graf č. 27: Bola to jediná príležitosť zamestnania pre Vás v Riškove a jej blízkom okolí?.....	75
Graf č. 28: Považujete toto zamestnanie za dlhodobé pre Vás alebo uvažujete o inej pracovnej príležitosti?	75
Graf č. 29: Ako by ste zhodnotili vplyv inkubátora na život v Riškove	75
Graf č. 30: Pomohla Vám spolupráca s inkubátorom zvýšiť príjmy za predaj Vašich poľnohospodárskych produktov?	77
Graf č. 31: Mali pre Vás odborné tréningy a semináre, ktoré ste absolvovali v inkubátore pridanú hodnotu?	77
Graf č. 32: Ako by ste vyjadrili mieru/úroveň Vašej spokojnosti s činnosťou inkubátora a Vašou vzájomnou spoluprácou?	77
Graf č. 33: Ako často využívate priestory inkubátora a vybavenie inkubátora?.....	77
Graf č. 34: Pomohol inkubátor prežiť niektorým farmárom, ktorý by bez podpory a činnosti centra neprežili ako aktívni farmári?.....	78
Graf č. 35: Považujete inkubátor za stabilný a očakávate, že bude pôsobiť dlhodobo?.....	78
Graf č. 36: Považujete nový spôsob zberu odpadu – triedenie odpadu – za dôležitú vec pre Vaše mesto a Vás osobne?.....	79
Graf č. 37: Zlepšila sa čistota verejných priestorov v Criuleni a jej okolí (napr. pri rieke Dnester) po zavedení triedenia odpadu?.....	80

Graf č. 38: Vznikajú aj po zavedení triedenia odpadu nové nelegálne skládky v meste a jeho blízkom okolí?	80
Graf č. 39: Pribúda odpad na existujúce nelegálne skládky odpadu aj po zavedení triedenia odpadu?	80
Graf č. 40: Je počet a dostupnosť zberných miest – platforiem dostatočný?	80
Graf č. 41: Je odvoz odpadu zo zberných platforiem pravidelný?	81
Graf č. 42: Je periodicita odvozu odpadu zo zberných platforiem dostatočná?	81
Graf č. 43: Zmenil zavedený systém zberu a triedenia odpadu správanie sa obyvateľov Vášho mesta z hľadiska udržiavania poriadku a čistoty verejných priestorov?	81

ZHRNUTIE

Evaluácia projektov rozvojovej spolupráce SR v MD, schválených v rámci výzvy č. SAMRS/2019/MD/1, č. SAMRS/2020/MD/1 a č. SAMRS/2021/MD/1, slúži na poskytnutie nezávislého názoru na fungovanie podporených intervencií a rozvojovej spolupráce v Moldavsku ako celku.

Všetky hodnotené projekty rozvojovej spolupráce SR v Moldavsku vhodne reagovali na aktuálne potreby MD. Evaluátor identifikoval jednoznačnú tematickú väzbu intervencií na rozvojové ciele definované v strategických národných a regionálnych rozvojových dokumentoch. Projekty aktívne prispeli k plneniu cieľov stanovených pre oficiálnu rozvojovú spoluprácu SR (Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023), špecificky pre rozvojovú spoluprácu s MD (CSP). V neposlednom rade podporené intervencie reagovali na identifikované potreby cieľových skupín, k čomu prispelo aktívne zapojenie miestnych partnerov a zástupcov cieľových skupín do procesu formulácie cieľov a aktivít projektov.

Pozitívnym zistením je, že slovenskí realizátori projektov rozvojovej spolupráce v prípravnej a implementačnej fáze rešpektujú princípy rovnosti žien a mužov, ktorá je jednou z dvoch prierezových tém rozvojovej spolupráce SR. Jeden komponent projektu SAMRS/2020/MD/1/2 bol zameraný na zvýšenie počtu a podielu dievčat na IT štúdiách a následne na zamestnanosti v tomto sektore. Objavili sa ojedinelé situácie, keď rovnosť žien a mužov nebola v plnej miere pochopená zo strany lokálnych partnerov. Viacero projektov bolo zameraných priamo na druhú prierezovú tému, ktorou je oblasť životného prostredia s priamym pozitívnym vplyvom (napr. odpadové hospodárstvo, infraštruktúra). V ostatných projektoch môžeme vzťah k životnému prostrediu považovať za neutrálny.

Na základe dostupných informácií môžeme konštatovať, že podporené intervencie rozvojovej spolupráce SR v Moldavsku vykazujú vysokú mieru koherencie. Tá vyplýva z predchádzajúcich skúseností slovenských realizátorov v Moldavsku a z ich spolupráce s lokálnymi partnermi. Projekty často nadväzujú na aktivity financované zo SlovakAid v minulosti. Poznanie aktuálnych potrieb a podmienok umožňuje vytvárať synergiu s intervenciami financovanými z domácich – moldavských zdrojov a zo zdrojov iných zahraničných donorov v partnerskej krajine.

Projekty rozvojovej spolupráce SR v MD boli realizované v súlade so zmluvou, dosiahli stanovené všeobecné a prevažnú väčšinu špecifických cieľov. Implementácia projektov bola vo väčšine prípadov negatívne ovplyvnená dvoma zásadnými faktormi: pandémiou COVID-19 a vojnovým konfliktom na Ukrajine. Prijímatelia na vzniknuté obmedzenia najčastejšie reagovali prostredníctvom úpravy harmonogramu a aktivít projektu. V konečnom dôsledku dokázali prijímatelia flexibilne reagovať na zmeny podmienok, k čomu prispel pružný prístup SAMRS pri schvaľovaní zdôvodnených zmien v realizácii projektu.

Finančné prostriedky rozvojovej spolupráce SR v MD boli vynaložené účelne a účinne. Maximálna výška poskytnutej dotácie na projekty sa javí ako dostatočná. Na základe dostupných údajov možno konštatovať, že poskytnuté finančné prostriedky boli využité hospodárne, účinne a v súlade so zásadami zdravého finančného riadenia. Ani nepredvídané okolností (pandémia COVID-19, vojna na Ukrajine) zásadne neznižili účinnosť využitia finančných zdrojov. Prostriedky z projektov SlovakAid boli z finančného hľadiska distribuované primerane vo vzťahu k dosiahnutým cieľom a realizovaným aktivitám.

Charakter a rozsah rozvojovej spolupráce neumožňuje kvantifikáciu vplyvu (dopadu) podporených intervencií. Napriek tomu vieme povedať, že podporené projekty priniesli pre cieľové skupiny (vrátane miestnych partnerov) pozitívne vplyvy. Medzi pozitívne vplyvy, ktoré vieme pripísať realizácii rozvojovej spolupráce, sú aj tzv. spillover efekt a multiplikačné efekty. Výstupy a výsledky projektov SlovakAid v MD začali byť vo viacerých prípadoch využívané aj mimo plánovaných cieľových skupín (napr. uplatnenie mladých lídrov, nástroje na posudzovanie využívania verejných zdrojov na národnej úrovni). Úspešnosť podporených intervencií umožňuje získať finančné zdroje z rôznych zdrojov na rozvoj a zabezpečenie udržateľnosti.

Najvyššiu mieru udržateľnosti očakávame pri investičných, resp. infraštruktúrnych projektoch, ktorých výstupy (kanalizácia, vodovod) sú po ukončení realizácie prevádzkované špecializovanými organizáciami, spravidla na komerčnom princípe. Za vysoko udržateľný považujeme IT projekt zameraný na vytvorenie študijného kurzu kybernetickej bezpečnosti, kde zodpovedná fakulta disponuje potrebnými zdrojmi (mzdové, odborné, priestorové) pre udržateľnosť. Druhou skupinou sú projekty, ktorých hlavné výstupy sú prevádzkované samosprávnymi orgánmi (mestskými a obecnými úradmi). Tie vykazujú priaznivú udržateľnosť výstupov, keďže náklady spojené s ďalším využívaním výstupov rozvojovej spolupráce sú uhrádzané z rozpočtov samospráv (napr. klientske centrá, sociálne zariadenia). Projekty zamerané na podporu tvorby trhového prostredia sú v zásade udržateľné v prípade dobrého, reálneho, ekonomicky a dopytovo dobre navrhnutého konceptu fungovania. Vyššie riziko a zraniteľnosť z pohľadu udržateľnosti vykazujú projekty pre mimovládny sektor. Spravidla závisí fungovanie týchto organizácií od získania ďalších finančných zdrojov pre realizáciu projektov, resp. ďalšie využívanie výstupov a výsledkov projektov rozvojovej spolupráce.

Všetky projekty implementovali organizácie aktívne pôsobiace v relevantnom sektore, vo väčšine prípadov disponovali aj skúsenosťami s projektmi rozvojovej spolupráce SR aj iných donorov. Realizované projekty väčšinou vychádzali z predchádzajúcej spolupráce a dlhodobých vzťahov. Skúsenosti poukazujú na fakt, že miestni partneri sa v prípravnej fáze projektu významne podieľali na identifikovaní potrieb a cieľových skupín. Partneri projektov majú výbornú znalosť miestnych pomerov a potrieb cieľových skupín. Miestni partneri vo všetkých prípadoch vyslovili spokojnosť s expertízou poskytovanou slovenskými realizátormi, ich prístupom, komunikáciou i reakciami na nové skutočnosti v priebehu realizácie projektu.

SÚHRNNÁ MATICA ZISTENÍ, DÔKAZOV A ODPORÚČANÍ

Zistenia ¹	Dôkazy (zdroje, ktorými sa zdôvodňujú zistenia)	Odporúčania ²
Hlavné odporúčania		
Viacerí zahraniční donori nepodporujú investičné aktivity v krajine	Osobné pohovory	Pokračovať v podpore projektov rozvojovej spolupráce s investičnými aktivitami
V niektorých aktivitách podporených projektov nebol koncept rovnosti žien a mužov správne pochopený	Projektová dokumentácia a osobné pohovory	Zvýšiť povedomie lokálnych partnerov o princípe rovnosti žien a mužov a jeho aplikácii v praxi
Prepojenie teórie a praxe umožňuje produkovať kvalitné výstupy zamerané na aplikáciu, účasť partnera zo súkromnej sféry zvyšuje atraktivnosť projektu pre cieľové skupiny	Projektová dokumentácia a osobné pohovory	Vo výzvach na predkladanie žiadostí o dotáciu stimulovať zapojenie relevantných firiem pôsobiacich v sektore na úrovni partnera/partnerov žiadateľa o poskytnutie dotácie
Vysoký počet projektov a objem zdrojov smerujúci do hlavného mesta, prítomnosť vysokého počtu donorov	Osobné pohovory	Primárne sa zamerať na podporu rozvojovej spolupráce v regiónoch mimo hlavného mesta
V niektorých regiónoch Moldavska sa realizoval minimálny počet projektov rozvojovej spolupráce	Projektová dokumentácia a osobné pohovory	Aktívna podpora tvorby projektov rozvojovej spolupráce aj v regiónoch, kde sa realizoval obmedzený počet projektov (napr. prostredníctvom informačných aktivít)
Schopnosť získať finančné zdroje na prevádzkovanie dosiahnutých výstupov a výsledkov je kľúčová pre udržateľnosť	Osobné pohovory	Posilniť udržateľnosť projektov aj zvýšením stability miestnych partnerov prostredníctvom vzdelávania v oblasti získavania finančných zdrojov
Stratégia pre rozšírenie výstupov a výsledkov projektu sa javí ako dôležitý faktor pri zvyšovaní vplyvu	Projektová dokumentácia a osobné pohovory	Stanoviť „disemináciu“ výsledkov projektu ako povinnú aktivitu projektu

¹Zistenie využíva dôkazy zo zberu údajov zohľadňujúc vecné vyhlásenie.

²Odporúčania sú návrhy na zlepšenie účinnosti, kvality, alebo efektívnosti projektu/programu; na prepracovanie cieľov; a/alebo na prerozdelenie zdrojov. Pokiaľ ide o presnosť a dôveryhodnosť, odporúčania by mali byť logickými dôsledkami zistení a záverov.

Zistenia ¹	Dôkazy (zdroje, ktorými sa zdôvodňujú zistenia)	Odporúčania ²
a udržateľnosti projektov rozvojovej spolupráce		
Nadväznosť/pokračovanie projektov zvyšuje efekty a dopady projektov, z časti nahrádza rozpočtový limit na projekt a zviditeľňuje SlovakAid	Osobné pohovory Projektová dokumentácia	Nad'alej pokračovať v praxi podpory nadväzných projektov, ak vykazujú potenciál generovania dobrých výsledkov aj širších dopadov
Udržateľnosť projektov sa oslabuje častou fluktuáciou vyškolených osôb v partnerskej krajine	Osobné pohovory	V širšom rozsahu využívať školenie školiteľov ako prvok posilnenia udržateľnosti
Status programovej krajiny radí SlovakAid k významným donorom v partnerskej krajine	Misia v Moldavsku	Nad'alej uplatňovať štatút programovej krajiny v strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce
Moldavsko z hľadiska soc-ek. rozvoja a potreby posilnenia proeurópskej orientácie je oprávnene programovou krajinou	Projektová dokumentácia Osobné pohovory Iné verejne dostupné zdroje	Ak sa v budúcej strednobej stratégii rozvojovej spolupráce bude uvažovať o programovej krajine z Európy, Moldavsko je (popri Ukrajine) kľúčovým kandidátom
Dôležité odporúčania		
Viaceri slovenskí realizátori projektov považujú pravidlá pre implementáciu projektov rozvojovej spolupráce za administratívne náročné	Osobné pohovory	Preskúmať možnosť zníženia administratívnej náročnosti a zjednodušenia procesov implementácie projektov
Miestnym partnerom chýba pri ukončení projektu záverečná diskusia kľúčových aktérov - SAMRS, slovenských a miestnych partnerov	Osobné pohovory	Zvážiť možnosť záverečnej konferencie ako štandardnej súčasti implementácie projektov
Nové prístupy k riešeniu identifikovaných problémov/potrieb sa ukázali ako účinné a efektívne	Výzvy na predkladanie žiadostí a osobné pohovory	Podporovať inovačné prvky v rámci projektov rozvojovej spolupráce prostredníctvom podmienok vo výzvach a v procese hodnotenia žiadostí
Implementácia projektov rozvojovej spolupráce si vyžaduje pružnú reakciu na zmenu podmienok v implementácii	Osobné pohovory	Zachovať pružný systém posudzovania a schvaľovania oprávnených a odôvodnených návrhov zmien v priebehu implementácie projektov

Zistenia ¹	Dôkazy (zdroje, ktorými sa zdôvodňujú zistenia)	Odporúčania ²
V niektorých prípadoch nebol princíp rovnosti žien a mužov správne pochopený zo strany miestnych partnerov	Misia v Moldavsku	Motivovať, resp. zaviazať slovenských prijímateľov, aby poskytli miestnym partnerom pomoc pri uplatňovaní prierezových tém v implementácii projektov a ich jednotlivých aktivít
Podporené projekty vhodne nadväzujú a vytvárajú synergiu s intervenciami financovanými z iných zdrojov	Osobné pohovory, Misia v Moldavsku	Posilnenie koherencie vo všetkých fázach implementácie rozvojovej spolupráce, vrátane prípravy strednodobej stratégie

I. ÚVOD

Evaluácia projektov rozvojovej spolupráce SR v MD, schválených v rámci výzvy č. SAMRS/2019/MD1, č. SAMRS/2020/MD/1 a č. SAMRS/2021/MD/1, slúži na poskytnutie nezávislého názoru na fungovanie podporených intervencií a rozvojovej spolupráce v MD ako celku. V súlade so zadávacími podmienkami sa evaluácia sústredila na nasledujúce evaluačné kritériá:

- Relevantnosť – miera zohľadnenia existujúcich potrieb cieľových skupín, vrátane horizontálnych princípov: životné prostredie a zmena klímy, rovnosť žien a mužov;
- Koherencia – miera koordinácie a prepojenia s ďalšími programami/projektmi;
- Efektívnosť – miera plnenia stanovených cieľov intervencií;
- Účinnosť – adekvátnosť vynaložených prostriedkov k realizovaným aktivitám, dosiahnutým výstupom a výsledkom;
- Vplyv – prínosy pre cieľovú skupinu/skupiny ako dôsledok realizácie projektu;
- Udržateľnosť – dostupnosť prínosov projektu pre cieľovú skupinu/skupiny po ukončení intervencií;
- Partnerstvo a spolupráca – kooperácia, komunikácia a úroveň spolupráce.

Poznatky získané prostredníctvom evaluácie môže MZVEZ SR a SAMRS využiť pri plánovaní rozvojovej spolupráce SR s MD v budúcnosti. Predstavujú dôležitý vstup do procesu hodnotenia aktuálnej strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce a prípravy novej strednodobej stratégie na nasledujúce obdobie, resp. prípravy strategických dokumentov pre rozvojovú spoluprácu SR v Moldavku.

Evaluácia sa realizovala na základe zmluvy č. 030878/2023-ORPO o poskytovaní služieb od apríla do septembra 2023. Predbežné zistenia a závery evaluácie boli prediskutované s relevantnými aktérmi v rámci validačného workshopu (august 2023) a záverečnej prezentácie (október 2023).

Metodológia evaluácie

Evaluátor aplikoval prístup zameraný na princípy (tzv. principle-focused evaluation approach). Umožňuje vytvoriť súbor hlavných princípov pre tvorbu a realizáciu projektov rozvojovej spolupráce, v tomto prípade vo väzbe na evaluačné kritériá. Zvolené princípy neurčovali tematické a implementačné špecifiká projektov, ale poskytli základný analytický rámec pre vyhodnotenie údajov a informácií k jednotlivým projektom.

V úvodnej fáze evaluátor aplikoval desk-research metódu, ktorá slúžila na spracovanie dostupných údajov a informácií o podporených projektoch. Na základe získaných a spracovaných informácií evaluátor spracoval Úvodnú správu, v ktorej bližšie popísal výber evaluačných metód, obmedzenia evaluácie a postup prác.

V nasledujúcej fáze boli prostredníctvom teórie zmeny identifikované hlavné predpoklady fungovania a plnenia stanovených cieľov podporených projektov. Boli overené logické väzby medzi vstupmi, aktivitami a výstupmi. Teória zmeny bola východiskom pre posúdenie podporených rozvojových projektov na základe evaluačných kritérií.

Na získanie primárnych údajov pre evaluáciu boli použité viaceré metódy. Po oboznámení a predbežnom spracovaní projektovej dokumentácie evaluátor zrealizoval osobné pohovory so zástupcami relevantných aktérov. Prvú skupinu respondentov tvorili zástupcovia inštitúcií zodpovedných za implementáciu rozvojovej spolupráce SR s MD: MZVEZ SR, SAMRS a ZÚ SR v Kišiňove. Druhou skupinou respondentov boli slovenskí realizátori hodnotených projektov rozvojovej spolupráce SR v MD, s ktorými boli vykonané pološtruktúrované osobné pohovory, prevažne online formou. V júni 2023 evaluátor osobne navštívil všetky podporené projekty a realizoval osobné pohovory s moldavskými partnermi projektov. Na zber informácií o prínosoch projektov rozvojovej spolupráce SR v MD pre cieľové skupiny evaluátor realizoval online dotazníkové prieskumy. Sedem samostatných prieskumov bolo zameraných na samostatné cieľové skupiny v rámci 4 projektov:

- SAMRS/2020/MD/1/5 – Agropotravinársky inkubátor ako katalyzátor podnikateľských inovácií v regiónoch Moldavska;
- SAMRS/2020/MD/1/1 – Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo AMOG 21;
- SAMRS/2020/MD/1/2 – Príprava pracovnej sily pre IT sektor v Moldavsku, digitálne vzdelávanie mladých žien a vytvorenie Akadémie kybernetickej bezpečnosti;
- SAMRS/2021/MD/1/2 – Budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni.

Na základe vykonaných analýz evaluátor pristúpil k formulácii predbežných zistení. Na potvrdenie správnosti hlavných zistení evaluácie bol dňa 8. 8. 2023 zorganizovaný validačný workshop. Účastníci mali možnosť pripomienkovať prezentované predbežné zistenia a navrhnúť ich úpravu, resp. doplnenie. Na základe výstupov workshopu evaluátor pristúpil k úprave formulácii niektorých zistení a k spracovaniu záverečnej správy. Výsledky hodnotenia boli prezentované zástupcom všetkých projektov.

II. ZISTENIA EVALUÁCIE

A. Projekt: Budovanie inštitucionálnych kapacít na posilnenie efektívneho fungovania manažmentu v odpadovom hospodárstve (SAMRS/2019/MD/1/4)

Prijímateľ: Slovenská agentúra životného prostredia

Miestny partner: Úrad pre prevenciu znečisťovania životného prostredia (Environmental Pollution Prevention Office – EPPO)

Zdroje: 141 386,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 11. 2019 – 20. 10. 2021

Relevantnosť

Projekt vhodne reagoval na potreby MD v oblasti životného prostredia, konkrétne v téme nakladania s odpadmi. Cieľom projektu bolo podporovať MD v procese presadzovania zákona o odpadoch č. 209 z 29. 7. 2016, s cieľom predísť a znížiť nepriaznivý vplyv nakladania s odpadmi, vrátane nebezpečných odpadov, na životné prostredie, na obyvateľstvo a zdravie ľudí. Konkrétne išlo o prípravu legislatívneho rámca so zameraním na kontrolnú činnosť, budovanie kapacít v tejto oblasti. Uvedený cieľ bol v súlade aj s Národnou rozvojovou stratégiou Moldavska 2030, jej udržateľným rozvojovým cieľom 10: Zabezpečenie zdravého a bezpečného životného prostredia.

Relevantnosť projektu potvrdzuje aj Stratégia životného prostredia Moldavska na roky 2014 – 2023, ktorá medzi prioritami definuje aj odpadové hospodárstvo a recykláciu. Navyše, ako zdôraznil miestny partner, Akčný plán súčasnej moldavskej vlády akcentuje potrebu budovania environmentálnej infraštruktúry a zmeny zákonov, ktoré by sa mali realizovať počas obdobia aktuálnej vlády.

Projekt svojím zameraním reagoval na ciele rozvojovej spolupráce SR s MD (Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023). Konkrétne projekt reagoval na cieľ Zlepšiť životné prostredie obyvateľov partnerských krajín realizáciou opatrení na zmiernenie zmeny klímy a prispôsobovanie sa na zmenu klímy podporou odpadového hospodárstva. Projekt prispel k napĺňaniu tohto cieľa zvýšením odborných kapacít (zaškolenie osôb) zameraných na zlepšenie postupov a práce jednotlivých orgánov štátnej správy v oblasti nakladania s odpadmi, vrátane nebezpečných odpadov, u pôvodcov odpadu. Moldavské inštitúcie získali know-how a prax z vykonávania kontrol na Slovensku.

Aktivity projektu boli zostavené tak, že v plnej miere reagovali na potreby lokálneho partnera a cieľovej skupiny – prispievali k budovaniu odborných a inštitucionálnych kapacít v oblasti odpadového hospodárstva v MD a k zvyšovaniu environmentálneho povedomia.

Lokálny partner projektu v súčasnosti plní úlohu podpornej organizácie pre Ministerstvo pôdohospodárstva, regionálneho rozvoja a životného prostredia MD. Realizuje projekty

zamerané na manažment chemických látok a odpadov, podieľa sa na príprave národných strategických dokumentov a akčných plánov. Svojou projektovou činnosťou pomáha vytvárať odborné kapacity a legislatívny rámec v odpadovom hospodárstve.

Potreby najmenej rozvinutých regiónov MD neboli špecificky sledované, projekt mal celonárodný charakter so zameraním na zlepšenie legislatívneho prostredia a kontrolných mechanizmov v odpadovom hospodárstve.

Prierezové témy životné prostredie a zmena klímy boli v plnej miere zohľadnené počas prípravy a implementácie projektu. Projekt bol zameraný na budovanie kapacít v oblasti ochrany životného prostredia a aktívne prispieval k cieľom predmetnej horizontálnej témy.

Orientácia pri šírení povedomia o zásadách nakladania s odpadom, podľa vyjadrenia miestneho partnera, prednostne cielila na ženy, z dôvodu ich úlohy v rodinách, kde riešia praktické veci, ako je odpad v domácnosti, čím konzervujú tradičný stereotyp roly a postavenia ženy v rodine a spoločnosti. Z toho vyplýva aj úloha pre slovenských partnerov – pôsobiť aj neformálne edukačne vo vzťahu k miestnym partnerom pri objasňovaní princípu rovnosti mužov a žien.

Koherencia

Okrem národnej legislatívy MD zameranej na odpadové hospodárstvo a uvedené národné strategické dokumenty bol projekt v súlade s cieľmi politiky EÚ k predchádzaniu vzniku odpadu a bol zacielený na redukciu konzumu a praktickú aplikáciu odpadovej hierarchie. Tento environmentálny prístup je založený na troch hlavných princípoch: predchádzanie vzniku odpadu, recyklácia a opätovné použitie a posilnenie finálneho zneškodnenia odpadu a jeho kontrola.

Zástupcovia miestneho partnera deklarovali, že hodnotený projekt nadväzoval a dopĺňal projekty realizované v oblasti tuhých odpadov nemeckou GIZ, Českou rozvojovou agentúrou a Fondom solidarity – regionálne odpadové hospodárstvo.

Efektívnosť

Podľa informácií uvedených v projektovej dokumentácii a vyjadrenia realizátora projekt naplnil jeden ŠC a druhý ŠC bol naplnený čiastočne. Realizátor uvádza dosiahnutú hodnotu ŠC2: Vhodné podmienky pre výkon štátneho dozoru v odpadovom hospodárstve MD naplnenú len na 50 % z dôvodu nemožnosti realizácie praktických kontrol v teréne.

K plneniu ŠC projektu prispeli aktivity zamerané na realizáciu návštev prevádzok pôvodcov odpadov a spracovaním správ z predmetných kontrol. Zároveň bolo zrealizovaných niekoľko školení zameraných na zlepšenie postupov a práce prostredníctvom poznatkov a praktických skúseností z vykonávania kontrol na Slovensku, vrátane prípadových štúdií. Vypracované boli odporúčania a konkrétne návrhy na úpravu MD legislatívy ohľadom toku dát o odpadoch, vydávania súhlasov a kontrolnej činnosti. Významnou aktivitou bolo aj poskytnuté know-how a prax z vykonávania kontrol na Slovensku, vrátane prípadových štúdií formou zdokumentovaných postupov a príkladov z praxe.

Alternatívne aktivity (poskytnuté know-how a prax z vykonávania kontrol na Slovensku) pomohli aspoň v čiastočnej miere k naplneniu druhého ŠC a zároveň prispeli aj k vytvoreniu neplánovaných prínosov projektu (v podobe tvorby metodicko-technickej príručky klasifikácie odpadov a modelových prípadov SIŽP). Dôležité pritom boli prípadové štúdie týkajúce sa kontroly a povoľovacieho procesu. Popri nich miestny partner ocenil aj checklist pre inšpekciu životného prostredia ako veľmi užitočný výstup projektu.

Projekt mal komplikovaný priebeh realizácie. Implementácia projektu bola do veľkej miery ovplyvnená pandémiou COVID-19, keďže išlo o projekt metodického charakteru, ktorý mal byť realizovaný prevažne formou školení, študijných ciest a praktických ukážok. Väčšina školení prebehla online formou, vrátane záverečného workshopu. Z dôvodu protipandemických opatrení nebolo možné uskutočniť 2. a 3. misiu prijímateľa u partnera v MD. Taktiež sa neuskutočnila študijná cesta moldavských expertov (inšpektorov) v SR s cieľom realizácie ukážok modelového priebehu kontroly vykonávanej SIŽP. Hoci prebehlo zapojenie expertov zo SIŽP alternatívnou popisnou formou prostredníctvom modelových prípadov a odporúčaní, fyzické stretnutia a názorné ukážky by mali vzhľadom na typ projektu vyššiu mieru efektívnosti.

Okrem situácie spôsobenej COVID-19, ktorá výrazne ovplyvnila implementáciu niektorých aktivít, nastali na strane lokálneho partnera aj organizačné problémy so zabezpečením personálnych kapacít na realizáciu projektových aktivít. Organizácia lokálneho partnera mala vnútorné nezhody. Pôvodní zamestnanci, ktorí sa podieľali na realizácii projektu, boli prepustení. Až približne po dvoch mesiacoch bola zaistená náhrada za chýbajúcich členov tímu. Personálne zmeny na strane partnera prijímateľa viedli aj k predĺženiu obdobia realizácie projektu o dva mesiace.

Účinnosť

Hodnotený projekt disponoval celkovým schváleným rozpočtom vo výške 155 525,00 EUR. Výška pridelených prostriedkov ODA bola na úrovni 141 386,00 EUR a spoluúčasť prijímateľa bola vo výške 14 139,00 EUR. Z nich bolo čerpaných celkovo 104 134,52 EUR (81,84 % z plánovaného rozpočtu).

Finančné prostriedky, vo vzťahu k realizovaným aktivitám, boli vynaložené hospodárne. Výška poskytnutej dotácie bola dostatočná, čo potvrdil aj samotný prijímateľ. V rámci projektu sa podarilo zrealizovať všetky plánované aktivity projektu, s ohľadom na situáciu spojenú s COVID-19. Na základe predchádzajúcich skúseností prijímateľ vedel odhadnúť personálnu, aj časovú náročnosť projektu. V projekte došlo k nižšiemu čerpaniu dotácie, čo bolo spôsobené najmä pandémiou COVID-19 a nemožnosťou realizácie študijných ciest na Slovensku, resp. v MD (väčšina aktivít prebehla v online priestore/vypracovaním metodických správ a odporúčaní). Prijímateľ bol, z dôvodu nízkeho oprávneného čerpania dotácie, povinný vrátiť časť poskytnutej dotácie vo výške 23 112,88 EUR. Ďalšie nezrovnalosti spojené s finančnými nákladmi projektu neboli v rámci auditu záverečného vyúčtovania projektu identifikované.

Vplyv

Plánované merateľné ukazovatele týkajúce sa vypracovania metodických správ, príručiek a odporúčaní boli naplnené. Niektoré výsledky neboli naplnené z dôvodu pandémie COVID-19 (spôsobené najmä absenciou prezenčných školení a fyzických stretnutí), ako napr. aktivity mierené na zlepšenie nakladania s odpadom v súkromnom sektore. Z dôvodu protipandemických opatrení nebolo možné uskutočniť 2. a 3. misiu prijímateľa u partnera v MD. Taktiež sa neuskutočnila študijná cesta moldavských expertov (inšpektorov) v SR s cieľom realizácie ukážok modelového priebehu kontroly vykonávanej SIŽP.

Projekt prispel k naplneniu plánovaného prínosu najmä prostredníctvom návštev prevádzok pôvodcov odpadu (20 návštev, zistenia, správa z kontroly), zvýšením odborných kapacít (zaškolenie osôb) zameraných na zlepšenie postupov a práce jednotlivých orgánov štátnej správy u 84 osôb, poskytnutím poznatkov a praktických skúseností z vykonávania kontrol na Slovensku, vrátane prípadových štúdií.

Modifikované aktivity pomohli aspoň v čiastočnej miere k naplneniu druhého ŠC a zároveň prispeli aj k vytvoreniu neplánovaných prínosov projektu (v podobe tvorby metodicko-technickej príručky). Boli vytvorené 3 samostatné metodicko-technické príručky, ktoré nahrádzali študijné cesty a misie, ktoré nebolo možné z dôvodu situácie spojenej s COVID-19 realizovať.

Vplyv projektu bol limitovaný odchodom časti vyškoleného personálu moldavskej inšpekcie životného prostredia, z časti vyvolaného reformou inštitúcií (podľa vyjadrenia miestneho partnera). Práve školenie personálu inšpekcie životného prostredia tvorilo významnú časť hodnoteného projektu. Z toho vyplýva, že potreba tréningov a školení je stále aktuálna, nedostatok vyškoleného personálu bude limitovať aj využívanie a uplatňovanie ostatných komponentov projektu, predovšetkým aplikáciu príslušného zákona v praxi po jeho predpokladanom schválení.

Miestny partner ocenil, že v rámci projektu sa vyjasňovali praktické aktuálne problémy, ako napríklad dovoz odpadu z Nemecka do ekonomických zón, ktoré vinou nesprávneho chápania ekonomickej zóny colnými orgánmi, boli bez regulácie a kontroly cezhraničného prevozu odpadov.

Udržateľnosť

Na základe spätnej väzby zo strany lokálneho partnera môžeme konštatovať, že došlo k prenosu relevantných skúseností vo forme metodických príručiek priamo do legislatívneho procesu v MD, čo možno považovať za významný prínos projektu. Najvýznamnejším príspevkom projektu však je prenos know-how a posilnenie znalostí konkrétnych osôb na moldavskej strane.

Prenos slovenských skúseností bol orientovaný na organizácie štátnej správy v MD (MARDE, EPA – Environmental Protection Agency a SEI – State Ecological Inspection/ Štátna ekologická inšpekcia) – kľúčových aktérov verejnej politiky v oblasti životného prostredia v MD, preto môže mať reálny a konkrétny dopad na posilnenie efektívneho fungovania manažmentu v odpadovom hospodárstve a ochrane životného prostredia. SEI má k dispozícii vo

všetkých regionálnych pobočkách metodické pokyny pre správne vedenie a vyhodnotenie kontrol v odpadovom hospodárstve. Ako príklad dobrej praxe boli vypracované príklady konkrétnych kontrol realizovaných SIŽP v SR s pozitívnym aj negatívnym výsledkom a s následnými nápravnými usmerneniami. Výhodou je, že vypracovaná metodika má potenciál zlepšiť postupy kontrolnej činnosti v rámci celého územia MD, v tejto časti sú výsledky projektu udržateľné. Kvalita kontrolnej činnosti je ovplyvňovaná odchodom časti vyškoleného personálu, čo je mimo pôsobnosti realizátora, aj miestneho partnera projektu. Pri takýchto aktivitách projektu by bolo užitočné popri personáli priamo vykonávajúcim činnosti súvisiace s poskytnutým know-how v čase implementácie projektu vyškoliť aj miestnych školiteľov, aby získané know-how odovzdávali novým zamestnancom pri výmenách personálu.

Ako uvádza zástupca realizátora, aj miestny partner, do budúcnosti bude záležať, do akej miery bude tematika odpadového hospodárstva prioritná pre vládu MD a či budú mať zainteresované orgány štátnej a verejnej správy dostatočnú finančnú podporu zo štátnych zdrojov, poprípade od medzinárodných donorov. Rizikom udržateľnosti výsledkov projektu je fluktuácia personálu, osobitne na inšpekcii životného prostredia, ktorý v rámci projektu absolvoval školenia a získal počiatočnú prax.

Legislatívna časť projektu – príprava zákona bola ukončená, potrebné je schválenie a následná implementácia. Reprezentanti miestneho partnera potvrdili, že návrh zákona je všeobecne akceptovaný v relevantnom prostredí, k jeho uplatňovaniu však budú potrebné aj ďalšie školenia a workshopy. Udržateľnosť závisí aj od politického vývoja v krajine. Aktuálna vláda prikladá tejto téme a problematike životného prostredia primeraný význam, opozícia deklaruje iné priority.

Partnerstvo a spolupráca

Medzi slovenskými a moldavskými partnermi existuje dlhodobá spolupráca (od roku 1997). Je zameraná najmä na projekty realizované s podporou rozvojovej pomoci SR alebo UNEP (Program Organizácie spojených národov pre životné prostredie). Lokálny partner realizuje projekty zamerané na manažment chemických látok a odpadov, podieľa sa na príprave národných strategických dokumentov a akčných plánov. Svojou projektovou činnosťou pomáha vytvárať odborné kapacity a legislatívny rámec v odpadovom hospodárstve. Lokálny partner v MD (Úrad pre prevenciu znečisťovania životného prostredia (Environmental Pollution Prevention Office – EPPO) je veľmi aktívny v realizácii projektov. Bol projektovou jednotkou pre ministerstvo životného prostredia. V súčasnosti plní túto úlohu pre Ministerstvo pôdohospodárstva, regionálneho rozvoja a životného prostredia MD.

Lokálny partner sa priamo podieľal aj na príprave projektovej žiadosti, ktorá zohľadňovala požiadavky sektora uvedené v národnej legislatíve a relevantných strategických dokumentoch na národnej úrovni. SAŽP bola pre EPPO ideálny partner vzhľadom na fakt, že riešil podobné problémy v predchádzajúcich rokoch. Miestny partner označil expertízu poskytnutú SAŽP, SIŽP a expertmi z recyklačných spoločností za veľmi dobrú, vrátane kontrolno-metodickej činnosti, práce s verejnosťou, aj vo využívaní IT nástrojov.

B. Projekt: Podpora demokracie, nezávislosti a transparentnosti kľúčových verejných inštitúcií v Moldavsku (SAMRS/2019/MD/1/1)

Prijímateľ: Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy

Miestny partner: Institute for Development and Social Initiatives „Viitorul“ (IDIS)

Zdroje: 101 840, 00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 10. 2019 – 30. 6. 2021

Relevantnosť

Projekt vhodne reagoval na potreby MD v oblasti transparentnej správy vecí verejných. Cieľom bolo podporiť verejnú diskusiu o stave a vývoji demokracie, posilniť nezávislosť kľúčových regulačných a justičných inštitúcií, ako aj zvýšiť transparentnosť a podporiť zavádzanie protikorupčných opatrení v štátnych podnikoch a samosprávach v MD.

ŠC a aktivitami projektu bolo podporovať verejnú diskusiu o stave a vývoji demokracie prostredníctvom analýzy dostupných dát, prieskumu názorov osobností a reprezentatívneho prieskumu verejnej mienky, podporovať nezávislosť a transparentnosť kľúčových regulačných a justičných inštitúcií prostredníctvom hodnotenia ich nezávislosti a podpory transparentných výberových konaní a zvyšovanie transparentnosti. Samostatnou aktivitou bola aj podpora zavádzania protikorupčných opatrení a zvyšovanie finančnej stability v štátnych podnikoch a samosprávach.

Uvedená téma je relevantná z pohľadu Národnej rozvojovej stratégie Moldavsko 2030 (schválenej vládou v roku 2018), ktorá ako jeden z hlavných cieľov vytyčuje „zabezpečenie efektívnej správy vecí verejných a právneho štátu“. V tomto dokumente je transparentnosť považovaná za jeden z hlavných problémov MD. Rovnako aj v predstupovej zmluve (asociačnej dohode) medzi Európskou komisiou a MD. Existuje osobitný dokument „Antikorupčná stratégia“ vypracovaná Národným antikorupčným centrom. Dobrá správa vecí verejných a transparentnosť sú zakotvené aj v zákone č. 239 z roku 2008³ o transparentnosti v procesoch prijímania rozhodnutí. Hodnotený projekt sa týkal samosprávnych orgánov na úrovni miest a obcí a štátom vlastnených podnikov.

Projekt bol svojím zameraním relevantný k cieľom rozvojovej spolupráce SR s MD (Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023). Reagoval na cieľ rozvojovej spolupráce zameraný na podporu demokracie a právneho štátu, dobrej správy vecí verejných, vrátane dialógu občianskej spoločnosti a štátnych inštitúcií, prevencia vzniku konfliktov.

Zameriaval sa na viacero cieľových skupín (občania a médiá, vládny a mimovládny sektor, tvorcovia politik, miestna samospráva, manažment štátnych firiem a študenti stredných a

³ LAW OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA of November 13, 2008 No. 239 „About transparency of decision making process“

vysokých škôl). Projekt vhodne reagoval na potreby jednotlivých cieľových skupín a svojim zameraním a konkrétnymi plánovanými aktivitami prispieval k efektívnej, inkluzívnej a transparentnej správe vecí verejných.

Zameranie projektu nemá priame prepojenie na prierezové témy rozvojovej spolupráce SR – životné prostredie a zmena klímy a rovnosť žien a mužov. Pri implementácii projektu však boli rovnomerne zastúpené aj ženy a tiež bol uplatňovaný prístup šetrný k spotrebe materiálu a minimalizujúci tvorbu odpadu. Okrem toho môžeme konštatovať, že výsledky projektu sú prístupné pre všetkých bez rozdielu, keďže jedným z výsledkov projektu sú aj fungujúce online informačné portály zverejňujúce informácie o hospodárení štátnych organizácií.

Projekt špecificky nereagoval na rozvojové potreby najmenej rozvinutých regiónov a najzraniteľnejších skupín obyvateľstva. Výsledky projektu majú celonárodný charakter. Hodnotením samospráv sa projekt dotýka všetkých regiónov. Transparentné a efektívne využívanie verejných zdrojov a prostriedkov štátnych podnikov má pozitívny dopad na všetky skupiny obyvateľstva.

Koherencia

Partner projektu prevádzkuje internetové portály zobrazujúce dáta a hodnotenie informačnej otvorenosti a hospodárenia samospráv (obce a regióny) a štátnych firiem v MD. Portály týkajúce sa samospráv prevádzkuje od roku 2015 a portál týkajúci sa štátnych firiem od roku 2018. Moldavský partner dlhodobo spolupracuje s regionálnymi expertmi a aktivistami, ktorí monitorujú zavádzanie protikorupčných opatrení v regiónoch, ako aj s predstaviteľmi viacerých samospráv. Dlhodobo monitoruje a analyzuje činnosť kľúčových verejných inštitúcií.

Téma projektu reflektovala na iniciatívu Rady Európy ohľadom transparentnosti údajov a informovania verejnosti o nakladaní s verejnými financiami, ktorá sa realizuje dlhodobo od roku 2014. Aktuálny projekt nadväzoval na predchádzajúcu spoluprácu miestneho partnera Inštitútu pre rozvoj a sociálne iniciatívy (IDIS) Viitorul s INEKO, a to konkrétne projekt „Transparentná, finančne zdravá a kompetentná samospráva v Moldavsku“ v rokoch 2015 – 2017 ako ďalší projekt „Podpora transparentnosti a finančnej udržateľnosti regionálnych politík, štátnych podnikov a miestnych orgánov v Moldavsku“ v rokoch 2017 – 2019. Hodnotený projekt sa okrem toho vhodne dopĺňa s ďalšími projektmi:

- National Endowment for Democracy financovaný USAID – zameraný na kontrolu a monitoring miestnej verejnej administratívy a transparentnosť práce v parlamente (2014 – 2016);
- Projekt British Council – podporujúci okrem iného aj zvýšenie finančnej kapacity miestnych verejných autorít (2017 – 2018);
- Projekt pre Národnú banku Moldavska – zlepšenie komunikácie a obnovenie dôveryhodnosti po roku 2014;
- Projekt „Demokracia a rozvoj v Moldavsku“ podporený Fínskou ambasádou v Bukurešti;
- Projekt v oblasti verejného obstarávania s cieľom podporiť implementáciu legislatívy a dobrú osvedčenú prax do verejného obstarávania, financované z Fondu Hanns Seidela od roku 2017;

- Projekt „Stav miestnej demokracie v Moldavsku“ (2017) podporený SDC – Švajčiarskou agentúrou pre rozvoj a spoluprácu.

Efektívnosť

V rámci projektu boli definované 3 ŠC: 1. Podpora verejnej diskusie o stave a vývoji demokracie, 2. Podpora nezávislosti kľúčových regulačných a justičných inštitúcií a 3. Zvyšovanie transparentnosti, podpora zavádzania protikorupčných opatrení a zvyšovanie finančnej stability v štátnych podnikoch a samosprávach. Ich napĺňanie sa realizovalo prostredníctvom 3 hlavných aktivít: 1. Správa o stave a vývoji demokracie v Moldavsku, 2. Analýza nezávislosti kľúčových inštitúcií a 3. Aktualizácia online portálov informačnej otvorenosti a finančného zdravia štátnych podnikov a samospráv. Realizáciou aktivít projekt prispel k potrebám MD v oblasti transparentnej správy vecí verejných, konkrétne k potrebe podporiť verejnú diskusiu o stave a vývoji demokracie, k potrebe posilniť nezávislosť kľúčových regulačných inštitúcií, ako aj k potrebe zvýšiť transparentnosť a podporiť zavádzanie protikorupčných opatrení v štátnych podnikoch a samosprávach v MD.

Všetky plánované ciele projektu boli splnené. ŠC1 Podpora verejnej diskusie o stave a vývoji demokracie bol dosahovaný prostredníctvom spracovania správy o stave a vývoji demokracie v MD, pričom táto hlavná aktivita zahŕňala prípravu a realizáciu prieskumov o stave a vývoji demokracie, tvorbu a zverejnenie samotnej správy a realizáciu prednášok na stredných a vysokých školách. ŠC2 Podpora nezávislosti kľúčových regulačných a justičných inštitúcií bol dosahovaný prostredníctvom hlavnej aktivity zameranej na analýzu nezávislosti kľúčových inštitúcií, ktorá pozostávala z realizácie prieskumu a zadefinovania okruhu inštitúcií a ukazovateľov vhodných na hodnotenie, vytvorenia metodiky hodnotenia, zberu dát, tvorby analýzy a rebríčka hodnotených inštitúcií a ich zverejnenie. ŠC3 Zvyšovanie transparentnosti, podpora zavádzania protikorupčných opatrení a zvyšovanie finančnej stability v štátnych podnikoch a samosprávach bol realizovaný prostredníctvom hlavnej aktivity, ktorá zahŕňala aktualizáciu online portálov informačnej otvorenosti a finančného zdravia štátnych podnikov a samospráv. Táto aktivita bola realizovaná splnením čiastkových aktivít ako zber a spracovanie dát o transparentnosti a finančnom zdraví štátnych firiem a transparentnosti a hospodárení samospráv.

Napriek komplikáciám spojených s pandémiou COVID-19, boli plánované projektové výsledky a stanovené ukazovatele naplnené, niektoré aj prevýšené. Napríklad počet mediálnych výstupov informujúcich o stave a vývoji demokracie v krajine (40 plánovaných – 49 realizovaných), počet nezávislých aktivistov – expertov zapojených do hodnotenia demokracie (40 plánovaných – 44 dosiahnutých), počet odporúčaní na posilnenie nezávislosti inštitúcií (20 plánovaných – 25 spracovaných), počet hodnotených samospráv a štátnych podnikov (120 plánovaných – 159 dosiahnutých).

Miestny partner prezentoval aj niektoré neplánované pozitívne efekty vygenerované projektom – Ministerstvo financií MD začalo využívať výsledky projektu, konkrétne metodiku, na monitorovanie a evaluáciu štátnych podnikov. Výsledky projektu využila aj parlamentná komisia pre kontrolu verejných financií v MD.

Väčšina aktivít bola implementovaná podľa plánu. Vzhľadom na obmedzenia pohybu v súvislosti s pandémiou COVID-19 bolo nutné zmeniť formát živých konferencií na video-

konferencie, zrušiť plánované služobné a monitorovacie cesty členov slovenského projektového tímu do MD a nahradiť ich virtuálnou komunikáciou a zrušiť prezenčné prednášky na stredných a vysokých školách a nahradiť ich distribúciou prednášky nahranej formou videa, ako aj dištančnými prednáškami.

Termín ukončenia realizácie projektu bol posunutý z dôvodu zmeny termínu zverejňovania ročných správ a finančných výkazov verejných firiem v MD na 30. apríl. Výročné správy obsahovali významnú časť informácií, ktoré boli zohľadňované pri hodnotení transparentnosti verejných firiem. S cieľom publikovať aktuálne výsledky bolo potrebné počkať na ich zverejnenie a následne zapracovať aktuálne údaje do hodnotenia (čo bolo jedným z kľúčových výstupov projektu).

Rozhodujúcimi faktormi úspešnej implementácie projektu bola dobrá spolupráca so slovenským prijímateľom, poskytnutá expertíza zo strany INEKO – osobitne indikátory monitoringu. Miestny partner poskytol skúsený tím používajúci dobrú reputáciu a prístup k dátam. Podľa vyjadrenia miestneho partnera sa na úspešnej implementácii projektu podieľal aj systém SlovakAid, ktorý považovali za jednoduchší v porovnaní s niektorými inými donormi. Dôležitá bola schopnosť SAMRS rýchlo reagovať na žiadosti o schválenie zmien počas implementácie projektu.

Účinnosť

V dôsledku pandémie COVID-19 prijímateľ nevyčerpal poskytnutú dotáciu v plnej miere. Z dôvodu zrušenia monitorovacích ciest neboli vyčerpané rozpočtové položky určené na cestovanie do MD a súvisiace výdavky na stravu a ubytovanie slovenských expertov a členov projektového tímu. Nižšie čerpanie bolo aj v položkách určených na prezentácie, keďže tieto podujatia prebehli nakoniec v online priestore.

Hodnotený projekt disponoval celkovým schváleným rozpočtom vo výške 112 140,00 EUR. Výška pridelených prostriedkov ODA bola na úrovni 101 840,00 EUR a spoluúčasť prijímateľa bola vo výške 10 300,00 EUR. Z nich bolo čerpaných celkovo 88 187,76 EUR (86,59 % z plánovaného rozpočtu). Skutočná výška spoluúčasti prijímateľa bola vo výške 8 919,23 EUR.

Finančné prostriedky vynaložené v rámci projektu, vo vzťahu k zrealizovaným aktivitám projektu (Správa o stave a vývoji demokracie v Moldavsku, Analýza nezávislosti kľúčových inštitúcií a Aktualizácia online portálov informačnej otvorenosti a finančného zdravia štátnych podnikov a samospráv), považujeme za účelne využité, aj vzhľadom na prekročenie plánovaných hodnôt ukazovateľov, ako napríklad vyšší počet mediálnych výstupov informujúcich o stave a vývoji demokracie (49 zrealizovaných mediálnych výstupov v porovnaní so 40 plánovanými), vyšší počet nezávislých expertov/aktivistov zainteresovaných do hodnotenia demokracie (zapojených bolo 44 expertov oproti plánovaným 40 expertom) alebo vyšší počet hodnotených samospráv a štátnych firiem z pohľadu transparentnosti a finančného zdravia (159 hodnotených subjektov oproti plánovaným 120 subjektom) a dosiahnutie neplánovaných pozitívnych prínosov. Jedným z kľúčových výstupov projektu bolo vytvorenie

internetových portálov pre hodnotenie transparentnosti fungovania a finančnej udržateľnosti štátnych inštitúcií a samospráv⁴.

V rámci auditu záverečného vyúčtovania projektu neboli zistené žiadne neoprávnené výdavky zo strany prijímateľa, ani jeho partnera. Prijímateľ bol upozornený na povinnosť vrátenia nevyčerpanej časti dotácie v sume 3 468,24 EUR. Záverečná časť dotácie v sume 10 184 EUR nebola prijímateľovi vyplatená z dôvodu nízkeho čerpania v projekte.

Vplyv

Projekt priniesol viaceré pozitívne prínosy pre cieľové skupiny. Vďaka realizácii projektu moldavský partner prijímateľa získal potrebné odborné skúsenosti (metodiky – osobitne indikátory, prax, kontakty) a technické nástroje (internetové portály, analýzy), ktoré mu umožňujú samostatne aktualizovať hodnotenia kvality demokracie, nezávislosti verejných inštitúcií a tiež transparentnosti a finančného zdravia samospráv a štátnych firiem.

Portály tiež ponúkajú podrobné dáta o príjmoch a výdavkoch všetkých samospráv v MD a o finančnom zdraví 60 štátnych firiem. Umožňujú tak občanom rýchlo odhaliť nezrovnalosti v hospodárení, vrátane neefektívneho nakladania s verejnými zdrojmi. Miestny partner oceňuje, že médiá využívajú v projekte uplatnený metodický prístup ako vzor pre svoje vlastné prieskumy – investigatívu – transparentnosti verejného financovania a predstavitelia samospráv s dobrým hodnotením to využívajú v politickej predvolebnej kampani.

Občania majú k dispozícii informácie, ktoré predtým neboli dostupné. Podľa vyjadrenia miestneho partnera to využívajú aj v rámci práva na vyžiadanie informácií týkajúcich sa verejného sektoru.

Viitorul je hrdý na skutočnosť, že Ministerstvo financií MD a Ministerstvo hospodárstva MD využívajú informácie, z ktorých mnohé predtým ani nemali k dispozícii, a to najmä z oblasti hospodárenia štátnych podnikov, hospodárenia samospráv a verejných inštitúcií. Výsledky projektu využila parlamentná komisia pre kontrolu verejných financií v MD.

Niektoré výstupy boli zrealizované nad rámec plánovaných hodnôt. Napríklad sa projektu podarilo publikovať viac mediálnych výstupov informujúcich o stave a vývoji demokracie, zapojiť viac nezávislých expertov, vypracovať viac odporúčaní na posilnenie nezávislosti inštitúcií a zrealizovať viac hodnotených samospráv a štátnych firiem. Úspešné boli aj online videokonferencie, kde sa podarilo zapojiť viac účastníkov, ako bolo plánované.

Udržateľnosť

Moldavský partner získal poznatky (metodiky, prax, kontakty) a technické nástroje (internetové portály, analýzy), ktoré mu umožňujú samostatne aktualizovať hodnotenia kvality demokracie, nezávislosti verejných inštitúcií a tiež transparentnosti aj finančného zdravia samospráv a štátnych firiem. Financovanie aktualizácie hodnotení je podstatne menej náročné, ako ich

⁴ (<http://companies.viitorul.org/> a <http://localbudgets.viitorul.org/>)

tvorba. Pre partnera by preto malo byť jednoduchšie získať potrebné zdroje pre aktualizáciu najmä od medzinárodných donorov aktívnych v MD, prípadne od verejných inštitúcií.

Podľa vyjadrenia zo strany slovenského realizátora nemajú informáciu o tom, že by miestny partner vykonával pravidelnú aktualizáciu vytvorených informačných portálov. Problémom je získavanie nových údajov, predovšetkým za ďalšie oblasti verejného financovania, ktoré neboli zahrnuté v hodnotenom projekte. Miestny partner to zdôvodňuje absenciou elektronických dát. IDIS Viitorul odhaduje potrebu finančného prekrytia cca trojročného obdobia, následne by hodnotenie mohla vykonávať aj vládna agentúra, čo by však mohlo viesť k strate nezávislosti, a teda aj objektívnosti hodnotenia. Z tohto pohľadu projekt dostatočne nenapĺňa kritérium udržateľnosti, napriek získanému know-how, realizovaným výstupom so širokou publicitou, ako aj kvalifikovaným personálnym obsadením miestneho partnera. Projektom nadobudnuté skúsenosti, poznatky a odborné nástroje pritom ponúkajú ich širšie využívanie aj v iných odvetviach (školsťvo, zdravotníctvo, sociálne veci, kultúra, atď.), kde pôsobí mnoho organizácií financovaných z verejných zdrojov.

Partnerstvo a spolupráca

Výber lokálneho partnera bol vhodný. INEKO spolupracuje s partnerom už dlhodobo (od roku 2014), spolupráca sa sústredila na transfer metodík a reformných skúseností. Výsledkom sú okrem iného pravidelné hodnotenia transparentnosti a hospodárenia samospráv a štátnych firiem v MD, zobrazované na internetových portáloch a zverejňované každoročne v desiatkach mediálnych výstupov. Podľa vyjadrenia prijímateľa aj miestneho partnera bola úroveň spolupráce na dostatočnej úrovni. Moldavský partner zabezpečoval podkladové údaje a aplikoval metodiku poskytnutú slovenským partnerom.

C. Projekt: Zaangažovanie samospráv a občianskej spoločnosti do rozvoja Gagauzsk a regiónu Taraclia (SAMRS/2019/MD/1/7)

Prijímateľ: Človek v ohrození, n. o.

Miestny partner: Public Association „Pro-Europe“ European Center of Comrat

Zdroje: 156 115,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 10. 2019 – 31. 7. 2021

Relevantnosť

Hodnotený projekt kombinoval súbor 10 aktivít rozdelených do troch pilierov. V prvom pilieri sa projekt zameriaval na vybudovanie a inštitucionálnu podporu klientskych centier v cieľovom regióne. To zahrňovalo vybudovanie dvoch nových klientskych centier v obciach Vulcanesti a Tvardica, vypracovanie analýzy potrieb pre uvedenie informačného systému pre samosprávy Komrat a Ceadir-Lungu a vytvorenie stratégie transparentnosti, vrátane zavedenia videoprenosov zo zasadnutí miestnych zastupiteľstiev pre samosprávy Komrat, Ceadir-Lunga, Copceac a Vulcanesti. Druhý pilier projektu obsahuje súhrnne 4 aktivity, ktoré sú zacielené na komplexnú podporu mládežníckych MVO v regióne. Tretí pilier v pôvodnom projektovom zámere nefiguroval a vznikol ako reakcia na pandemickú situáciu. Išlo o doplnkovú aktivitu reagujúcu na aktuálne potreby cieľových skupín a zmiernenie negatívneho dopadu pandémie COVID-19.

Z hľadiska relevancie k rozvojovým potrebám MD mal projekt nastavené adekvátne priority a ciele, ktoré sú v súlade s rozvojovými cieľmi formulovanými pre túto krajinu. Projekt sa zameriava na dobrú správu vecí verejných, korešponduje s Dohodou o pridružení medzi EÚ a MD, ktorá nadobudla platnosť 1. júla 2016. Tieto záväzné dohody vymedzujú prioritné sektory spolupráce a o. i. kladú dôraz na „reformu verejnej správy“ a „podporu posilneného postavenia občanov pri rozhodovaní na miestnej úrovni“. Podľa aktuálnej správy o implementácii pridruzenia MD (v čase realizácie projektu) bola stále identifikovaná potreba vynaloženia úsilia na uplatňovanie demokratických princípov, ako aj na umožnenie slobodného založenia, fungovania a udržateľnosti organizácií občianskej spoločnosti. K tomu zameranie projektu, primerane jeho veľkosti, prispelo.

Z pohľadu schválených princípov SlovakAid pre MD vykazuje hodnotený projekt úplný súlad. V Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 sú MD určené tri tematické priority. Hodnotený projekt reflektuje na prvú z nich „Dobrá správu vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti“. Podporil dve nasledujúce aktivity definované v uvedenom sektore, a to „podpora právneho štátu a účasti občianskej spoločnosti na demokratických procesoch“ a „budovanie kapacít samospráv a aktívnej účasti občanov na rozvoji komunit“.

Projekt reaguje aj na prioritu „Zabezpečenie efektívnej správy vecí verejných a právneho štátu“, ktorá je zakotvená v časti 3.8 Národnej rozvojovej stratégie Moldavsko 2030, schválenej v roku 2018. Dobrá správa vecí verejných a transparentnosť sú zakotvené aj v zákone č. 239 z roku

2008⁵ o transparentnosti v procesoch prijímania rozhodnutí. Zákon okrem iného stanovuje organizáciám povinnosť pracovať transparentne, informovať verejnosť a sprístupniť informácie, atď.

Hodnotený projekt v procese prípravy identifikoval dve hlavné cieľové skupiny, na ktoré sa zameriava. Prvou sú mládežnícke MVO z Autonómnej teritoriálnej oblasti (ATO) Gagauzsko a okresu Taraclia a druhou sú lokálne samosprávy. Priamymi príjemcami bolo nasledujúcich päť samospráv: Komrat, Ceadir-Lunga, Vulcanesti, Copceac a Tvardica.

Relevancia s potrebami uvedených cieľových skupín bola zabezpečená použitím princípu zdola-nahor (bottom-up) pri príprave a plánovaní projektu a následne, počas jeho realizácie, úzkou a intenzívnou spoluprácou realizátora, jeho partnera a spomenutých cieľových skupín.

Hodnotený projekt počas celej svojej realizácie rešpektoval princípy v oblasti prierezových tém rovnosť žien a mužov a ochrana životného prostredia a zmena klímy. Pri výbere účastníkov tréningov boli aplikované zásady vyváženosti účasti žien a mužov; pri informačných kampaniach k transparentnosti vystupovali rovnako muži, ako aj ženy tak, aby oslovovali rovnako mužov a ženy a tiež na záverečnej konferencii bola vytvorená skladba rečníkov na základe princípu proporčnosti. Realizátor projektu podľa vlastného vyjadrenia počas monitorovania a hodnotenia projektu dohliadal na používanie a vykazovanie rodovo-diferencovaných ukazovateľov. Na základe zistení hodnotiteľa bola v rámci aktivity 2.2.2 „Vyhlásenie výzvy a realizácia projektov zameraných na angažovanie sa mládeže vo verejnom živote“ zaradená rovnosť príležitostí do výzvy na poskytnutie štyroch mikrograntov nielen ako prierezová téma, ktorá sa posudzovala v rámci hodnotenia projektov, ale figurovala tu aj ako jedna z priorít výzvy (konkrétne „podpora rovnakej účasti mužov a žien na verejnom živote“). Zároveň podľa vyjadrenia prijímateľa (hodnotiteľ nemal možnosť k nahliadnutiu) zaradil do výzvy ním vypracovaný dokument o politike právneho rámca pre MVO v Gagauzsku, konkrétne analýzu ustanovení, ktoré majú odlišný dopad pre ženy alebo mužov.

Problematika ochrany životného prostredia bola rovnako ako rovnosť žien a mužov jednou z priorít výzvy pre MVO na mikrogranty zamerané na účasť mladých na riešení aktuálnych problémov v spolupráci so samosprávami.

Koherencia

Hodnotený projekt je v súlade a synergii s predošlými aktivitami, ktoré boli v predmetnom regióne vykonané. Priamo nadväzuje na spoločný predchádzajúci projekt prijímateľa a miestneho partnera. V rámci projektu boli otvorené dve klientske centrá v Komrate a Ceadir-Lunge, čo sa stretlo s pozitívnym ohlasom miestneho obyvateľstva. Tieto skutočnosti (spolu s inými faktormi a priamymi podnetmi miestnych samospráv) následne slúžili ako spúšťačí impulz pre prípravu hodnoteného projektu ako ďalšieho pokračovania a rozšírenia už vykonaných úspešných aktivít z minulosti.

Zároveň hodnotený projekt vhodne dopĺňal aj iné projekty v oblasti, ktorých implementácia korešpondovala s jeho dobou realizácie, pričom podľa vlastných vyjadrení realizátora projektu

⁵ LAW OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA of November 13, 2008 No. 239 „About transparency of decision making process“

spolu s partnerskou organizáciou pravidelne koordinovali svoje plány a aktivity s ostatnými aktérmi za účelom prechádzania duplicity. Ide predovšetkým o nasledujúce projekty:

- Program „Moja komunita“ je päťročný program (2018 – 2023) financovaný USAID a realizovaný organizáciou IREX, ktorého cieľom je posilniť miestnu samosprávu a participáciu občanov na veciach verejných v Moldavsku
- Projekt „Rozvoj občianskej spoločnosti na miestnej úrovni“ je financovaný EÚ a Nadáciou Konrada Adenauera (KAS) s realizačným obdobím 2019 – 2021
- Projekt „Posilnenie práv a možností občanov Moldavska“ je financovaný EÚ a realizuje ho GIZ (trvanie 2019 – 2021)
- East European Foundation (2010 – súčasnosť) – projekt pre mladých ľudí v ohrození, čiže bez vzdelania a zamestnania, ktorý sa realizuje formou kempu s tréningovými aktivitami
- GIZ projekt „Modernizácia verejných služieb na miestnej úrovni“ v Moldavsku, osobitne časť 5. zapojenie občianskej spoločnosti do verejných projektov (2016 – 2022)
- ALDA (Moldavsko) projekt – posilnenie občianskej spoločnosti pre zvýšenie sociálnej zodpovednosti (2016 – 2017)

Efektívnosť

Hlavným cieľom hodnoteného projektu je zefektívnenie fungovania samospráv a posilnenie občianskej spoločnosti v Gagauzsku a Taraclii. Na základe skúseností z predchádzajúceho pôsobenia realizátora projektu v Gagauzsku spolu s lokálnou partnerskou organizáciou Pro-Europa a konzultácií s vybranými samosprávami identifikoval prijímateľ dva ŠC: i) zefektívniť poskytovanie služieb občanom a transparentnosť samospráv v Gagauzsku a ii) posilniť kapacitu mládežníckych MVO riešiť problémy mládeže zo znevýhodnených vidieckych oblastí a podieľať sa na riadení vecí verejných. Oba ŠC projektu boli prostredníctvom realizácie plánovaných aktivít projektu dosiahnuté a v súlade so zmluvou a dodatkami k zmluve, a to aj napriek skutočnosti, že realizácia projektu bola do veľkej miery ovplyvnená pandemiou COVID-19. Zároveň boli dosiahnuté takmer všetky plánované hodnoty merateľných ukazovateľov, okrem ukazovateľa „Počet mladých ľudí zo znevýhodnených vidieckych regiónov, ktorí profitujú z aktivít mimovládnych organizácií“ (naplnený na 94,33 %). Podľa miestneho partnera bol hlavnou príčinou nižšieho záujmu prechod na online formu realizácie, ktorá je menej atraktívna ako podujatia s fyzickou prítomnosťou účastníkov.

V dôsledku potreby reagovať na nepredvídanú situáciu bola do projektu operatívne zakomponovaná nová aktivita (Aktivita 3 „Podpora zraniteľných obyvateľov Gagauzsku – zmiernenie dopadu koronavírusu“). V rámci nej bola do 6 centier venujúcim sa znevýhodneným deťom distribuovaná materiálna pomoc, ktorá obsahovala hygienické prostriedky na ochranu pred COVID-19, ortopedické podložky, didaktické materiály, tablety na prácu s modernými metódami výučby a iné vzdelávacie materiály.

Miestny partner tvrdil, že o efektívnosti výstupov projektu svedčí aj skrátenie procesu vybavovania žiadostí občanov v klientských centrách a ich spokojnosť. Odstránili, resp. zredukovali sa aj čakacie doby, ktoré občania fyzicky trávili na miestnych úradoch. Prejavovaný záujem ďalších starostov o zriadenie klientských centier (s ktorým sa obracajú na Pro-Europe) svedčí o potrebe a užitočnosti klientských centier. Pôvodne neplánovanými pozitívnymi výstupmi projektu je vybavenie coworkingového priestoru v Copceacu a podpora detských centier.

V dôsledku pandémie COVID-19 bol projekt dvakrát predĺžovaný a zo strany SAMRS bolo prijímateľovi odsúhlasených 5 personálnych zmien a 5 žiadostí o rozpočtové zmeny. Miestny partner oceňuje rýchlosť a pružnosť SAMRS pri schvaľovaní zdôvodnených zmien v projekte.

Účinnosť

Hodnotený projekt disponoval celkovým schváleným rozpočtom vo výške 171 726,50 EUR. Výška pridelených prostriedkov ODA bola na úrovni 156 115,00 EUR. Z nich bolo čerpaných celkovo 113 156,54 EUR (72,48 % z plánovaného rozpočtu). Spoluúčasť prijímateľa bola vo výške 15 611,50 EUR. Z nich tvorili oprávnené čerpané finančné prostriedky 98,94 %, resp. 15 446,45 EUR.

Napriek čiastočnému nenaplneniu niektorých kvantitatívnych ukazovateľov je možné konštatovať, že vynakladanie finančných prostriedkov v rámci realizácie projektu bolo účelné, hospodárne a vo vzťahu k počtu naplánovaných aktivít aj účinné.

Celkové náklady na uskutočnenie predmetných aktivít a hospodárnosť pri ich realizácii bola z hľadiska prostredia realizácie projektu (MD) i nepredvídaných okolností (pandémia COVID-19 a s tým súvisiace zmeny v projekte) adekvátne a primeraná. V rámci auditu záverečného vyúčtovania projektu neboli zistené žiadne nedostatky ani neoprávnené výdavky zo strany prijímateľa, ani jeho partnera.

Vplyv

Hodnotenie vplyvu realizovaných aktivít projektu možno rozdeliť v súlade s ich členením do troch oblastí.

V prvej boli prostredníctvom jednotlivých projektových opatrení podporené 4 klientske centrá. Dve z nich boli novozaložené (vo Vulcanesti a Tvardici), dve už existovali vďaka úspešnej realizácii predošlého projektu (Komrat, Ceadir-Lunga). Vďaka nim sú miestne samosprávy schopné poskytovať občanom efektívnejšie, rýchlejšie a adresnejšie služby. Prostredníctvom aktivít projektu bolo zrealizované zavedenie videoprenosov zo zasadnutí miestnych zastupiteľstiev pre samosprávy Komrat, Ceadir-Lunga, Copceac a Vulcanesti, čo malo za následok výrazné zvýšenie transparentnosti ich činnosti. To sa odzrkadlilo aj v úspešnom naplnení hodnôt plánovaných merateľných ukazovateľov projektu. Celkový počet občanov (na mesačnej báze), ktorí využívajú služby klientskych centier v Gagauzsku a Taraclii, predstavuje podľa poskytnutých údajov v záverečnej správe 2044 občanov, čím bola hodnota plánovaného ukazovateľa prekročená o takmer 14 % (1800). Počet občanov v dotknutých regiónoch, ktorí môžu prostredníctvom živých vysielaní zasadnutí miestnych zastupiteľstiev aktívne participovať na veciach verejných, dokonca dosiahol hodnotu 13 473 (35% nárast oproti plánu).

Obdobný prínos dosiahol projekt aj v oblasti podpory mládežníckych MVO, v rámci ktorých bolo podporených 283 mladých ľudí (94,33 % z plánovanej hodnoty). Tí by podľa predstáv projektového tímu mali v budúcnosti výraznou mierou prispieť k zvýšenej kapacite mládežníckych MVO efektívne riešiť problémy mládeže zo znevýhodnených vidieckych oblastí.

V poslednej oblasti boli vykonané aktivity, ktoré promptne reagovali na zhoršujúcu sa situáciu súvisiacu so šírením koronavírusu (tak zo strany realizátora projektu a jeho partnera, ako aj zo strany donora) a dokázali tak prispieť k zmenšeniu jeho nepriaznivého vplyvu na život miestnej populácie.

Z pohľadu miestneho partnera sa na úspešnej implementácii projektu podieľali najmä orientácia na potreby cieľových skupín, skúsenosti a expertíza slovenského partnera a partnerstvo v regióne vybudované miestnym partnerom.

Udržateľnosť

Z hľadiska potenciálu udržateľnosti možno jednoznačne konštatovať, že projekt toto kritérium splnil. V prvom rade na hodnotenie projektu priam nadviazal ďalší projekt podporený z prostriedkov SlovakAid (SAMRS/2021/MD/1/6), ktorý ich rozvinul a doplnil. Pre jeho účely poslúžila aj vypracovaná analýza potrieb pre uvedenie informačného systému pre samosprávy Komrat a Ceadir-Lungu (projektová aktivita 1.1.3).

Podmienku udržateľnosti naplnili aj novozaložené klientske centrá vo Vulcanesti a Tvardici, vrátane ďalších už existujúcich klientskych centier, ktoré boli v rámci projektu podporené. Ich neprerušená prevádzka a fungovanie v rámci doby realizácie projektu a po jeho ukončení poukázala na správne nastavenia priorít projektu a ich životaschopnosť. K tomu prispela aj skutočnosť, že prvotný podnet na ich zriadenie a zefektívnenie prišiel zo strany samotných samospráv a dopytu občanov po efektívnejších službách.

Klientske centrá a centrá pre deti sú financované z miestnych rozpočtov samospráv, čo zabezpečuje ich finančnú udržateľnosť. Klientske centrá majú k dispozícii vypracované základné dokumenty a postupy, sú vybavené potrebným zariadením a vyškoleným personálom. K ich dobrému fungovaniu prispela expertíza slovenského partnera, ktorý krok za krokom v dlhšom časovom období podporoval a budoval kapacity klientskych centier (aj podľa vyjadrení miestneho partnera).

Centrá pre deti so špecifickými potrebami majú finančne kryté mzdové náklady a priestory z verejných miestnych zdrojov. Vzniká však priebežná potreba financovania ich vybavenia, ako aj potreba školení.

Mládežnícke organizácie sú z hľadiska udržateľnosti najzraniteľnejšie. Vo veľkej miere závisia od externého financovania projektov a donorov. So štyrmi mládežníckymi organizáciami má miestny partner pravidelnú spoluprácu aj v rámci iných projektov a napomáha tak posilneniu ich stability.

Partnerstvo a spolupráca

Prijímateľ má s partnerom projektu, občianskym združením Pro-Europe, nadviazanú dlhodobú spoluprácu. Ich partnerstvo začalo v roku 2017 na základe dlhodobého pôsobenia prijímateľa v tejto krajine, etablovaných kontaktov a čiastočnej spolupráce v rámci predtým realizovaného projektu filmových klubov pre mládež. Organizácie spolu v období od januára 2018 do marca 2019 realizovali projekt zameraný na posilnenie transparentnosti a efektívneho výkonu samospráv a budovanie kapacít občianskej spoločnosti.

Počas prípravy a realizácie projektu prispela partnerská organizácia aj získanými skúsenosťami a znalosťami z viacerých projektov, ktoré v cieľovom regióne MD implementovala. Tie boli zamerané predovšetkým na budovanie občianskej spoločnosti v regióne Gagauzsko prostredníctvom podpory zefektívnenia samospráv, informačných kampaní, rozvoja dobrovoľníctva a konzultačných, technických a inštitucionálnych služieb.

V obdobnom, pozitívnom duchu pokračovala spolupráca aj v rámci hodnoteného projektu. Lokálny partner projektu v plnej miere participoval na výkone aktivít projektu a aktívne sa zapájal do všetkých oblastí implementácie. Podľa vyjadrenia prijímateľa prebiehala spolupráca počas celej doby realizácie projektu bezproblémovo. Partneri absolvovali mnoho online stretnutí. Potreby boli definované miestnym partnerom s asistenciou slovenského partnera. Priebežná diskusia bola moderovaná a usmerňovaná slovenským partnerom. V priebehu implementácie projektu miestny partner zabezpečoval logistiku a organizáciu podujatí, poskytoval miestnych expertov a pripravoval podklady pre priebežné a záverečnú správu – preukázanie dosiahnutých výsledkov. Takéto rozdelenie úloh a spôsob spolupráce potvrdili tak slovenský prijímateľ, ako aj miestny moldavský partner.

D. Projekt: Agropotravinársky inkubátor ako katalyzátor podnikateľských inovácií v regiónoch Moldavska (akronym AFB inkubátor) (SAMRS/2020/MD/1/5)

Prijímateľ: Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, n. o.

Miestni partneri: Public Association Eco-Visio

Public Association Katalyst

Zdroje: 199 107,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 7. 2020 – 31. 7. 2022

Relevantnosť

Hodnotený projekt realizoval celkovo 14 aktivít a podaktivít, ktoré boli tematicky rozdelené do troch oblastí. V prvej smerovali aktivity projektu do investičnej činnosti spojenej s rekonštrukciou budovy, nákupom jej vybavenia, vnútorného zariadenia (vrátane vypracovania podnikateľského plánu a prevádzkového poriadku AFB Inkubátora). Aktivity v rámci druhej oblasti boli cielené na nábor potravinárskych startupov, iniciačný tréning („boot camp“) pre startupy a tréningy k rozvoju podnikania. Tretí okruh aktivít sa zamerával na praktické semináre o vývoji inovatívnych potravín, koučing s profesionálnymi potravinárskymi technológmi, testovanie chutí, rozvoj obchodných schopností, vytvorenie a údržbu agroekologického demo pozemku a vypracovanie prípadovej štúdie a možností replikácie.

Z hľadiska relevantnosti k rozvojovým prioritám MD a spolupráce medzi miestnym verejným a súkromným sektorom projekt v prvom rade reflektoval na platformu „EcoVisio“, ktorá koordinuje národnú podporu ekologického poľnohospodárstva v MD. Tvoria ju kľúčoví partneri v tomto sektore (MARDE, významné MVO, zahraniční darcovia a certifikačné orgány). Táto platforma podporuje myšlienku AFB Inkubátora a prispieva odbornosťou a komunikáciou na rôznych úrovniach v MD. Zároveň projekt odráža aj priority stanovené v Národnej stratégii Moldavskej republiky na roky 2012 – 2020 pre rozvoj malého a stredného podnikania a je v súlade s ustanoveniami Národnej stratégie pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka na roky 2014 – 2020.

Z pohľadu rozvojovej spolupráce SR a MD projekt rozvíjal jej základný strategický cieľ – znižovanie a riešenie príčin migrácie prostredníctvom vytvárania pracovných miest, podpory bezpečnosti potravín, rozvoja a zvyšovania ľudského kapitálu a zvyšovania ekonomickej a sociálnej odolnosti komunit. Z hľadiska sektorových priorit projekt reflektuje na dve z nich. Je v súlade s prioritami „Potravinová bezpečnosť a poľnohospodárstvo“ a „Podpora tvorby trhového prostredia“. V rámci prvej je projekt v relevancii najmä s podporovanými aktivitami zameranými na zavádzanie nových techník a postupov vo všetkých častiach hodnotového reťazca, vrátane spracovania poľnohospodárskych produktov, ich marketingu a predaja. V prípade druhej sektorovej priority sa prostredníctvom projektových aktivít zabezpečila podpora mikro, malého a stredného podnikania, zavádzania inovácií a tvorba pracovných miest.

Hlavnou cieľovou skupinou projektu boli drobní agropotravinárski podnikatelia alebo živnostníci – drobní poľnohospodári a spracovatelia potravín. Tí boli rozdelení do dvoch podskupín: a) začínajúce podniky a b) existujúce podniky spadajúce do kategórie malých podnikateľov v oblasti výroby a spracovania potravín. Projekt priamo reagoval na potreby a priority týchto cieľových skupín, čo sa aj podarilo dosiahnuť. Projekt naplnil potreby miestnych drobných farmárov tým, že im pomohol generovať príjmy, a to formou spracovania ich produkcie a prístupu na trh, najmä v Kišiňove, kde je dostatočný dopyt po ekologických produktoch. Poplatky za využívanie inkubátora – kuchyne miestni drobní farmári neplatia, resp. majú možnosť naturálnej úhrady buď vo forme produkcie, alebo odpracovaného času. V súčasnosti inkubátor spolupracuje aj s niektorými stredne veľkými firmami a farmármi.

Na procese prípravy projektu spomenuté cieľové skupiny v plnej miere participovali a zúčastnili sa aj aktivít počas jeho realizácie (napr. počas projektu bola realizovaná diskusia v rámci cieľovej skupiny s potenciálnymi nájomníkmi za účelom vylepšenia plánovaného AFB inkubátora).

Z hľadiska súladu s prierezovými témami rozvojovej spolupráce SR je možné konštatovať, že projektové aktivity neobvykle dôsledne reflektovali na obe: na zachovanie a posilnenie princípov rovnosti žien a mužov, aj na ochranu životného prostredia.

Rovnosť žien a mužov tvorila jeden zo základných pilierov realizácie projektu. Projekt bol zameraný aj na posilnenie angažovanosti žien vo vidieckych komunitách. Úspešnou realizáciou aktivít projektu ženy získali nové zručnosti v oblasti spracovania potravín, a tým si zvýšili možnosti stať sa úspešnými podnikateľkami. Zásady rovnosti žien a mužov boli v rámci projektu ďalej uplatňované v procese výberu účastníkov aktivít (aktivity: “Start-up initiation boot camp”, workshopy, študijné návštevy, nábor nových zamestnancov), i pri stanovovaní odmeňovania u novoprijatých zamestnancov (bolo stanovené na rovnakej úrovni, bez závislosti od ich pohlavia). Okrem toho aj účasť obidvoch miestnych partnerov na projekte bola manažovaná ženami.

Princípy prierezovej témy ochrany životného prostredia a zmeny klímy boli v projekte dôsledne rešpektované pri investičnej časti projektu – rekonštrukcie budovy, ale aj jej následnej prevádzky, ako aj pri využívaní agro-ekologického pozemku na rastlinnú výrobu. Budova, v ktorej sa vybuďovala zdieľaná kuchyňa, bola zrekonštruovaná podľa najvyšších environmentálnych noriem. Zároveň boli pri stavebných prácach aplikované postupy zabezpečujúce maximálne možné využívanie obnoviteľných zdrojov energií, ako sú slnečná energia, denné svetlo, alebo využívanie dažďovej vody a ekologické spracovanie odpadov. Tieto boli navrhnuté tak, aby bolo zabezpečené ich sekundárne použitie aj pri pestovaní plodín. Na demonštračnom pozemku sa uplatňuje prísne ekologické poľnohospodárstvo, pestované plodiny nie sú chemicky hnojené ani ošetrované žiadnymi pesticídmi proti škodcom, chorobám a burine.

Koherencia

Projektový partner, občianske združenie EcoVisio, pôsobí v oblasti už od roku 1999. V čase prípravy projektu mal skúsenosti s implementáciou celkovo 14 projektov v oblasti udržateľného rozvoja, prevažne s ekologickým zameraním. Medzi účastníkov (cieľové skupiny) projektov

EcoVisio patria deti, študenti, farmári, etablovaní akademici a aj firmy. EcoVisio taktiež prevádzkuje Environmentálne tréningové centrum v komplexe Eco-Village Moldova v dedine Riškova.

Druhý partner projektu, občianske združenie Katalyst, pôsobí v MD od roku 2019. Zameriava sa na stimulovanie pozitívnych zmien v agropotravinárskom sektore. Hlavnou agendou je budovanie kapacít a sebavedomia malých a začínajúcich agropotravinárskych podnikateľov, ale taktiež podpora inovácií, zdravej výživy a zodpovedného využívania obnoviteľných zdrojov energie.

Projekt spĺňa kritériá koherentnosti s intervenciami v danom sektore v partnerskej krajine. Bol naprojektovaný tak, aby využil a rozvinul predchádzajúce aktivity a skúsenosti lokálnych projektových partnerov.

Miestny partner oceňuje aj synergiu, ktorú hodnotený projekt vytvára s českým projektom realizovaným ČVÚT a odborne zameraným na testovanie poľnohospodárskej bioprodukcie – poskytnuté prístroje, analytický protokol testovania, jednotlivé relevantné parametre, tréning procesov a postupov testovania. Poskytnuté bolo aj vybavenie laboratória, napr. refraktomer, sterilizátor. V rámci projektu SlovakAid boli ako vybavenie poskytnuté prístroje na sušenie a iné spracovanie ovocia a zeleniny.

Komplementárnu podporu predstavuje aj švajčiarska neinvestičná pomoc – konzultačné služby ako marketing pre MSP (Malé a stredné podniky), finančné poradenstvo, poskytnutie skupiny expertov, vrátane účtovníkov – špecialistov na poľnohospodárstvo, ale aj prevádzkovanie reštaurácie a pod.

Efektívnosť

Hlavným cieľom projektu bola podpora ekonomického rastu MD prostredníctvom zlepšenia podmienok pre rozvoj inovatívnych mikro a malých agropotravinárskych podnikov. Príspevok k tomuto cieľu sa realizoval prostredníctvom vybudovania podnikateľského inkubátora pre agropotravinársku výrobu (AFB Inkubátor) a zriadením zdieľanej kuchyne pre výrobu agropotravinárskych produktov.

Sekundárnym cieľom projektu bola podpora inovácií agropotravinárskych produktov prostredníctvom workshopov, konzultácií, testovaní, študijných ciest a prípadových štúdií. Súčasťou týchto edukačných činností bolo aj vytvorenie funkčného agro-ekologického demonštračného pozemku o rozlohe 1 ha ako priestoru pre inovatívne pestovanie plodín a súčasne aj vzdelávanie startupov.

Projekt bol realizovaný v súlade so zmluvou a jej prílohami, pričom dosiahol plánované ciele. Väčšina plánovaných merateľných ukazovateľov projektu bola naplnená na 100 %, niektoré boli aj prevýšené. Projektový ukazovateľ „Počet nepriamo podporených inovatívnych agropotravinárskych podnikov vďaka šíreniu skúseností inkubátora a informáciám a odporúčaniam pre replikáciu“ bol naplnený len na 87 % (v tom nie sú zarátané virtuálne prezentácie poznatkov a skúseností, ktoré počas pandémie nahrádzali osobné stretnutia). Budova inkubátora bola úspešne skolaudovaná už počas realizácie projektu, ale proces certifikácie zdieľanej kuchyne nebol pred ukončením realizácie projektu dokončený. Dôvodom

boli zmeny legislatívy a následnej potreby doloženia ďalšej podpornej dokumentácie. Z plánovaných výsledkov nebol dokončený vykurovací systém.

Na základe záverov z vykonaných dotazníkových prieskumov možno jednoznačne konštatovať vysoko pozitívny príspevok projektu k rozvoju miestnej komunity. Tak ako farmári, aj zamestnanci (obe skupiny boli účastníkmi dotazníkového prieskumu) v prevažnej väčšine vysoko hodnotili jednotlivé aktivity projektu a nimi vytvárané benefity. Až 91 % zamestnancov hodnotilo vplyv inkubátora na lokálnu komunitu ako vysoko pozitívny a zvyšných 9 % ako pozitívny (bez negatívnej odpovede). Taktiež viac ako 90 % považuje toto zamestnanie ako dlhodobé a neuvažuje o jeho zmene. Všetkým farmárom zúčastneným na prieskume (100 % respondentov) inkubátor dopomohol k zvýšeniu ich príjmov z predaja poľnohospodárskych produktov a rovnaký počet účastníkov prieskumu považuje odborné tréningy a semináre, ktoré absolvovali v inkubátore, za jednoznačnú pridanú hodnotu. S prácou inkubátora je spokojných 92 % opýtaných.

Tak ako iné projekty implementované v tomto období, aj na realizáciu tohto projektu mali nepriaznivý vplyv predovšetkým dve okolnosti: COVID-19 a vojnový konflikt na Ukrajine. Osobné stretnutia boli počas implementácie projektu obmedzené kvôli pandémie, čo viedlo k nižšiemu plneniu daného ukazovateľa. Do výslednej hodnoty ukazovateľa nie sú zahrnuté virtuálne spôsoby prezentácie a šírenia skúseností, ktoré boli počas pandémie uprednostnené a prevyšujú cieľovú hodnotu. Ďalej, prijímateľ bol nútený organizovať podujatia v hybridných režimoch a kombinovať aktivity reagujúce na utečeneckú krízu s prebiehajúcimi projektovými aktivitami.

V rámci realizácie projektu boli zo strany donora prijímateľovi odsúhlasené 2 zmeny v spôsobe realizácie projektu, 3 rozpočtové zmeny a 4 personálne zmeny. Pri realizácii projektu došlo k omeškaniu pri investičnej činnosti (stavebné práce súvisiace s rekonštrukciou) o viac ako 6 mesiacov. Podľa vyjadrenia miestneho partnera to bolo spôsobené viacerými faktormi, predovšetkým predĺžením samotného procesu prípravy stavby a zabezpečenia povolení, materiálov a pracovnej sily, ale aj viacerými rôznymi vonkajšími vplyvmi ako počasie a vypuknutie pandémie COVID-19, ktorý spôsobil aj úmrtie projektanta rekonštrukcie. Počas pandémie COVID-19 bolo obmedzené aj fungovanie úradov, čo predlžovalo vybavovanie a schvaľovanie spojené so stavebnými prácami. Citelný bol nárast cien stavebných materiálov a prác v dôsledku pandémie.

Manažment inkubátora neuvažuje o ekologickej certifikácii vlastnej produkcie, lebo je to pomerne zložitý proces a zatiaľ majú nízku produkciu.

Projekt dosiahol aj neplánované prínosy, napríklad organizovanie podujatí v priestoroch areálu (zemiakový festival, teambuildingy), ďalej pomoc Ukrajine – balenie balíčkov pomoci financovanej cez Humanitarian Aid UNICEF.

Nad rámec SlovakAid projektu vybudovali novú časť budovy s konferenčnými priestormi pre 50 – 60 účastníkov, organizovanie poľnohospodárskych školení, tréningov a workshopov. Na tieto práce im poskytla finančnú podporu Švajčiarska agentúra pre spoluprácu a rozvoj.

V súčasnosti sa v areáli budujú aj izby (8 so 16 lôžkami) na ubytovanie a catering. Očakávajú, že zariadenie by malo byť schopné samofinancovania, napriek nezatepleniu objektu v čase

hodnotenia. Vykurovanie budovy agro inkubátora bude podporené v rámci projektu SAMRS/2023/ST/MD/1/2, čo umožní celoročné využívanie budovy. Problém predstavuje aj nedostatok vody.

Potrebný je ďalší tréning personálu na zvýšenie kompetentnosti. V obci sú najmä nekvalifikované ženy aj muži, ktorí robia najmä na stavbách ako robotníci. Doterajším školením žien dosiahli, že dnes personál sám vie zabezpečiť prevádzku inkubátora – kuchyne a príslušenstva.

Z hľadiska efektívnosti a vhodnosti ideového zámeru projektu možno kladne hodnotiť aj skutočnosť, že v roku 2023 bol v rámci SlovakAid (výzva SAMRS/2023/ST/MD/1 – Strategická podpora dlhodobých rozvojových intervencií v Moldavskej republike) schválený projekt (SAMRS/2023/ST/MD/1/2), ktorý priamo nadväzuje na pozitívne skúsenosti s realizáciou hodnoteného projektu. Bude ho realizovať rovnaký prijímateľ a je zameraný na podporu environmentálne udržateľného poľnohospodárstva a výroby potravín v MD. Všetko za účelom tvorby nových pracovných miest, ktoré zvyšujú energetickú a potravinovú sebestačnosť regiónu. V projekte sa plánuje vytvoriť celkovo 6 obdobných modelov v rôznych regiónoch MD ako centier rozvoja, ktoré podporujú environmentálnu udržateľnosť a vytvárajú pridanú hodnotu v poľnohospodárskom a potravinárskom sektore.

Účinnosť

Projekt disponoval celkovým rozpočtom vo výške 231 844,00 EUR (199 107,00 EUR prostriedky ODA; 19 910,70 EUR spolufinancovanie prijímateľa). Prijímateľ z uvedenej sumy vyčerpal celkovo 227 553,01 EUR – 98,15 % finančných prostriedkov z pôvodne schváleného rozpočtu. Rozpočet pridelených finančných prostriedkov z ODA bol vyčerpaný na úrovni 100 % (199 107,00 EUR). Spolufinancovanie prijímateľa na projektové aktivity bolo čerpané nad rámec schváleného rozpočtu, nárast predstavoval +42,87 % (v absolútnom vyjadrení to predstavuje hodnotu 28 446,02 EUR).

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že finančné prostriedky boli vynaložené hospodárne a účelne. Výnimku tvoril jeden prípad, kedy prijímateľ v rámci záverečného vyúčtovania projektu vykázal v rámci skupiny nepriamych nákladov aj výdavky, ktoré nemohli byť svojím charakterom v zmysle Finančnej príručky 2020 uznané ako oprávnené (napr. notebook, žalúzie, časť platu člena projektového tímu a pod.).

Stavebný objekt si vyžadoval posilnenie statiky vnútornej terasy. Bolo treba doplniť projektovú dokumentáciu a následne vykonať dodatočné stavebné práce na posilnenie statiky terasy, na ktorej sa plánuje umiestnenie kaviarne. V dôsledku pandémie COVID-19 výrazne vzrástli ceny stavebných prác a materiálov, čo si vyžiadalo aj úpravu rozpočtu.

Vplyv

Pri realizácii projektu bolo vytvorených celkovo 14 nových pracovných pozícií (prekročenie plánu o 2 pozície). V celi „Tvorba a zavádzanie inovácií“ bolo sprostredkované založenie 6 nových mikro a malých podnikov v sektore potravinárstva (plán 5) a podporených 26 už existujúcich (plánovaná hodnota 10). Podporou „Produktívnej zamestnanosti a dôstojnej práce

pre všetkých“ bolo vytvorených 11 pracovných miest pre ohrozené skupiny obyvateľstva (prednostne ženy), pričom pri príprave projektu sa počítalo so štyrmi.

Myšlienka zdieľanej agropotravinárskej kuchyne vykazuje prvky vysokej inovatívnosti a praktického využitia pre miestnych obyvateľov z nízko rozvinutých oblastí čeliacich chudobe. Jej dosah je nielen na uvedené cieľové skupiny v Riscove, na ktoré bol zameraný projekt, ale má potenciál pokryť svojimi službami aj okolité regióny.

V neposlednom rade mal projekt vo všeobecnosti pozitívny vplyv aj v dôsledku vysokej miery integrácie prierezovej témy životné prostredie a zmena klímy a tiež jeho podstatou – zameraním sa na rozvoj malých podnikateľov v oblastiach MD čeliacich chudobe, mimo relatívne bohatého regiónu hlavného mesta Kišínov.

Projekt naplnil potreby miestnych drobných farmárov tým, že im pomohol generovať príjmy, spracovanie ich produkcie a jej prístup na trh. Prvotné výsledky s pestovaním, spracovaním a odbytom ekologicky pestovanej zeleniny a ovocia pomohli pritiahnúť aj ďalších donorov. Projekt SlovakAid dal impulz, ktorý sa ďalej rozvíja. Inkubátor získal ďalších donorov a ďalej rozvíja svoje aktivity a v súčasnosti už zamestnáva 32 osôb. Ak sa koncept projektu bude aplikovať aj v iných lokalitách a regiónoch, môže byť prínosný pre rozvoj moldavského vidieka.

Úspešná realizácia projektu a jeho replikovateľnosť aj v iných lokalitách/regiónoch umožňuje hodnotiť projekt nielen z pohľadu dopadov na miestnu komunitu, ale aj z hľadiska jeho príspevku k celkovým cieľom rozvojovej spolupráce. V tomto prípade osobitne k znižovaniu a riešeniu príčin migrácie prostredníctvom tvorby pracovných príležitostí a posilňovaniu sociálnej a ekonomickej odolnosti miestnych komunít a regiónov. Preto je pre napĺňanie strategických cieľov rozvojovej spolupráce veľmi dôležité a prínosné, že v roku 2023 bol v rámci SlovakAid schválený projekt, ktorý priamo nadväzuje a ďalej rozvíja výsledky tohto hodnoteného projektu.

Udržateľnosť

Hodnotený projekt vykazuje reálne predpoklady pre pokračovanie v napĺňaní svojich cieľov aj po skončení projektových aktivít. V prvom rade je budova aj s pozemkom v dlhodobom prenájme partnera projektu (združenie Katalyst), ktoré získalo prenájom na 15 rokov bezodplatne. V nej sa nachádza z prostriedkov projektu postavená multifunkčná kuchyňa, ktorá má reálny potenciál udržateľnosti, keďže partner projektu deklaroval úmysel poskytovať ju na prenájom cieľovým skupinám za dostupný poplatok aj po ukončení realizácie projektu. Prípadný zisk z prenájmu plánuje prijímateľ použiť na zabezpečenie jej prevádzky a údržby, prípadné rekonštrukcie a udržanie kontinuity poskytovaného vzdelávania v zmysle naplánovaných cieľov projektu.

Zdieľaná kuchyňa, do určitej miery aj demonštračný pozemok, sú kľúčovými prvkami aj pre činnosť inkubátora, ktorý novým aj neskúseným malým podnikateľom – farmárom a potravinárom – poskytuje odborné know-how, ale aj odbytové možnosti, školenia, workshopy a poradenstvo k ekonomickým, finančným, marketingovým, účtovným a iným problémom. V tomto činnosť inkubátora podporuje aj koherencia so švajčiarskou neinvestičnou pomocou. Udržateľnosť činnosti inkubátora je spojená s fungovaním a udržateľnosťou celého areálu ako funkčnej organizácie.

Na prefinancovanie projektu Katalyst využil úver. Jeho poskytnutie je dobrým signálom – znamená, že banka považuje projekt za ekonomicky návratný. Ďalším z indikátorov, ktorý podporuje predpoklad udržateľnosti projektu aj v budúcom období je skutočnosť, že partner projektu (Katalyst) získal prostredníctvom Švajčiarskej agentúry pre rozvoj a spoluprácu (SCD) ďalšiu finančnú podporu, ktorá zabezpečí rekonštrukciu zvyšnej časti budovy.

Napriek uvedeným skutočnostiam bol v rámci procesu hodnotenia identifikovaný zásadný faktor, ktorý podmieňuje udržateľnosť. Ide o potenciálnu úspešnosť komerčných aktivít, ktoré plánuje partner projektu v rekonštruovaných priestoroch prevádzkovať. S ohľadom na nízku kúpyschopnosť obyvateľov v danom regióne je otáznym predpokladom ich väčšieho pozitívneho vplyvu na finančné ukazovatele definujúce životaschopnosť prevádzky zariadenia. Z toho dôvodu je úspešnosť spomínaných komerčných aktivít v inkubátore pre jeho udržanie kľúčová. Za projektom stojí dobrý manažment, ktorý je tiež predpokladom udržateľnosti projektov a ich výsledkov.

Partnerstvo a spolupráca

Napriek pilotnému pôsobeniu realizátora projektu v MD bol výber partnerov hodnoteného projektu správny, úspešný a v súlade s projektovým zámerom. Podľa vyjadrení realizátora aj oboch miestnych partnerov prebiehala spolupráca bezproblémovo a plynulo.

Obidve partnerské organizácie (EcoVisio a Katalyst) sa vzájomne dopĺňajú, ich aktivity v domovskej krajine sú úzko previazané – niektorí členovia Katalyst sú tiež spoluzakladateľmi a členmi EcoVisio. Hlavný rozdiel medzi nimi predstavuje skutočnosť, že EcoVisio disponuje odbornými znalosťami v oblasti organického poľnohospodárstva a rozvoja podnikania vo všeobecnosti a Katalyst sa upriamuje na rozvoj infraštruktúry a potravinárskych technológií.

Projektu predchádzala analytická činnosť pracovníkov vtedy len potenciálneho partnera (organizácie Katalyst), ktorá bola vykonaná na vzorke 47 malých podnikateľov v potravinárstve v danom regióne. To prispelo k presnému definovaniu ich požiadaviek a potrieb, ktoré sa následne pretavili do reálnych aktivít pri realizácii projektu.

Pri realizácii projektu došlo k omeškaniu pri rekonštrukcii o viac ako pol roka, spôsobenému predĺžením samotného procesu prípravy stavby a zabezpečenia povolení, materiálov a pracovnej sily, ale aj viacerými rôznymi vonkajšími vplyvmi ako počasie a vypuknutie pandémie COVID-19. Vďaka úsiliu, proaktívnemu prístupu a flexibilitě moldavských partnerov boli tieto komplikácie podľa názoru prijímateľa vždy úspešne vyriešené.

Miestni partneri hodnotia spoluprácu so SlovakAid aj prijímateľom ako výbornú. Systém SlovakAid považujú za administratívne menej náročný v porovnaní s USAID.

E. Projekt: Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo AMOG 21 (SAMRS/2020/MD/1/1)

Prijímateľ: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o.

Miestny Partner: Public Association „Youth of Gagauzia“ (Asociația Obștească «Tineretul Gagauziei»)

Zdroje: 99 840,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 11. 2020 – 31. 1. 2022

Relevantnosť

Hodnotený projekt pozostával celkovo zo 6 vzájomne prepojených aktivít, ktorých účelom bolo naplnenie hlavného cieľa projektu – podporovať intervencie v oblasti dobrej správy vecí verejných, infraštruktúry, udržateľného využívania zdrojov a tvorby trhového prostredia. Geograficky bol projekt zasadený do 4 regiónov na juhu MD (Gagauzsko, Taraclia, Besarabasca, Cahul) a cielil najmä na mladú generáciu.

V rámci projektových aktivít prebehli konzultačné stretnutia so zástupcami miestnych akčných iniciatív a študentských rád a zároveň boli pripravené a zorganizované stretnutia medzi vytýpanými a vytvorenými občianskymi iniciatívami a zástupcami miestnych autorít.

Počas realizácie projektu boli usporiadané aj podujatia väčšieho formátu – jarná škola a série workshopov a tréningov pre cieľové skupiny (každé podujatie bolo rozdelené na tri plánované témy). Ťažiskovými aktivitami bolo potom organizovanie celonárodného stretnutia aktívnej mládeže a vytvorenie interaktívnej mapy mládežníckych iniciatív v podobe online aplikácie.

Pri príprave projektu bolo zo strany realizátora zadefinované široké spektrum cieľových skupín, ktoré boli prostredníctvom jeho implementácie podporené. Medzi najdôležitejšie možno zaradiť aktívnych mladých lídrov z lokálnych akčných skupín, aktívnu mládež, lokálne akčné skupiny, mládežnícke združenia, zástupcov verejnej správy, organizácie občianskej spoločnosti (so zameraním na inštitúcie/organizácie, ktoré sa venujú mládežníckym aktivitám), vzdelávacie inštitúcie a akadémie, ako aj širokú verejnosť.

Všetky projektové aktivity boli v súlade so širším rámcom rozvojovej spolupráce, ktorú realizuje SR s MD. Z troch tematických oblastí pre MD, ktoré sú zadefinované v Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023, reaguje projekt svojimi aktivitami na prvú z nich, t. j. „Dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti“. Realizácia projektu podporila nasledujúce aktivity definované v uvedenom sektore, a to „reformu verejného sektora“, „podporu právneho štátu a účasti občianskej spoločnosti na demokratických procesoch“ a „budovanie kapacít samospráv a aktívnej účasti občanov na rozvoji komunit“.

Problematika mládeže nie je osobitne zakotvená v žiadnom národnom strategickom dokumente. Bola vypracovaná „Stratégia rozvoja mládeže v Gagauzsku“, ale nebola zatiaľ schválená parlamentom autonómnej oblasti, ani žiadnou výkonnou autoritou, hoci ide o jedno

z rozvojových odporúčaní Výkonného výboru/rady autonómnej teritoriálnej oblasti Gagauzsko. Okrem toho o význame, aký miestna vláda Gagauzskej autonómnej teritoriálnej oblasti prikladá mládeži, svedčí aj zriadenie samostatného generálneho riaditeľstva pre mládež a šport, aj keď predpokladá inú hodnotovú orientáciu jej aktivít.

Zameranie projektu však bolo v súlade a súčasťou širšie formulovanej priority 3.8 „Efektívna správa vecí verejných a právny štát“ v Národnej rozvojovej stratégii Moldavsko 2030 (z roku 2018).

Počas celej doby realizácie bral hodnotený projekt v plnej miere ohľad na prierezové témy rozvojovej spolupráce SR. Hlavné princípy projektu sú založené na nediskriminačnom princípe. Umožňuje prístup všetkým, bez ohľadu na pohlavie, vek, národnosť alebo ideológiu. Problematika rovnosti žien a mužov, ale tiež ochrany životného prostredia, bola priamo zakomponovaná aj do sylabov workshopov počas celonárodného stretnutia, jarnej školy a jednotlivých tréningov a workshopov v rámci programu SYLP. Okrem uvedeného boli počas realizácie projektu vytipovaní na spoluprácu aj zástupcovia menšín, ktoré žijú v MD (predovšetkým Gagauzi, Bulhari, Ukrajinci a Rómovia). Celkovo sa problematika rovnosti žien a mužov premietala, resp. uplatňovala v troch základných oblastiach. Prvá z nich – obsahová, v sylaboch a programových dokumentoch organizovaných podujatí, druhá oblasť – zloženie účastníkov akcií a podujatí, kde sa dbalo na vyrovnané zastúpenie žien a mužov a tretia oblasť – zloženie projektového tímu miestneho partnera, v ktorom boli zastúpené ženy, aj muži.

Čo sa týka reálnej aplikácie zásad ochrany životného prostredia, prijímal realizátor environmentálne opatrenia za účelom znižovania akýchkoľvek negatívnych dopadov na životné prostredie (napr. všetky materiály, u ktorých to bolo možné, boli distribuované online; prípadne bol použitý recyklovaný papier; podujatia prebiehali podľa odporúčaní „Podujatia bez odpadu“, vytvorených slovenskou organizáciou INCIEN (Inštitút cirkulárnej ekonomiky, o. z.).

Koherencia

Hodnotený projekt je priamym nasledovníkom obdobných aktivít, ktoré prijímateľ spolu s partnerom vykonali už v minulosti. Svojimi predošlými aktivitami v regióne vytvoril realizátor projektu systém (od roku 2016), ktorý výrazne napomáha rozvoju mládeže v regióne, ako aj participácii na tvorbe politík – Southern Youth Leadership Program SYLP (predtým GYLP). Zároveň v MD už v minulosti usporiadal dva ročníky úspešnej aktivity Forum of Young Leaders of Moldova (FYLM), kde sa stretávajú aktívni mladí ľudia z celého MD a na báze odborných tém a interaktívneho programu budujú vzájomné vzťahy a partnerstvá.

Počas predošlého projektu AMOG (tiež podporeného z prostriedkov SlovakAid) sa prijímateľovi podarilo vytvoriť platformu na úrovni autonómie – Youth Policy Platform YPP, ktorá bola aj v čase realizácie projektu stále funkčná. Ide o projekt udržateľného prostredia, v rámci ktorého majú mladí ľudia možnosť spolupracovať s vládnymi organizáciami a MVO, vzdelávacími inštitúciami a ďalšími relevantnými aktérmi za účelom riešenia problémov týkajúcich sa mladej generácie.

Miestny partner ocenil, ako sa hodnotený projekt vhodne dopĺňal aj s dánskym projektom „Step up for Democracy“ (Danish Youth Fund), ktorý je ešte v implementácii. Obe projekty sa zameriavajú na vzdelávanie mládeže. V projekte SlovakAid je cieľ vzdelávania zadaný,

v dánskom projekte je umožnené si vybrať témy vzdelávania, čím sa dopĺňa slovenský projekt o ním nepokryté témy.

Efektívnosť

Hlavným cieľom hodnoteného projektu bolo podporiť udržateľný a spravodlivý sociálno-ekonomický rozvoj MD prostredníctvom intervencií v oblasti dobrej správy vecí verejných, infraštruktúry a udržateľného využívania zdrojov a tvorby trhového prostredia. Uvedené si dali realizátori projektu za cieľ dosiahnuť aktivizáciou a zvýšenou mierou zapojenia mladých lídrov do správy vecí verejných.

V prvom rade boli v rámci projektu vytvorené kapacity miestnych akčných iniciatív v oblasti rozvoja komunit. Prostredníctvom zorganizovania 6 stretnutí s miestnymi iniciatívami a dôsledným zdieľaním reformných skúseností SR bolo vytvorené prostredie (tzv. „komunitný konzultačný mechanizmus“) na zdieľanie informácií medzi občianskym sektorom, vládnymi orgánmi a mládežou. Pri realizácii tohto cieľa bol identifikovaný veľký potenciál zapojených školských rád, ktoré by v budúcnosti mohli priniesť pozitívne zmeny na miestnej úrovni. Na základe vyjadrenia slovenského realizátora projektu existuje reálny predpoklad, že ich pozitívnou činnosťou bude v budúcnosti dochádzať k rozvoju miestnych komunit, a tak nepriamo aj k zníženiu migrácie mládeže z regiónu.

Následne prijímateľ pokračoval s aktivitami zameranými na program neformálneho vzdelávania pre vybraných mladých lídrov z rôznych cieľových skupín a rôznych regiónov južného MD. Mladí ľudia boli prostredníctvom tréningov a workshopov aktivizovaní a podľa informácií získaných od prijímateľa projektu mnohí iniciovali vlastné projekty v oblasti kultúry, ekológie a vzdelávania. Podľa vykonaných dotazníkových prieskumov sa viac ako 60 % účastníkov aktivít projektu aj v súčasnosti naďalej zúčastňuje aktívne na verejnom živote vo svojej obci/meste, škole, alebo pracovisku. Poznatky, ktoré získali v rámci účasti na aktivitách projektu, využíva vo svojom profesionálnom živote takmer 90 % respondentov. Z uvedeného vyplýva, že aktivity projektu boli správne nadizajnované a ich pridaná hodnota bola pre cieľovú skupinu markantná.

Veľmi sa osvedčila aj spolupráca slovenských a lokálnych trénerov a školiteľov. Zároveň, podľa vyjadrenia prijímateľa, bol identifikovaný významný prínos aj u dobrovoľníkov, ktorí sa zúčastnili na realizácii projektu.

Taktiež výsledky podujatia osvedčeného formátu – Fóra mladých lídrov/líderiek MD (FYLM) vykazovali prvky úspešnosti a podľa slov realizátora prekonal jeho očakávania, či už z hľadiska záujmu mladých ľudí o podujatie (viac ako 150 prihlásených), alebo kvality účastníkov a výsledkov po jeho ukončení. Tento už 3. ročník celonárodného stretnutia aktívnej mládeže v Gagauzsku trval 5 dní a geograficky pokrýval všetky regióny MD, vrátane Podnesterska (participáciou účastníkov aj z tohto oddeleného regiónu MD prispel projekt k novej opätovnej spolupráci a reunifikácii krajiny v budúcnosti). Pre jeho účastníkov bola najdôležitejšia možnosť získania nových kontaktov a vzťahov, ktoré rozvíjajú a využívajú vo svojich verejných aktivitách (38 % respondentov dotazníkového prieskumu). Viac ako 35 % účastníkov je presvedčených, že vďaka účasti na tomto podujatí získalo poznatky a zručnosti, ako zlepšiť svoju účasť vo verejnom živote. 1/6 respondentov táto aktivita podnietila k väčšej angažovanosti vo veciach verejných

a iba 10 % respondentov sa vyjadrilo, že ich podujatie neoslovilo natoľko, aby sa ich zapojenie do verejného života akokoľvek zmenilo.

Z hľadiska merateľných ukazovateľov bolo najúspešnejšou aktivitou projektu vytvorenie online nástroja SoVi (454 aktívnych stiahnutí oproti plánu 50), ktorý pomohol zjednotiť mládežnícke iniciatívy na platforme, ktorá umožňuje ich vzájomné prepojenie aj interakciu s ďalšími cieľovými skupinami. Aplikácia je dostupná v celom MD a nielen v cieľových regiónoch (juh MD), ako bolo pôvodne plánované. V súvislosti s uvedeným je však potrebné konštatovať, že na základe záverov z vykonaného dotazníkového prieskumu používa uvedenú aplikáciu iba 5 % opýtaných, čo môže viesť k záveru, že tento online nástroj stráca s postupom času od ukončenia projektu na svojej atraktivite.

Počas realizácie projektu sa vyskytli aj objektívne príčiny, ktoré mali vplyv (negatívny) na jeho harmonogram a plynulú implementáciu. Išlo predovšetkým o pandémiu COVID-19. Kvôli nej nastali zmeny v harmonograme projektových aktivít, i v spôsobe ich realizácie, o ktoré však realizátor vopred donora informoval a boli mu bez problémov odsúhlasené. Miestny partner uviedol, že museli byť vymenení niektorí partneri z miestnych samospráv (LPA⁶), pretože museli riešiť COVID-19 v obci a nemali kapacity na účasť na projekte. Prijímateľ a miestny partner sa dokázali prispôsobiť a zabezpečili realizáciu projektových aktivít prevažne online, dištančne, alebo hybridnou formou. Zabezpečili tým, že implementácia projektu prebiehala v súlade so zmluvou a všetky naplánované ciele boli splnené.

Miestny partner ocenil, že projekt pomohol ich organizácii (AXIM – AOTG) v rozvoji, predtým pracovali len na dobrovoľníckej báze bez vlastného rozpočtu. O účasť na akciách projektu (fórum a neformálne vzdelávanie) prejavili potenciálni účastníci vysoký záujem (potvrďuje skutočnú potrebu cieľovej skupiny), preto organizátori museli robiť výber prostredníctvom interview. Na jednej aktivite mali aj účastníka z Podnesterska.

Výsledky dosiahnuté nad pôvodný plán predstavujú financovanie 3 utečeneckých centier pre Ukrajincov na základe požiadavky slovenského partnera. Realizovaný bol aj tréning pomoci utečencom, ktorého adresátom boli miestne orgány. V rámci projektu miestny partner pomohol aj iným organizáciám pripraviť projekty na financovanie donorskými organizáciami.

Miestny partner tiež uviedol skutočnosť, že „príliš“ aktívni účastníci ich akcií následne navrhovali vo svojich obciach zmeny, ktoré neboli akceptované predstaviteľmi miestnych orgánov – samospráv, po ktorých často nasledoval odchod týchto aktivistov, čo miestny partner považuje za brain-drain.

Z troch tém neformálneho vzdelávania, podľa miestneho partnera, najlepšie výsledky dosiahli v projektovom manažmente a písaní projektov (aj najjednoduchšie merateľné), potom účasť na rozhodovacích procesoch a následne téma dobrovoľníctva.

⁶ LPA – Local Public Administration

Dosiahnuté výsledky boli podmienené dobrým plánovaním – reálnym nastavením cieľových hodnôt, ako aj vlastnou implementáciou projektu, ktorá prebiehala v stabilnom období, nekonali sa žiadne voľby, čo je v tomto regióne tiež dôležité.

Účinnosť

Hodnotený projekt disponoval celkovým schváleným rozpočtom na úrovni 109 840,00 EUR. 99 840, 00 EUR tvorili prostriedky z ODA, spolufinancovanie prijímateľa bolo vo výške 9 174,53 EUR.

Celkové čerpanie v projekte predstavovalo 91,89 % poskytnutej dotácie ODA v sume spolu 91 745,29 EUR. Čerpané spolufinancovanie predstavovalo spolu 9 175,26 EUR, resp. 100,01 % z rozpočtovanej sumy finančných prostriedkov.

V rámci auditu záverečného vyúčtovania projektu neboli zistené žiadne neoprávnené výdavky zo strany prijímateľa, ani jeho partnera. Vzhľadom na dosiahnutie plánovaných cieľov (a jednotlivých ukazovateľov) projektu, ako aj výsledkov auditu, možno finančné prostriedky na realizáciu projektu považovať za účelne a hospodárne vynaložené.

Vplyv

Medzi najväčšie prínosy projektu pre daný región a cieľové skupiny možno zaradiť zvýšenie počtu mladých ľudí, ktorí majú potenciál vykonávať pozitívne zmeny vo svojom okolí a komunite. Aktivity projektu zvýšili ich angažovanosť a kapacity. Prostredníctvom vytvorenia konkrétnych odporúčaní a akčných plánov vytvoril projekt sieť mladých, zainteresovaných ľudí, ktorí sú schopní a ochotní venovať sa veciam verejným. Za týmto účelom ich naučil vytvárať partnerstvá medzi sebou i nadväzovať spoluprácu s úradmi a miestnymi autoritami.

Aktivizáciou angažovanosti školských rád vytvoril projekt vhodné podmienky a príležitosti pre ich ďalší vlastný rozvoj a zdôraznil ich význam ako hlavného nástroja na zapájanie mladých ľudí do rozhodovania na úrovni vzdelávacích inštitúcií a samosprávy. Prijímateľ túto aktivitu vyzdvihol ako jednu z najdôležitejších v projekte, pričom za najdôležitejšie označil sieťovanie mladých ľudí, ich uvedenie si svojich možností ovplyvňovať verejný život v komunite a taktiež skutočnosť, že celý proces bol úspešne ukončený registráciou vybraných školských rád ako občianskych združení.

Vytvorením aplikácie SoVi (Social navigator) vznikol vhodný a užívateľsky priateľský IT nástroj na zapájanie mládeže do rozhodovania a ovplyvňovania vecí verejných. V čase hodnotenia projektu bola uvedená aplikácia stále jedinou platformou svojho druhu, dostupnou pre iOS a Android v MD.

Na základe informácií a udržiavania kontaktov miestneho partnera s účastníkmi podujatí a aktivít projektu možno konštatovať, že viacerí z nich dnes vedú nimi založené organizácie alebo realizujú vlastné projekty. Ako príklad možno uviesť účastníkov projektu Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo, z ktorých jeden sa stal starostom v obci Dezhingea (táto obec bola zapojená do projektovej žiadosti o financovania v rámci SlovakAid v roku 2023), ďalší účastník založil v Ceadir - Lunge MVO „Mládežnícke centrum“ a pôsobí aj ako analytik pre mestský úrad Ceadir - Lunga.

AXIM je členom národnej rady mládeže Moldavska, čím usiluje o prepojenie spolupráce na miestnej a národnej úrovni. Aktivity z národnej úrovne sa snaží implementovať aj v Komrate.

Podľa vyjadrenia zástupcov miestneho partnera „policy making“ na regionálnej úrovni bol príliš ambiciózny zámer, ktorý sa nepodarilo realizovať. Situácia a spolupráca na regionálnej úrovni je komplikovanejšia, náročnejšia v dôsledku vplyvu propagandy, ktorá sa snaží oddeliť mládež v Gagauzsku od mládeže v iných častiach MD, najmä zdôrazňovaním etnických rozdielov. V tomto prostredí sa angažovanosť vychádzajúca z celonárodných postojov a proeurópskej orientácie len veľmi ťažko uplatňuje. Táto skutočnosť len potvrdzuje oprávnenosť, potrebu a relevantnosť takýchto projektov.

Udržateľnosť

Hodnotený projekt vykazuje vysoký stupeň udržateľnosti. Jednotlivé projektové aktivity dokázali zaktivizovať, prepojiť a zosieťovať nádejné kapacity z radov mladých ľudí, ktorí môžu zmenou svojho postoja a ústupom od ľahostajnosti zintenzívniť záujem o veci verejné aj u iných rovesníkov, čím existuje reálny predpoklad multiplikačného efektu. Čím viac obyvateľov bude praktizovať pozitívny prístup k rozvoju svojich komunit, tým rýchlejšie sa budú napĺňať ciele projektu aj po jeho fyzickom ukončení.

K predpokladu udržateľnosti prispieva skutočnosť, že práca s miestnymi mládežníckymi iniciatívami vytvorila základ pre ďalšiu spoluprácu s miestnymi autoritami a inými zainteresovanými aktérmi. Vďaka vypracovaniu akčných plánov, stratégií a odporúčaní pre rozvoj mládežníckeho sektora sa ten môže ďalej rozvíjať a nadobudnuté zručnosti využívať v medzisektorovej spolupráci. Vytvoril sa tým predpoklad pre pokračovanie rozvojových aktivít, ktoré si vyžadujú trvalé personálne zabezpečenie, ako aj finančnú podporu. Aktivity však pokračujú aj po skončení projektu, napríklad počas návštevy miestneho partnera sa pripravoval ďalší ročník celonárodného fóra mládeže.

V neposlednom rade prispieva k predpokladanej udržateľnosti aj vytvorenie technologického zázemia pre komunikáciu a sieťovanie cieľových skupín. Vytvorená aplikácia SoVi bola v čase hodnotenia tohto projektu stále aktívna a slúžila svojmu účelu. Realizátor projektu deklaroval jej relatívne vysoký potenciál finančnej udržateľnosti, nakoľko podľa jeho informácií boli do nej aplikované a integrované reklamy a aj prostredníctvom ziskov z nich je financovaná jej ďalšia prevádzka a rozvoj.

K udržateľnosti prispievajú aj súčasné aktivity a iniciatívy mestského mládežníckeho centra, spravovaného miestnym partnerom, ktorý v ňom prevádzkuje jediné kino v meste, organizuje koncerty, diskotéky a kultúrne podujatia, v súčasnosti dokončuje amfiteáter a vonkajšie priestory pre voľnočasové aktivity. Nápomocná je aj spolupráca s bývalými účastníkmi projektov, z ktorých niektorí sú dnes vo funkciách, ale aj využívanie získaných poznatkov a skúseností. Miestny partner uvažuje aj nad sociálnym podnikaním pre zabezpečenie pravidelného príjmu. V budúcnosti plánujú prevádzku kaviarne. Majú spoluprácu a podporu od miestnej samosprávy (starostu), ktorá im uhrádza náklady na spotrebu energie a vody v mládežníckom centre.

Ďalšie fórum mládeže plánuje miestny partner financovať z dvoch druhov zdrojov, čiastočného samofinancovania na základe poskytovania platených služieb a žiadosti o podporu niektorých donorov z predchádzajúceho obdobia.

Udržateľnosť výsledkov projektu je závislá od inštitucionálnej udržateľnosti centra – získanie projektov, nových aktivít, nových členov, vytvorených väzieb a dohôd. Dôležitá je platforma vytvorená v Komrate, kto sa jej zúčastní, spravidla pokračuje. Zdá sa, že centrum nie je len infraštruktúra, ale najmä tím ľudí, súdržnosť, ambícia spolupracovať a rozvíjať podmienky pre mládež.

Partnerstvo a spolupráca

Partner projektu výraznou mierou prispel k dosiahnutiu očakávaných cieľov. Podľa vyjadrenia prijímateľa bola spolupráca medzi partnermi bezproblémová a plynulá.

Obaja partneri projektu v minulosti realizovali viacero spoločných projektov. Medzi najúspešnejšie možno zaradiť spoločný projekt „GaMCon“ implementovaný v období od októbra 2016 do februára 2019, podporený z prostriedkov EÚ (EuropeAid); spoločný projekt „Perspektíva modernizácie Gagauzsko“ implementovaný od septembra 2017 do decembra 2018 podporený z prostriedkov SlovakAid a projekt „Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo“ implementovaný od decembra 2018 do novembra 2019 taktiež z finančných prostriedkov SlovakAid.

Výber partnera bol teda prirodzený (vd'aka dlhoročnej spolupráci i potrebným skúsenostiam, ktorými disponuje) a zodpovedal tematickému zameraniu projektu. Len v rokoch 2019 – 2021 organizácia Youth of Gagauzia realizovala 7 rozvojových projektov a organizovala 136 podujatí pre mladých ľudí. Okrem vyššie uvedeného sa Youth of Gagauzia aktívne zúčastňuje a spoluorganizuje športové aktivity (napr. cyklomaratón pre mládež a dospelých v rôznych miestach regiónu Gagauzsko), zapája sa do kultúrneho života autonómie a participuje na propagácii gagauzských tradícií a jazyka.

Podľa vyjadrenia miestneho partnera bol pre úspech projektu rozhodujúci mentoring slovenského partnera. Vzájomná spolupráca je dlhodobejšia (vzájomné pochopenie prichádza postupne), komunikácia prebiehala takmer na dennej báze podľa potrieb, minimálne každý posledný pracovný deň v týždni, ako podmienka úspešnej realizácie projektu.

F. Projekt: Kvalitná pracovná sila pre IT sektor v Moldavsku, digitálne vzdelávanie mladých žien a vytvorenie Akadémie kybernetickej bezpečnosti (SAMRS/2020/MD/1/2)

Prijímateľ: Európska migračná agentúra (EMA)

Miestni partneri: TEKEDU

Facultății Calculatoare, Informatică și Microelectronică, (Fakulta počítačov, informatiky a mikroelektroniky Moldavskej technickej univerzity, FCIM TUM)

Zdroje: 100 000,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 8. 2020 – 30. 11. 2021

Relevantnosť

Hodnotený projekt nasmeroval svoje aktivity celkovo do troch oblastí. V prvej sprostredkoval školenia pre mladé ženy v MD v oblasti IT. Tieto boli rozdelené na letný tábor, letnú stáž a celoročné aktivity v rámci programu GirlsGoIT (podrobnejšie v texte nižšie). V druhej oblasti si stanovil cieľ posilniť zázemie pre IT vzdelávanie v MD. V rámci neho zrenovoval a vybavil učebňu („technologický lab“) u partnera projektu FCIM TUM. V tretej sa projektový tím sústredil na založenie „Akadémie kybernetickej bezpečnosti“ opäť v spolupráci s FCIM TUM a zároveň s externým partnerom – spoločnosťou ESET. Hlavné aktivity predstavovalo vytvorenie kurikula pre poskytované kurzy kybernetickej bezpečnosti, realizácia kurzov a následná praktická stáž v spoločnosti ESET Rumunsko v meste Iasi pre najlepších účastníkov kurzu.

Jednotlivé aktivity projektu boli vhodne zvolené z hľadiska ich väzby i relevantnosti k potrebám krajiny. Moldavská vláda identifikovala IKT sektor ako prioritný sektor ekonomického rozvoja, ktorý podporuje významnými daňovými úľavami pre podniky, ktoré sa kvalifikujú pre účasť na virtuálnej platforme (Moldova IT Park). Zároveň bola vládou prijatá osobitná „Stratégia pre rozvoj priemyslu informačných technológií a ekosystému digitálnych inovácií na roky 2018 – 2023“, na ktorú projekt priamo nadväzuje. Celkové tematické zameranie projektu vhodne kombinovalo reakcie na:

Rastúcu úlohu IT sektora pri raste hospodárstva a zvyšovaní životnej úrovne v Moldavsku (vybudovanie technického zázemia na partnerskej univerzite, kurzy a stáže v spolupráci s globálnou IT firmou);

a zároveň na nedostatočné zastúpenie a nevyužitý potenciál žien v tomto perspektívnom sektore (podporu zabehnutého programu – GirlsGoIT).

Okrem toho projekt vychádzal aj z národných strategických dokumentov Stratégia rozvoja vzdelávania 2014 – 2020 a Digitálne Moldavsko 2020.

Ako zdôraznil jeden z miestnych partnerov, IT sektor ako priorita je v MD podporovaný aj zvýhodneným zdaňovaním IT parkov v sadzbe 7 % z dani z príjmov firiem a ďalšie benefity sú aj pre zamestnancov.

Z hľadiska prierezových tém reflektovala realizácia projektu priamo na jednu z nich – podporu rovnosti žien a mužov. Súčasná situácia v IT sektore v MD je charakterizovaná dvoma faktormi. Prvým je prevažné zastúpenie mužov v odvetví (83 % mužov k 17 % žien). Druhým je rýchly rozvoj odvetvia v posledných rokoch. Prostredníctvom ústretových krokov vlády a širokej škále poskytovaných stimulov došlo v posledných rokoch k boomu technologických firiem, vďaka čomu trpí odvetvie chronickým nedostatkom kvalifikovanej domácej pracovnej sily.

Ambíciou projektu bolo aj prostredníctvom zapojenia žien do IT sektora a následne využitím ich očakávaného (a zatiaľ nevyužitého) potenciálu získať dostatočné množstvo kvalitných pracovných síl pre toto perspektívne odvetvie hospodárstva. Z toho dôvodu boli v rámci projektu o. i. podporené aj aktivity smerujúce k inicializácii záujmu mladých dievčat o prácu v IT sektore a štúdium STEM odborov (veda, technika, inžinierstvo a matematika), kde je v súčasnosti, podľa miestneho partnera, pomer chlapcov a dievčat približne 5:1.

Koherencia

Hodnotený projekt vykazuje jednoznačné prvky synergie s vývojom IT segmentu ekonomiky. Tematické zameranie je vhodne zvolené a adresne dopĺňa a nadväzuje iné aktivity a opatrenia, ktoré sa v MD aplikovali za účelom dosiahnutia obdobných cieľov v minulosti, i v čase realizácie projektu.

Projekt v prvom rade rozvíja úspešné programy pre zvyšovanie účasti a participácie žien v relevantnom odvetví – podporuje zabehnutý program GirlsGoIT podporený FRIDA (Flexibility, Resources, Inclusivity, Diversity, Action) Kanada, ktorý od roku 2015 motivuje dievčatá a mladé ženy, aby si zvolili vzdelávanie v IT a STEM odboroch.

Zároveň priamo odpovedá na potreby zvyšujúcej sa úlohy IT sektora v krajine a podhodnotený potenciál žien v ňom. V spolupráci s externými partnermi (mimo štruktúr projektu) cieľ projekt prostredníctvom školiacich aktivít, stáží, letných táborov a sprostredkovania práce priamo na zvyšovanie povedomia a záujmu cieľových skupín (dievčatá/ženy a študenti IT odborov na univerzite) o prácu v IT.

Z hľadiska súladu s predošlými aktivitami v cieľovej oblasti projekt nadväzuje na štúdiu uskutočniteľnosti, ktorá bola pripravená realizátorom v rámci projektu SAMRS/2019/PPP/1/14. Štúdia uskutočniteľnosti „Schéma mobility moldavských študentov IT“ bola zameraná na transfer mäkkých a tvrdých zručností v oblasti IT zo SR do MD v spolupráci s vysokými školami a súkromným sektorom.

Podľa miestneho partnera na Fakulte FCIM TUM projekt nadväzuje aj na intervencie iných donorov zo Švédska, UK, USA (DCP) a Rumunska.

Súvislosť s hodnoteným projektom vykazuje aj projekt Digitálne talenty podporený EÚ prostredníctvom Migration Partnership Facility, zahájený v roku 2021 a zameraný na dočasnú pracovnú mobilitu IT študentov z MD na SR.

Efektívnosť

Hodnotený projekt si počas prípravy stanovil jeden hlavný a dva ŠC. Hlavným cieľom bolo podporiť rast počtu kvalifikovaných pracovných síl vhodných pre IT sektor v MD. Prvý cieľ bol zameraný na vzdelávanie mladých žien vo veku 14 – 20 rokov s cieľom zvýšenia ich digitálnych zručností a propagáciu IT odvetvia s úmyslom jeho zatraktívnenia pre ne. Druhý ŠC sa zameriaval na terciárne vzdelávanie v oblasti kybernetickej bezpečnosti (tu boli cieľovou skupinou študenti partnera projektu – FCIM TUM).

Projekt prispel k obidvom ŠC, viac študentov a absolventov IT štúdií a ich lepšia pripravenosť však nezaručuje, že títo kvalifikovaní pracovníci pre IT sektor zostanú aj v MD pracovať. Na migráciu IT odborníkov vplyvajú faktory, ktoré hodnotený projekt nemôže ovplyvniť. Je však súčasťou množstva projektov rôznych donorov, ktoré v dlhodobom horizonte pôsobenia môžu prispieť k určitej zmene. Projekt počas realizácie dosiahol stanovené ciele. Priebeh realizácie bol však do veľkej miery ovplyvnený pandemiou COVID-19. Z dôvodu pretrvávajúcej nepriaznivej epidemiologickej situácie v súvislosti s COVID-19 počas projektového obdobia bola väčšina projektových aktivít/stretnutí prispôbena situácii a legislatíve v MD (dištančná výučba), zároveň bol projektový tím prinútený implementovať potrebné preventívne opatrenia. Doba realizácie projektu musela byť kvôli pandémie predĺžená o tri mesiace do 30. 11. 2021 a väčšina projektových aktivít bola realizovaná online formou, vrátane letného vedecko-vzdelávacieho tábora pre dievčatá. Napriek náhradnému spôsobu realizácie projektových aktivít bola väčšina plánovaných merateľných ukazovateľov projektu splnená, pričom v niektorých prípadoch došlo k prekročeniu ich plánovaných hodnôt. Miestny partner potvrdil, že na letný tábor prijali viac účastníčok, pretože počítali s väčším priebežným úbytkom pri online forme, až v rozsahu 30 – 40 %. V rámci GirlsGoIT, ktorý bol otvorený pre 14 – 20-ročné dievčatá, s preferenciou mladších, boli účastníčky aj z menej rozvinutých regiónov, aj keď IT firmy a školy sú koncentrované v Kišiňove. Vysoký záujem o letný kemp (až 600 uchádzačiek o 64 miest) viedol k potrebe výberu. Kritériami boli vek, motivácia a prejavovaná ochota o následnú podporu dievčat v regióne, odkiaľ pochádzajú.

Pozitívne reakcie účastníčok z predošlých ročníkov sú jedným z dôvodov úspechu a vysokého záujmu o túto aktivitu. Prispieva k tomu aj možnosť pokračovania formou odbornej stáže ako aj pôsobením absolventiek ako ambasádoriek tohto projektu.

Jednoznačné kladné odozvy potvrdil aj vykonaný dotazníkový prieskum. V rámci neho sa 62% účastníčok vyjadrilo, že letný tábor u nich primárne vyvolal hlbší záujem o rozvoj digitálnych zručností a oblasť IT sektoru ako takého. Štvrtina respondentiek si pochvaľovala príjemné chvíle strávené v ženskom kolektíve a iba 13% odpovedí bolo v duchu nenaplnených očakávaní z účasti na kempe. 87% respondentiek sa zároveň vyjadrilo, že účasť na letnom tábore prispela k podstatnému, resp. miernemu zvýšeniu ich digitálnych zručností. Naproti tomu, 13 % účastníčok definovalo prínos letného tábora ako marginálny. Z hľadiska hodnotenia vplyvu projektu na zmenu postoja cieľových skupín je pritom najdôležitejšia skutočnosť, že až ¾ dopytovaných účastníčok prieskumu vyjadrilo presvedčenie, že sa na základe absolvovania letného tábora rozhodli pre štúdium v IT a STEM odboroch.

Akadémia kybernetickej bezpečnosti na fakulte FCIM TUM nebola pandemiou COVID-19 poznačená – práca v online priestore nie je pre študentov ani vyučujúcich ničím novým. Do

kurzu kybernetickej bezpečnosti boli popri podstatných technických poznatkoch a zručnosti doplnené aj soft zručnosti na základe odporúčania ESET, aby boli absolventi lepšie pripravení pre prax. Ide o neplánovaný prínos projektu.

Za významnú prednosť projektu je vedením fakulty považovaný medzinárodný kontext štúdia, významne zvyšujúci jeho atraktivnosť. V rámci implementácie projektu bola uzatvorená zmluva o spolupráci medzi FCIM TUM a spoločnosťou ESET umožňujúca stáže študentov v pobočke ESET v rumunskom Jasy.

Pre takmer 90 % účastníkov vykonaného dotazníkového prieskumu priniesol študijný predmet kybernetická bezpečnosť pridanú hodnotu k ich štúdiu, nadobudnutým poznatkom alebo zručnostiam. 71 % opýtaných prinieslo štúdium tohto predmetu nejaké výhody alebo nové možnosti pre ich profesionálnu kariéru. 43 % respondentov sa po skončení štúdia dokázalo umiestniť a zamestnať v oblasti kybernetickej bezpečnosti (alebo využíva poznatky získané z tohto študijného predmetu vo svojej práci). Viac ako polovica z nich (57 %) pracuje v oblasti kybernetickej bezpečnosti v Moldavku.

Účinnosť

Hodnotený projekt bol realizovaný s celkovým rozpočtom 117 010,00 EUR. Z uvedenej sumy bol prijímateľovi z prostriedkov ODA poskytnutý príspevok vo výške 100 000,00 EUR. Zazmluvnené spolufinancovanie prijímateľa predstavovalo výšku 17 010,00 EUR. Celkovo bolo zo zdrojov ODA vyčerpaných 94 362,66 EUR (94,36 % z plánovaného rozpočtu). Prijímateľ sa na celkových nákladoch projektu podieľal celkovou sumou vo výške 17 630,24 EUR (3,64 % nad rámec zazmluvnenej sumy).

Prevažná časť výdavkov spojených s implementáciou projektu bola vynaložená hospodárne, v súlade s dohodnutými pravidlami. Výnimku tvorili dva prípady, identifikované v rámci auditu záverečného vyúčtovania projektu, v ktorých boli identifikované rozpory s pravidlami pre využívanie pomoci z prostriedkov SlovakAid. Prvý sa týkal snahy realizátora nehospodárne navyšovať personálne náklady projektu – v roku 2021 SAMRS poslalo vyjadrenie prijímateľovi k žiadosti o rozpočtové zmeny, kde nesúhlasilo s navyšovaním personálnych nákladov na experta v sume 4 550 EUR z dôvodu nehospodárnosti. Druhý prípad vznikol v súvislosti s neoprávnenými výdavkami v projekte, keďže prijímateľ požiadal o rozpočtovú zmenu (navýšenie v sume 126 EUR) ex post, až po ukončení realizácie príslušnej projektovej aktivity.

Vplyv

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že realizovaný projekt adresoval svoje aktivity priamo na potreby trhu v oblasti IKT v MD a posilnil kapacity cieľovej skupiny v tomto sektore. Hlavným prínosom projektu bolo zvýšenie dostupnosti a kvality ľudských zdrojov v oblasti IT v MD, pričom jedna časť projektu sa zameriavala na posilnenie zastúpenia mladých žien a dievčat v IT sektore a druhá časť na celkové posilnenie počtu kvalifikovaných IKT pracovníkov. Konkrétne dokázal hodnotený projekt realizáciou svojich aktivít a splnením svojich cieľov pozitívne ovplyvniť cieľové skupiny v nasledujúcich oblastiach:

- Posilnené zručností dievčat a mladých žien vo veku 14 – 20 rokov v oblasti IT a STEM,
- Vybudované zázemie pre terciárne vzdelávanie IT študentov a dievčat a mladých žien,
- Posilnené odborné a technické kapacity pre vzdelávanie v odboroch kybernetickej bezpečnosti.

Posilnenie zručností dievčat a mladých žien vo veku 14 – 20 rokov v oblasti IT a STEM bolo koncentrované do viacerých aktivít. Realizátor zorganizoval úspešný Jesenný online Bootcamp (2020), ktorý bol nasledovaný Jarným Bootcampom (+ Workshop 2021), na ktorom sa zúčastnilo 225 účastníčok, z ktorých 65 účastníčok zvládlo záverečný test. Zároveň bol v januári 2021 spustený podcast o kariérnom poradenstve, ktorý mal podľa realizátora projektu veľmi dobrú odozvu. Spolu s partnerom projektu (TEKEDU) bol zorganizovaný 10-dňový letný STEM workshop 2021 pre 67 dievčat a žien vo veku 14 – 20 rokov. V neposlednom rade boli priebežne, počas celej doby realizácie projektu, dohodnuté mesačné stáže pre 12 dievčat v partnerských IT spoločnostiach a organizáciách (napr. Crunchyroll, GoParrot and FabLab, atď.). Mnohé absolventky kempov dnes študujú na FCIM TUM, viaceré z nich sú dnes lektorkami na letnom kempe. Aktuálne (2023) je zo 17 lektorov 15 dievčat/žien, ktoré absolvovali kempy organizované GirlsGoIT ešte pred implementáciou hodnoteného projektu. Kybernetická bezpečnosť je aj žiadanou voliteľnou témou letného tábora, niektoré účastníčky ju následne študujú na FCIM TUM. Viaceré účastníčky odchádzajú študovať do zahraničia, miestny partner to vníma ako všeobecný a rozšírený trend, ku ktorému nie sú k dispozícii exaktnejšie informácie. Podľa miestnych partnerov udržať študentov na školách v MD vyžaduje zatriktívniť štúdium.

Druhý signifikantný vplyv projektu na cieľové skupiny prinieslo vybudovanie zázemia pre terciárne vzdelávanie IT študentov a dievčat a mladých žien. V priestoroch partnera projektu FCIM TUM bola zrenovovaná jedna učebňa s kapacitou 11 študentov, do ktorej bolo zakúpených 11 pracovných staníc s relevantným softvérom. Následne bola do učebne zakúpená veľkoplošná obrazovka pre zlepšenia audiovizuálnych možností pri výuke (mimo rozpočet projektu, zakúpené z prostriedkov DCP).

Založenie Akadémie kybernetickej bezpečnosti v spolupráci s FCIM TUM a firmou ESET prinieslo nový rozmer do spôsobu výučby v obore IT technológií a prepojilo teóriu s praxou. Najlepší z účastníkov (3) mali možnosť vykonať prax priamo v pobočke globálnej firmy (ESET) v Rumunsku a dvom najlepším z nich bolo ponúknutá pracovná pozícia. Celkový počet účastníkov kurzu v rámci Akadémie kybernetickej bezpečnosti bol 14 (11 mužov, 3 ženy) a zapojili sa doň 3 renomovaní experti.

Obdobne ako dievčatá – absolventky štúdia v IT oblasti, ani študenti FCIM TUM sa po absolvovaní nevracajú do menej rozvinutých regiónov, pretože IT sektor je sústredený najmä v hlavnom meste. Problémom je aj udržanie absolventov univerzity pracovať z domu. Problémom v IT sektore nie sú nízke mzdy, ale celková kvalita a možnosti života v MD. Fakulta FCIM TUM aj na základe realizácie hodnoteného projektu získala nového donora v americkom DCP.

Udržateľnosť

Projekt má potenciál byť udržateľným do budúcnosti. Kapacity v oblasti IKT v MD boli prostredníctvom realizácie aktivít projektu posilnené a zvýšila sa dostupnosť a kvalita ľudských zdrojov. Projekt dokázal prepojiť verejno-súkromný sektor medzi MD a SR a vytvoril nové príležitosti pre cieľovú skupinu do budúcnosti.

Vybudovanie nového IT labu vytvorilo zázemie pre IT vzdelávanie vysokoškolských študentov, čo prispieva ku kontinuite a udržateľnosti projektu aj po ukončení implementácie. Vybavenie laboratória (11 pracovných staníc) bolo prepísané do vlastníctva partnera prijímateľa FCIM TUM. Na základe podpísaného MoU⁷ medzi FCIM TUM a TEKEDU, IT laboratórium bude slúžiť aj mladým dievčatám v rámci programu GirlsGoIT v rozvoji ich ďalších IT zručností.

K udržateľnosti projektu prispieva aj skutočnosť, že v máji 2021 získal projekt dodatočnú finančnú podporu v hodnote 120 000 USD (cca 100 000 EUR) z prostriedkov amerického DCP na realizáciu projektu „Kvalitná pracovná sila pre IT sektor v MD: Vytvorenie Akadémie kybernetickej bezpečnosti – Fáza 2“.

Kurz Akadémie kybernetickej bezpečnosti je udržateľný, pretože fakulta disponuje pedagogickými pracovníkmi, vybavením, aj vlastným rozpočtom. Aj procesy aktualizácie kurzu vo väzbe na vývoj v tejto oblasti sú na fakulte štandardne nastavené a zabezhané. Výučba kurzu naďalej pokračuje pre študentov 3. a 4. ročníka v rozsahu obdobnom ako počas projektu.

Posilnenie zručností a sebavedomia dievčat pre voľbu kariéry v IT má dlhodobý a zásadný vplyv na budúce rozhodnutia účastníčok programu o ich kariérnom zameraní. Udržateľnosť projektu sa ukáže v priebehu niekoľkých rokov a závisí od motivácie jednotlivých absolventiek uprednostniť pôsobenie v IT oblasti priamo v MD pred zahraničím. V tomto prípade je udržateľnosť z významnej časti založená na ľudskom kapitáli GirlsGoIT, ako je spomenuté v predchádzajúcom texte. K tomu pristupuje aj tvorba vlastných príjmov za komerčné školenia a kurzy organizované TEKEDU a sponzorstvo IT firiem.

Okrem dodatočnej finančnej podpory z prostriedkov amerického rozvojového programu DCP svedčí o životaschopnosti ideového zámeru projektu aj skutočnosť, že v roku 2023 získal prijímateľ v rámci výzvy „SAMRS/2023/MD/1 – podpora rozvojových intervencií v Moldavskej republike“ grant v hodnote 200 000,00 EUR z prostriedkov SlovakAid. Schválený projekt SAMRS/2023/MD/1/2 s názvom „Podpora trhového prostredia v Moldavsku: Digitálne inovácie, trh práce a investície – FÁZA 1“ je priamym ideovým pokračovateľom hodnoteného projektu, pričom rozširuje jeho ciele a aktivity a zároveň pokračuje v pozitívnom trende, ktorý vznikol realizáciou hodnoteného projektu.

Partnerstvo a spolupráca

Podľa vyjadrenia realizátora projektu počas pohovoru bola spolupráca so všetkými partnermi projektu bezproblémová a prínosná. Predchádzajúce skúsenosti s realizáciou programu GirlsGoIT partnera projektu TEKEDU v MD boli výraznou pridanou hodnotou pre prípravu a realizáciu plánovaných aktivít. A to predovšetkým silná sieť s rôznymi aktérmi, digitálne

⁷ Memorandum of Understanding/Memorandum o porozumení

pokrytie a marketingové zručnosti potrebné pre nábor a propagáciu aktivít online, silné pokrytie naprieč regiónmi aj vo vidieckych oblastiach a spolupráca so súkromnými spoločnosťami v MD. Tím z univerzity TUM a predovšetkým dekan fakulty informatiky, ktorý zastupoval univerzitu v projekte, bol veľmi aktívny a profesionálny v spolupráci a príprave Akadémie kybernetickej bezpečnosti. Aktívne sa podieľal na realizácii aktivít a v rámci univerzity prispieval k rastu kapacít Fakulty informatiky. Zo strany firmy ESET bol prínosom pre projekt ich poskytnutý profesionálny prístup, vypracovanie expertíz v odbore kybernetickej bezpečnosti a ochota poskytnúť priestor a čas pre zorganizovanie praktických stáží.

Podľa vyjadrenia miestnych partnerov prijímateľ EMA priniesol do projektu vysokú odbornosť a znalosť problematiky, dobrú komunikáciu a reakciu na vývoj a potreby projektu. V prípade potreby v kritických situáciách pricestovali do MD pomôcť riešiť problémy. EMA pritiahla do projektu aj ESET, čo bolo miestnymi partnermi veľmi ocenené. Pri počiatočnom nadväzovaní kontaktov medzi partnermi zohrali aktívnu úlohu ambasády oboch krajín.

G. Projekt: Pitná voda v Ialoveni: Zlepšenie kvality života prostredníctvom zlepšeného prístupu k pitnej vode a zvýšeného povedomia o hospodárení s vodou (SAMRS/2020/MD/1/6)

Prijímateľ: RRA Senec-Pezinok

Miestny partner: mesto Ialoveni (partner 1) a Regional Development Agency Center (partner 2)

Zdroje: 199 950,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 10. 2020 – 31. 5. 2022

Relevantnosť

Projekt vhodne reagoval na dôležitú oblasť rozvoja MD – veľká časť miest a obcí stále nemá dobudovanú kvalitnú infraštruktúru (vodovody).

Cieľom projektu bolo zlepšenie kvality života prostredníctvom lepšieho prístupu k pitnej vode v meste Ialoveni a zvýšenie povedomia o hospodárení s vodou (región Stred). Projekt zahŕňal 2 samostatné tematické aktivity, a to zabezpečenie kvalitnej infraštruktúry v oblasti vody a sanitácie – rehabilitovanie časti vodovodného systému pripojenia v meste Ialoveni (1 035 m) a prácu s verejnosťou v meste Ialoveni a bezprostrednom okolí a zvyšovanie povedomia.

Uvedená téma je relevantná z pohľadu dokumentu Národná rozvojová stratégia Moldavsko 2030: Cieľ 10: Zabezpečenie zdravého a bezpečného životného prostredia, ako aj dokumentov pre rozvojovú spoluprácu SR – Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 a Stratégia Slovenskej republiky pre rozvojovú spoluprácu s MD na roky 2021 – 2023. Projekt reagoval na cieľ rozvojovej spolupráce zameraný na zlepšenie kvality života a zdravia obyvateľov MD prostredníctvom efektívneho a udržateľného manažmentu vodných a iných prírodných zdrojov, odpadového hospodárstva a ochrany životného prostredia. Relevancia hodnoteného projektu vyplýva aj z národného dokumentu „Nová stratégia zásobovania vodou a sanitácie 2014 – 2028“ a jej revidovaná verzia 2014 – 2030. Problematika zásobovania vodou, kanalizácie a čistenia odpadových vôd je jednou z priorit aj príslušnej regionálnej rozvojovej stratégie (regiónu Stred) a rozvojovej stratégie okresu/rajónu Ialoveni – Integrovaná rozvojová stratégia okresu Ialoveni 2010 – 2020.

Z hľadiska prierezových tém projekt zohľadnil tému životného prostredia, ktorá bola vzhľadom na zameranie projektu pokrytá. V priebehu stavebných prác sa rešpektovali zásady ochrany životného prostredia. Prínos projektu bol rovnaký pre ženy aj mužov žijúcich v danej oblasti (približne 700 domácností a spolu 5 000 obyvateľov). V oblasti rovnosti žien a mužov neboli plánované žiadne špecifické aktivity.

Koherencia

Téma projektu je v súlade s aktivitami partnerskej organizácie v MD (RDA Center), aj mestom Ialoveni. Regionálna rozvojová agentúra Stred bola založená za účelom efektívneho plnenia

cieľov obsiahnutých v stratégii regionálneho rozvoja a iných dokumentoch verejnej politiky pre trvalo udržateľný rozvoj v Rozvojovom regióne Stred.

RRA Senec-Pezinok má dlhodobú spoluprácu s moldavskými partnermi, čo vytvára predpoklady na koordináciu aktivít projektu s inými obdobnými aktivitami v regióne. Spolupráca trvá od roku 2014 a bola potvrdená viacnásobnou spoločnou účasťou v projektoch rozvojovej spolupráce. Požiadavka na projekt vzišla zo strany moldavského partnera, ktorý má na starosti rozvoj konkrétneho regiónu, najlepšie región pozná a realizuje v ňom rozvojové projekty.

Projekt zároveň nadväzuje aj na viaceré strategické dokumenty na miestnej úrovni, ako napr. Regional Sector Programme on Water Supply and Sanitation: Development Region Centre“ a „Feasibility Study for the project „Improving and extension of water supply and sanitation services in the raion of Ialoveni“. Oba tieto dokumenty sú vypracované v súlade a s ohľadom na platné národné a regionálne stratégie.

V Ialoveni boli realizované rozvojové projekty financované USAID a UNDP, ktoré spolu s hodnoteným projektom prispievajú k ekonomickému a sociálnemu rozvoju mesta a okresu Ialoveni. Na fasáde mestského úradu v Ialoveni je tabuľa informujúca o donoroch USAID, IREX a SlovakAid (okrem osobitnej tabule o hodnotenom projekte SlovakAid).

Efektívnosť

Projekt zahŕňal 2 samostatné aktivity, a to rehabilitovanie časti vodovodného systému pripojenia v meste Ialoveni (infraštruktúrna časť projektu) a budovanie povedomia verejnosti o hospodárení s vodou. Podľa vyjadrenia projektovej manažérky boli plánované ciele projektu splnené – rekonštrukcia infraštruktúry bola zrealizovaná, ďalší užívatelia boli pripojení a prístup k pitnej vode v meste bol zlepšený. Ciele týkajúce sa budovania povedomia o využívaní pitnej vody sa javia ako splnené.

Aktivity projektu boli realizované v súlade s harmonogramom, len s miernym omeškaním v realizácii projektu (2 mesiace), čo bolo v súlade s prijatým Dodatkom č. 1 k Zmluve o poskytnutí dotácie. Komplikovanejší priebeh mala projektová aktivita 1.3 Zabezpečenie úpravy pitnej vody (chlorinácia), ktorej harmonogram realizácie sa dvakrát posunul a rovnako sa menil jej technický obsah a účel. Dôvodom zmeny bola veľká finančná a logistická náročnosť pôvodne plánovanej aktivity, ktorá vyšla najavo počas realizácie projektu.

Realizácia aktivít projektu nebola pandémiou COVID-19 nejako výrazne ovplyvnená. Jediným obmedzením v rámci projektu bola možnosť vycestovania, pričom partneri spoločne komunikovali prostredníctvom online nástrojov.

Dôležitým prvkom pre úspešné splnenie cieľov projektu bola predchádzajúca vzájomná spolupráca a priebežné monitorovanie projektu zo strany slovenského prijímateľa.

Nad rámec plánu bolo vybudovaných 350 m vodovodného potrubia. Nesplnenú časť projektu predstavuje nový spôsob chlorinácie, ktorý bol finančne veľmi nákladný (nad možnosti projektu). V rámci projektu sa vypracovala projektová dokumentácia na projekt stanice na výrobu dávkovania chlórnanom sódnym pre mesto Ialoveni, Táto projektová dokumentácia

bude slúžiť aj ako podporná dokumentácia na získanie finančných prostriedkov práve na celkovú modernizáciu systému na úpravu vody v celom regióne. V dôsledku chlorinácie bola doba realizácie projektu predĺžená o dva mesiace.

Účinnosť

Jedným z kľúčových výstupov projektu bolo vybudovanie vodovodného systému v dĺžke viac ako 1 000 metrov. Konkrétne bola v rámci projektu vybudovaná a rehabilitovaná časť vodovodného systému v dĺžke 1 060,50 m (750,5 m potrubia, 9 vodovodných šácht a 4 hydranty), čím sa zabezpečil lepší prístup k pitnej vode pre 18 500 obyvateľov a nový prístup ku kvalitnej pitnej vode sa zabezpečil pre 5 118 obyvateľov. Môžeme konštatovať, že merateľné ukazovatele boli naplnené v plnej miere, dokonca evidujeme ich mierne prekročenie.

Zároveň bola zrealizovaná 1 informačná kampaň na zvýšenie environmentálneho povedomia, tak ako bolo plánované. S cieľom zvyšovania povedomia o hospodárení s vodou a zodpovednom prístupe k životnému prostrediu prebehla informačná kampaň v meste Ialoveni formou čistenia brehov miestnej rieky Isnovat za účasti 25 miestnych obyvateľov (21 žien a 4 mužov) a organizácia okrúhleho stola pri príležitosti Svetového dňa vody za účasti 20 zástupcov rady mládeže v Ialoveni. Taktiež boli realizované súťaže v kreslení pre deti zo základných škôl (140 detí) a tanečné podujatie „Flashmob“ za účasti 33 detí, vrátane distribúcie informačných letákov s tematikou potreby šetrného využívania zdrojov pitnej vody. Uvedené aktivity boli realizované v súlade so schválenou Zmluvou o poskytnutí dotácie.

Hodnotený projekt mal celkový schválený rozpočet v objeme 219 950,00 EUR. Z toho výška poskytnutej dotácie bola dohodnutá maximálne do výšky 199 950,00 EUR a výška spolufinancovania prijímateľa bola 20 000,00 EUR (t. j. 10,003 %). Celkové čerpanie v projekte predstavovalo 97,146 % schválenej dotácie ODA v sume 194 244,49 EUR. Celkové spolufinancovanie projektu predstavovalo spolu 21 582,73 EUR (10,79 % zo schválenej dotácie ODA). Na základe záverečnej auditorskej správy neboli zistené žiadne nedostatky (v zmysle neoprávnených čerpaných výdavkov). Rovnako ani v rámci vykonanej administratívnej finančnej kontroly zo strany SMARS neboli zistené žiadne nedostatky.

Plánované aktivity sa podarilo naplniť v plnom rozsahu. Finančné prostriedky vynaložené v rámci projektu, vo vzťahu k zrealizovaným aktivitám projektu, môžeme považovať za účelné.

Počas realizácie projektu došlo k viacerým úpravám v projekte (celkovo 7 zmien), väčšinou išlo o drobné zmeny/úpravy v jednotlivých rozpočtových položkách. Všetky zmeny boli zo strany SAMRS odsúhlasené.

RDA Center nemá k dispozícii žiadny benchmarking nákladových položiek obdobných projektov. Aj v MD je pri verejnom obstarávaní jediným kritériom cena.

Vplyv

Hlavným prínosom projektu je vybudovanie viac ako 1 tis. metrov vodovodného systému a možnosť pripojenia pre viac ako 5 tisíc obyvateľov mesta Ialoveni. Taktiež bola vypracovaná kompletná technická dokumentácia pre inovatívne a bezpečné riešenie systému dávkovania chlórnanu sodného v meste Ialoveni. Prijímateľ s partnermi zabezpečili výmenu 16 zastaraných

a nefunkčných technických súčiastok za účelom zlepšenia systému dezinfekcie pitnej vody. Stavba bola zrealizovaná a dobudovaná na požadovanej úrovni, aj na základe intervencií zo strany prijímateľa (RRA Senec – Pezinok) a zapojením sektorových expertov do procesu implementácie projektu.

Jedným z čiastočne neplánovaných prínosov bolo, prostredníctvom slovenského sektorového experta, získanie poznatkov, ako budovať infraštruktúru podľa štandardov v krajinách EÚ.

Okrem budovania infraštruktúry – vodovodu projekt obsahoval aj čistenie brehu rieky, ktorú prostredníctvom dobrovoľníkov zabezpečoval miestny partner RDA Center. Užitočná akcia, ale bez bližšej väzby s hlavným cieľom projektu ako snaha o rozšírenie investičnej časti projektu, aj o neinvestičné aktivity. Priame prepojenie investičnej a neinvestičnej časti projektu by posilnilo konzistenciu a logiku projektu.

Po realizácii projektu sú k dispozícii aj nové hydranty pre hasičov, čím sa priblížili k jednotlivým miestam potenciálnych požiarov.

Na implementáciu projektu mali pozitívny vplyv skúsenosti a poskytnutá expertíza slovenským partnerom RRA Senec – Pezinok, miestnym partnerom RDA Center (najmä pri príprave projektu a komunikácii so slovenským partnerom v priebehu implementácie) a tím realizujúci projekt, vrátane troch miestnych expertov. Mesto Ialoveni malo projektovú dokumentáciu pripravenú, na jej základe sa stanovili ciele projektu a ich merateľné indikátory.

Udržateľnosť

Prínosy projektu, najmä vo forme vybudovanej kanalizácie, sa javia ako udržateľné v dlhodobom horizonte – zvýšená kvalita infraštruktúry, lepší prístup k pitnej vode a napojenie nových platiacich používateľov (cez lokálnu vodárenskú spoločnosť – APA Canal Kišiňov).

Ako kľúčové faktory, ktoré majú vplyv na udržateľnosť, môžeme označiť skúsenosti s rozvojovou spoluprácou, výber sektora, vhodnosť partnerov a odborný dohľad nad technickou stránkou realizácie rekonštrukcie infraštruktúry.

Udržateľnosť projektu je garantovaná skutočnosťou, že vybudovaný vodovod je daný do prevádzky profesionálnej komerčnej organizácii APA Canal (prevádzkuje aj zásobovanie vodou a kanalizáciu v Kišiňove), ktorá financuje prevádzku a údržbu vodovodu a obyvatelia jej platia za spotrebu vody a stočné. Zmluva medzi mestom ako vlastníkom vodovodu a APA Canal je uzavretá do roku 2035.

Okrem toho aj mesto má svoj pracovný tím a ako záložné riešenie je k dispozícii staré vodovodné potrubie a artézské studne cca 200 m hlboké, pre prípad výpadku aktuálne využívaného zdroja a vodovodu.

Partnerstvo a spolupráca

Výber lokálnych partnerov bol vhodný. RDA Center a mesto Ialoveni mali potrebné kompetencie na úspešnú realizáciu projektu. Spolupráca s oboma moldavskými partnermi bola, zo strany prijímateľa, hodnotená ako dobrá. Kľúčová sa javí úloha RDA Center. Spolupráca bola založená na skúsenostiach a kontaktoch z predchádzajúcich projektov podporených SlovakAid (SAMRS/2014/MD/01/12, SAMRS/2016/MD/1/7, SAMRS/2018/MD/1/6).

V oblasti riadenia projektov má RDA Center skúsenosti s implementáciou regionálnych projektov financovaných z Národného fondu regionálneho rozvoja; v spolupráci s GIZ prostredníctvom projektu „Modernizácia miestnych verejných služieb Moldavskej republiky“ financovaného vládou Nemecka, vládou Švédska, Európskej únie a vládou Rumunska; v spolupráci s USAID; v partnerstve so Slovenským programom vlády Slovenskej republiky; v partnerstve s Informačným strediskom pre miestne orgány, zastupovanie „Fondu solidarity PL“ v MD.

Lokálni partneri spolu s dodávateľom stavebných prác udržiavali úzke komunikačné väzby. Uskutočnili sa telefonické a emailové konzultácie, výjazdy expertov a konzultácie o vypracovaní špecifikácií, organizácii postupov stavebných prác, ako aj o príprave na vykazované obdobie. Pre úspešnú realizáciu projektu bolo využité zapojenie sektorového experta zo Slovenska (dohľad nad vykonaním stavebných prác v súlade so štandardmi EÚ).

Zároveň, vďaka týmto úzkym komunikačným prepojeniam medzi partnermi projektu priamo a prostredníctvom odborníkov z oblasti technického, verejného obstarávania a marketingu, bola v maximálnej miere uľahčená možnosť plne dosiahnuť väčšinu cieľov plánovaných v projekte.

RDA Center je klasická regionálna rozvojová agentúra, ktorá sa snaží získavať zdroje pre rozvojové projekty v regióne a tieto projekty aj pomáha implementovať – poskytuje projektový manažment. Zo slovenskej strany bol zapojený sektorový expert, s ktorým bola vyslovená, miestnym partnerom, aj mestom, veľká spokojnosť. Do projektu boli zapojení aj traja miestni sektoroví experti.

Pre mesto to bol prvý projekt a prvý kontakt so SlovakAid, o ktorom predtým nemali žiadne poznatky. Miestny partner RDA Center už dlhšie spolupracuje so slovenským partnerom RRA Senec-Pezinok a majú zabehnutý spôsob spolupráce. RDA Center vyhľadá miestneho beneficienta (mesto, obec), ktorý má pripravenú projektovú dokumentáciu na riešenie problému, ktorý je v súlade s predmetom výzvy SAMRS. Spolu so slovenským partnerom potom pripravia projektovú žiadosť a manažujú implementáciu schváleného projektu.

H. Projekt: Zlepšenie kvality života obyvateľov mesta Rezina: zabezpečenie prístupu k systému kanalizácie (SAMRS/2021/MD/1/8)

Prijímateľ: RRA Senec-Pezinok

Miestny partner: Regional Development Agency Center (partner 1) a mesto Rezina (partner 2)

Zdroje: 198 200,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 10. 2021 – 30. 6. 2023

Relevantnosť

Projekt vhodne reagoval na dôležitú oblasť rozvoja MD – zlý stav systému kanalizácie v Moldavku a veľká časť miest a obcí stále nemá dobudovanú kvalitnú infraštruktúru (kanalizáciu).

Cieľom projektu bolo zvýšiť podiel pripojených obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť na území mesta Rezina (región Stred). Projekt zahŕňal 2 samostatné tematické aktivity, a to vybudovanie časti kanalizácie v meste Rezina (v celkovej dĺžke 3 390 m) a prácu s verejnosťou, zvyšovanie povedomia o odpadových vodách a zodpovednom prístupe k životnému prostrediu.

Uvedená téma je relevantná z pohľadu Národnej rozvojovej stratégie Moldavsko 2030 (schválenej vládou v roku 2018) a jej cieľa 10: „Zabezpečenie zdravého a bezpečného životného prostredia“, ako aj dokumentov pre rozvojovú spoluprácu – Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 a Stratégia Slovenskej republiky pre rozvojovú spoluprácu s MD na roky 2021 – 2023. Projekt reagoval na cieľ rozvojovej spolupráce SR zameraný na zlepšenie kvality života a zdravia obyvateľov MD prostredníctvom efektívneho a udržateľného manažmentu vodných a iných prírodných zdrojov, odpadového hospodárstva a ochrany životného prostredia.

Relevancia hodnoteného projektu vyplýva aj z národného dokumentu „Nová stratégia zásobovania vodou a sanitácie 2014 – 2028“ a jeho revidovanej verzie 2014 – 2030. Problematika zásobovania vodou, kanalizácie a čistenia odpadových vôd je jednou z priorít aj príslušnej regionálnej rozvojovej stratégie (regiónu Stred).

Mesto Rezina má v pláne napojiť do roku 2025 všetky domy na kanalizáciu. V súčasnosti je napojených 35 % domácností podľa vyjadrenia primátora mesta.

Z hľadiska prierezočných tém projekt zohľadnil tému životného prostredia, ktorá je vzhľadom na zameranie projektu pokrytá. Prínos projektu bol rovnaký pre ženy aj mužov žijúcich v danej štvrti (225 domácností). V oblasti rovnosti žien a mužov neboli plánované žiadne špecifické aktivity. Projektový tím prijímateľa bol riadený ženou, rovnako ako projektový tím miestneho partnera.

Koherencia

Téma projektu je v súlade s aktivitami partnerskej organizácie v MD (RDA Center), ktorá bola založená za účelom efektívneho plnenia cieľov obsiahnutých v stratégii regionálneho rozvoja a iných dokumentoch verejnej politiky pre trvalo udržateľný rozvoj v Rozvojovom regióne Stred.

RRA Senec-Pezinok má dlhodobú spoluprácu s moldavskými partnermi, čo vytvára predpoklady na koordináciu aktivít projektu s inými obdobnými aktivitami v regióne. Požiadavka na projekt vzišla zo strany MD partnera, ktorý má na starosti rozvoj konkrétneho regiónu, najlepšie ho pozná a realizuje rozvojové projekty v regióne.

Projekt zároveň nadväzuje aj na viaceré strategické dokumenty na miestnej úrovni, ako napr. Regional Sector Programme on Water Supply and Sanitation: Development Region Centre alebo Stratégia rozvoja mesta Rezina 2014 – 2020. Infraštruktúrna časť projektu zameraná na rozšírenie kanalizácie v časti mesta Rezina vychádzala priamo z plánov a projekt rozšírenia bol zaradený v Regional Operational Plan for 2017 – 2020 regiónu Stred.

Projekt SlovakAid bol zosúladený, resp. nadväzoval na Solidarity fond financovaný Poľskom (čistiareň odpadových vôd a revitalizácia časti kanalizačnej siete) a s projektom podporeným Národným fondom životného prostredia MD. Časť budovania kanalizačnej siete (7 km) bola hrazená z rozpočtu mesta Rezina mimo rámec hodnoteného projektu.

Efektívnosť

Projekt zahŕňal 2 samostatné aktivity, a to vybudovanie kanalizácie (infraštruktúrna časť projektu) a budovanie povedomia verejnosti o odpadových vodách a zodpovednom prístupe k životnému prostrediu. Podľa vyjadrenia projektovej manažérky boli plánované ciele projektu splnené, avšak implementácia projektu bola náročná.

Na začiatku realizácie projektu bola problémom komunikácia so štatutárnym zástupcom lokálneho partnera (mesto Rezina) a fakt, že sa obstarávali práce na základe starej dokumentácie, čo si vyžiadalo významné úpravy v realizačnej fáze. Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o stavebné práce, na realizáciu týchto aktivít malo vplyv aj počasie. Uvedené skutočnosti ovplyvnili termín realizácie projektu. Projekt sa neuskutočnil v súlade s pôvodným harmonogramom. Termín ukončenia projektu bol posunutý z dôvodu zmien v realizačnej fáze výstavby kanalizácie a nevyhnutných zmien v projektovej dokumentácii.

Aktivita 1.1 Verejné obstarávanie stavebných prác bola oneskorená o 1 mesiac a aktivita 1.2 Vykonanie stavebných prác musela byť predĺžená až do konca realizácie projektu. Termín ukončenia realizácie projektu bol posunutý o 2 mesiace. Dôvodom bolo oneskorenie v rámci aktivity 1.2 Vykonanie stavebných prác.

Druhá aktivita zameraná na budovanie povedomia bola realizovaná v súlade s pôvodnými očakávaniami. V rámci aktivity boli zapojené aj deti a zároveň sa využilo spojenie s inými aktivitami mesta (podujatie „Deň detí“), čo umožnilo zapojiť dostatočný počet účastníkov.

Realizácia aktivít projektu nebola pandémiou COVID-19 nejako výrazne ovplyvnená. Jediným obmedzením v rámci projektu bola možnosť vycestovania, pričom partneri spoločne komunikovali prostredníctvom online nástrojov.

Dôležitým prvkom pre úspešné splnenie cieľov projektu bola predchádzajúca vzájomná spolupráca a priebežné monitorovanie projektu zo strany prijímateľa.

Projekt SlovakAid umožnil 225 domácnostiam napojenie na kanalizáciu, mnohé z nich to však zatiaľ nevyužili. Mesto vyvíja aktivity na pripojenie všetkých 225 domácností – cestu na uliciach s týmito domami vyasfaltuje až po ich pripojení na kanalizáciu. Z toho vyplýva potreba sledovať nielen realizáciu projektu – infraštruktúry, ale aj jej následné využívanie. Až tým sa naplní účel projektu. Túto skutočnosť možno brať do úvahy aj pri hodnotení účelnosti a úspešnosti informačnej kampane ako neinvestičnej časti projektu. Ako doplnkovej, nie hlavnej časti projektu, sa pravdepodobne jej príprave venovala menšia pozornosť, najmä pri analýze súčasného stavu vnímania problematiky životného prostredia a voľbe vhodných nástrojov informačnej kampane. Na druhej strane však potenciálny účinok informačnej kampane nemožno preceňovať, rozhodovanie domácností o pripojení na kanalizáciu ovplyvňujú aj iné faktory.

Účinnosť

Jedným z kľúčových výstupov projektu bolo vybudovanie kanalizácie v dĺžke viac ako 4,3 tis. metrov, pričom očakávaná hodnota bola na úrovni približne 3,4 tis. metrov.

Zároveň boli zrealizované 2 informačné kampane namiesto pôvodne plánovanej 1 kampane. Informačné kampane prebiehali v spojení s podujatiami, ktoré organizovalo mesto Rezina (podujatie Deň detí a podujatie Dniesterských rybárskych slávností). K tomu však možno pripomenúť, že počet účastníkov na jednotlivých akciách nie je dostatočný, resp. ako jediný ukazovateľ jej úspešnosti.

Hodnotený projekt mal celkový schválený rozpočet v objeme 218 020,00 EUR. Z toho výška poskytnutej dotácie bola dohodnutá maximálne do výšky 198 200,00 EUR a výška spolufinancovania prijímateľa bola 19 820,00 EUR (t. j. 10 %). Celkové čerpanie v projekte v čase prípravy tejto správy nebolo k dispozícii.

Na základe správy audítora (za 1. vyúčtovacie obdobie) môžeme konštatovať, že výdavky boli v rámci projektu čerpané v súlade so schváleným rozpočtom, ako aj zásadami pre presúvanie prostriedkov v rozpočte.

Finančné prostriedky vynaložené v rámci projektu, vo vzťahu k zrealizovaným aktivitám projektu, môžeme považovať za účelné.

RDA Center nemá k dispozícii žiadny benchmarking nákladových položiek obdobných projektov, ani neuvažuje o jeho vytvorení. V MD je pri verejnom obstarávaní jediným kritériom cena. Porovnanie s cenami v SR neposkytuje želané výsledky v dôsledku výrazne odlišnej cenovej hladiny, ako aj veľkých rozdielov v úrovni inflácie. Pri projektoch, kde veľkú časť tvoria zemné výkopové práce, sú ceny zásadne závislé od kvality podložia (napr. skalistá pôda verzus piesčitá pôda a pod.).

V priebehu implementácie projektu vznikol problém s projektovou dokumentáciou, ktorá sa musela prerábať. Okrem toho aj vysoká spodná voda zvýšila predpokladané náklady o 30 %. Na kofinancovanie miestnym prispela aj RRA Senec-Pezinok.

Vplyv

Hlavným prínosom projektu je vybudovanie viac ako 4,3 tis. metrov kanalizácie a možnosť pripojenia pre 225 domácností/869 obyvateľov mesta Rezina. Pripájanie domácností sa realizovalo ešte pred oficiálnym skolaudovaním a odovzdaním stavby – kanalizácie. Stavba bola zrealizovaná a dobudovaná na požadovanej úrovni aj na základe intervencií zo strany prijímateľa (RRA Senec-Pezinok) a zapojením sektorových expertov do procesu implementácie projektu.

Veľká časť domov, ktorej projekt zabezpečil prístup ku kanalizácii, však stále nie je pripojená. S takouto situáciou treba počítať v krajine, kde životné prostredie nie je prioritou obyvateľstva. Nemalo by to byť dôvodom na sponchybnovanie významu a potreby takýchto projektov. Mestský úrad sa snaží motivovať vlastníkov domov k pripojeniu sa na vybudovanú kanalizáciu prísľubom vybudovania asfaltovej cesty po pripojení všetkých domov.

V meste vytvorili investičné zóny – priemyselné parky. Podľa vyjadrenia starostu jeden investor ohlásil svoj príchod do tejto zóny v dôsledku vybudovania kanalizácie v rámci hodnoteného projektu.

Udržateľnosť

Kanalizácia je po pripojení na novovybudovanú čistiareň odpadových vôd plne funkčná. Prínosy projektu, najmä vo forme vybudovanej kanalizácie, sa javia ako udržateľné v dlhodobom horizonte.

Hlavným faktorom udržateľnosti výsledkov projektu je prevádzkovanie a údržba kanalizácie. Vybudovaný kanalizačný úsek, ako aj celý kanalizačný systém, je prevádzkovaný mestským podnikom Apl Kanal Rezina, ktorého zriaďovateľom a jediným vlastníkom je mesto. Ceny za pripojenie a využívanie kanalizačnej siete pre domácnosti schvaľuje mestské zastupiteľstvo. Mestský podnik poskytuje asistenciu pri pripájaní rezidenčných domov ku kanalizácii.

Z technického hľadiska je dôležité, že celý kanalizačný systém má spoločné čerpadlo – čerpaciu stanicu.

Partnerstvo a spolupráca

Výber lokálnych MD partnerov bol vhodný. RDA Center a mesto Rezina mali potrebné kompetencie na úspešnú realizáciu projektu. Spolupráca s oboma moldavskými partnermi bola, zo strany prijímateľa, hodnotená ako dobrá. Kľúčová sa javí úloha RDA Center. Spolupráca s Regional Development Agency Center bola založená na skúsenostiach a kontaktoch z predchádzajúcich projektov podporených SlovakAid (SAMRS/2014/MD/01/12, SAMRS/2016/MD/1/7, SAMRS/2018/MD/1/6).

Lokálni partneri spolu s dodávateľom stavebných prác udržiavali úzke komunikačné väzby. Uskutočnili sa telefonické a emailové konzultácie, výjazdy expertov a konzultácie o vypracovaní špecifikácií, organizácii postupov stavebných prác, ako aj o príprave na vykazované obdobie.

Realizácia projektu bola hodnotená zo strany projektovej manažérky ako veľmi náročná – jednak s mestom (administratívna časť a komunikácia) a hlavne pre problémy s dodávateľom, ktoré vyplývali zo starej dokumentácie použitej vo verejnom obstarávaní.

Zároveň vďaka týmto úzkym komunikačným prepojeniam priamo medzi partnermi projektu a prostredníctvom odborníkov z oblasti technického, verejného obstarávania a marketingu, bola v maximálnej miere uľahčená možnosť plne dosiahnuť väčšinu cieľov plánovaných v projekte.

V tomto projekte boli na slovenskej aj moldavskej strane identickí partneri ako v projekte SAMRS/2020/MD/1/6 – budovanie vodovodu v Ialoveni. Títo partneri spolupracujú už dlhšie obdobie a majú zabehnutý systém spolupráce. RDA Center, ako miestny partner, vyhladá organizáciu, ktorá má pripravenú projektovú dokumentáciu na oprávnený infraštruktúrny projekt v rámci SlovakAid. Do projektu zaradia aj neinvestičnú aktivitu (v tomto prípade informačná kampaň – zvyšovanie povedomia o prístupe k životnému prostrediu, vrátane odpadových vôd).

So sektorovým expertom poskytnutým slovenským partnerom bola veľká spokojnosť zo strany mesta.

I. Projekt: Budovanie dobrej správy vecí verejných prostredníctvom podpory transparentnosti, digitalizácie a sociálnej inklúzie na juhu Moldavska (SAMRS/2021/MD/1/6)

Prijímateľ: Človek v ohrození, n. o.

Miestny partner: Public Association „Pro-Europe“ European Center of Comrat

Zdroje: 181 818,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 9. 2021 – 28. 2. 2023

Relevantnosť

Hodnotený projekt si stanovil jeden hlavný a dva ŠC, ktoré plánoval dosiahnuť prostredníctvom 13 aktivít. Tie boli zamerané na podporu IT nástrojov pre transparentnejšiu verejnú správu, dobudovania a podporu siete klientskych centier v cieľovom regióne, zefektívnenie sociálnych služieb poskytovaných zraniteľným skupinám spoločnosti a vytvorenie pilotného programu participatívneho plánovania služieb sociálnej inklúzie v jednej samospráve.

Realizácia projektu prebiehala v období poznačenom obmedzeniami súvisiacimi s pandémiou a vojnou na Ukrajine. Z toho dôvodu museli byť niektoré aktivity posunuté alebo pozmenené, avšak celkové zameranie projektu a povaha aktivít zostali zachované.

Zameranie projektu na dobrú správu vecí verejných korešponduje s Dohodou o pridružení medzi EÚ a MD, ktorá nadobudla platnosť 1. júla 2016. Tieto záväzné dohody vymedzujú prioritné sektory spolupráce a o. i. kladú dôraz na „reformu verejnej správy“ a „podporu posilneného postavenia občanov pri rozhodovaní na miestnej úrovni“. Podľa aktuálnej správy o implementácii pridruženía MD (v čase realizácie projektu) bola stále identifikovaná potreba vynaloženia úsilia na uplatňovanie demokratických princípov, ako aj na umožnenie slobodného založenia, fungovania a udržateľnosti organizácií občianskej spoločnosti. K tomu zameranie projektu jednoznačne prispieva.

Z pohľadu princípov SlovakAid pre MD, ktoré majú základ v Dohode o rozvojovej spolupráci medzi vládou SR a vládou MD, vykazuje hodnotený projekt úplný súlad. V Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 hodnotený projekt reflektuje na prvú sektorovú prioritu – „Dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti“. Realizované aktivity projektu sú v relevancii k nasledujúcim aktivitám uvedenej sektorovej priority: a) reforma verejného sektora, b) podpora právneho štátu a účasti občianskej spoločnosti na demokratických procesoch a c) budovanie kapacít samospráv a aktívnej účasti občanov na rozvoji komunit.

Hodnotený projekt pokračuje v posilňovaní transparentnosti rozhodovania na miestnej samosprávnej úrovni. Transparentnosť je jedným z hlavných problémov a súčasne aj potrieb MD, ktorá je ako priorita zakotvená aj v Národnej rozvojovej stratégii Moldavsko 2030. K zvýšeniu transparentnosti na miestnej úrovni významne prispeli živé prenosy zo zasadania miestnych zastupiteľstiev, počas ktorých občania majú možnosť sledovať rokovanie

a hlasovanie jednotlivých poslancov. Dôležité je, že ani poslanci nenamietajú a akceptujú tieto živé vysielania. Podľa reprezentantov miestneho partnera niektoré prenosy zo zasadania mestského zastupiteľstva v Komrate sledovalo až 4 tisíc občanov.

Dobrá správa vecí verejných a transparentnosť sú zakotvené aj v zákone č. 239 z roku 2008⁸ o transparentnosti v procesoch prijímania rozhodnutí. Zákon okrem iného stanovuje organizáciám povinnosť pracovať transparentne, informovať verejnosť a sprístupniť informácie, digitalizovať údaje, aby boli k dispozícii, atď.

Aktivity hodnoteného projektu sú založené priamo na potrebách a požiadavkách cieľových skupín a podľa tvrdenia prijímateľa sú výsledkom početných konzultácií s predstaviteľmi samospráv aj občianskej spoločnosti. Hodnotený projekt zároveň plynule nadväzuje na predchádzajúce aktivity realizátora a partnera a na dlhodobú spoluprácu s cieľovými skupinami.

Tak ako pri predchádzajúcich projektoch prijímateľa a jeho miestneho partnera, aj teraz sa kládol dôraz aj na dodržiavanie zásad prierezočných tém, týkajúcich sa životného prostredia a zmeny klímy a rovnosti žien a mužov. Pri komunikačnom pláne projektový tím kládol dôraz na informovanie o prierezočných témach a na rovné zastúpenie aktérov (rovnosť žien a mužov a zraniteľné skupiny obyvateľstva), pričom bol používaný rodovo citlivý jazyk. Medzi cieľové skupiny projektu boli okrem lokálnych orgánov verejnej správy a aktérov sociálneho systému zaradené aj zraniteľné skupiny obyvateľstva a široká verejnosť. Medzi zraniteľné skupiny obyvateľstva patria aj ženy, deti, ľudia so sociálnym alebo zdravotným znevýhodnením, a tak projekt predstavoval významnú príležitosť na zvýšenie rovnosti príležitostí. Rovnako predstavoval aj príležitosť na zlepšenie povedomia o prierezovej téme ochrany životného prostredia a zmeny klímy.

V priebehu implementácie projektu bola snaha o minimalizovanie spotreby materiálu a tvorby odpadu ako malý príspevok k ochrane životného prostredia ako možného príspevku, vzhľadom na charakter projektu.

Koherencia

Aktivity hodnoteného projektu priamo nadväzovali na výsledky a skúsenosti práve ukončeného projektu „Zaangažovanie samospráv a občianskej spoločnosti do rozvoja Gagauzskia a regiónu Taraclia“ tiež podporeného z finančných prostriedkov SlovakAid. Všetky aktivity boli navrhnuté na základe konkrétnych požiadaviek cieľových skupín a predstavovali prirodzené pokračovanie spolupráce so žiadateľom a partnerskou organizáciou. Konkrétne napríklad iniciátorom požiadavky na zavedenie transparentného hlasovania miestnej rady a vybudovanie nového komunikačného systému samospráv boli konkrétne cieľové samosprávy, u ktorých boli tieto aktivity uskutočnené.

Z toho dôvodu možno konštatovať, že hodnotený projekt bol v súlade s predchádzajúcimi intervenciami, ktoré boli v danom regióne v minulosti vykonané, spĺňa kritéria vhodnosti a adresnosti pre zadané cieľové skupiny a je možné predpokladať, že samosprávy budú

⁸ LAW OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA of November 13, 2008 No. 239 „About transparency of decision making process“

pokračovať vo využívaní know-how i zakúpeného poskytnutého vybavenia aj po ukončení projektu.

Tak ako v prípade predchádzajúceho projektu SlovakAid rovnakých partnerov, aj tento projekt vhodne dopĺňa a rozvíja výsledky celého radu projektov zahraničných donorov, predovšetkým USAID a GIZ, ktoré prispievajú k dobrej správe vecí verejných, rozvoju samosprávneho systému, transparentnosti, sociálnej inklúzie a ďalších prvkov občianskej spoločnosti.

Efektívnosť

Hlavný cieľ projektu bol definovaný ako podpora dobrej správy vecí verejných na juhu MD. Ten aktéri realizácie dosahovali prostredníctvom dvoch naplánovaných ŠC zameraných na posilnenie transparentnosti u samospráv v cieľovom regióne a zefektívnenie sociálnych služieb poskytovaných zraniteľným skupinám občianskej spoločnosti.

Miestny partneri, z hľadiska správy vecí verejných, ocenili predovšetkým zriadenie a fungovanie klientskych centier (s benefitom pre najširší okruh občanov), priame prenosy zo zasadania a hlasovania mestských zastupiteľstiev (ako významné zvýšenie transparentnosti rozhodovania miestnych samospráv) a podporu sociálnych zariadení (ako príspevok k riešeniu problémov najviac postihnutých skupín obyvateľstva).

Všetky stanovené ciele a výsledky projektu boli úspešne dosiahnuté aj napriek skutočnosti, že do jeho realizácie negatívnym spôsobom vstúpili pandemické opatrenia/obmedzenia a vojna na Ukrajine. Prostredníctvom aktivít projektu začali podporené samosprávy používať transparentnejšie IT nástroje na dobrú správu vecí verejných a spolu už 6 samospráv v cieľovom regióne (Komrat, Ceadir-Lunga, Tvardica, Vulcanesti, Copceak a Basarabasca) poskytuje občanom efektívnejšie služby vďaka vytvoreniu nových klientskych centier (vytvorenie 5 z nich bolo realizované vďaka aktivitám prijímateľa v minulých projektoch podporených v rámci SlovakAid). Zároveň bola pozdvižená a zefektívnená úroveň poskytovaných služieb pre zraniteľné skupiny obyvateľstva zo strany kľúčových hráčov v systéme sociálnych služieb (samosprávy, verejné inštitúcie a predstavitelia občianskej spoločnosti). V neposlednom rade bol v rámci projektu u jednej samosprávy zrealizovaný pilotný program participatívneho plánovania služieb sociálnej inklúzie (PPSI).

Obnovená bola aj činnosť jediného centra pre postihnuté deti v Besarabesce, ktorá bola pozastavená pre nedostatok finančných prostriedkov. V tomto prípade podpora z projektu bola poskytnutá nákupom vybavenia a materiálu. V rovnakom meste bola zrekonštruovaná telocvičňa a rehabilitácia v centre pre 18 až 35-ročných, ktorá poskytuje rehabilitácie aj pre deti.

V Caedir Lunga boli podporené tri organizácie sociálnych služieb. Vybudovaná terasa, poskytnuté laptopy pre starších ľudí a priestor pre stretávanie sa starých ľudí s deťmi po škole. V Avderme bolo podporené zariadenie pre deti po vyučovaní.

V dôsledku nepriaznivých objektívnych príčin (pandémia, vojna na Ukrajine) musel prijímateľ niektoré aktivity posunúť, resp. pozmeniť, avšak celkové zameranie projektu a povaha aktivít zostali bez zmien. Tie sa týkali predovšetkým zmeny spôsobu komunikácie a spolupráce (rušenie plánovaných ciest, osobných stretnutí a skupinových podujatí v prospech ich distančnej formy z dôvodu pandémie), prispôsobenia harmonogramu aktivít a navýšenia finančnej

podpory pre utečenecké a detské centrá (ako reakcia na vývoj na Ukrajine). Efektívnosť projektu sa prejavila aj v pružnej reakcii na aktuálnu potrebu zriadenia troch utečeneckých centier pre deti z Ukrajiny. Podporené boli materiálne, aj vyškolením v pomoci utečencom.

Účinnosť

Hodnotený projekt disponoval celkovým schváleným rozpočtom vo výške 200 000,00 EUR. Výška poskytnutej dotácie ODA bola schválená vo výške 181 818,00 EUR. Objem finančných prostriedkov určených na spolufinancovanie zo strany prijímateľa bol stanovený na úrovni 18 182,00 EUR (10 % z prostriedkov ODA).

Finančné prostriedky boli do predloženia 2. priebežného vyúčtovania vynaložené účelne a efektívne.

Projekt v čase hodnotenia nemal predloženú oficiálnu záverečnú správu, nebolo vykonané záverečné vyúčtovanie a vyhodnotenie projektu. Z toho dôvodu nebolo možné vykonať zhodnotenie účinnosti vynaložených finančných prostriedkov počas celej doby realizácie projektu.

Vplyv

Hodnotený projekt preukázal signifikantný vplyv na zmenu v živote miestneho obyvateľstva (cieľových skupín) vo viacerých oblastiach. Podporil zrýchlené zavádzanie demokratizačných nástrojov na lokálnej úrovni správy vecí verejných, posilnil nedostatočne fungujúcu samosprávu, zvýšil záujem a účasť miestneho obyvateľstva na veciach verejných a pracoval na zdokonalení systému starostlivosti o zraniteľné skupiny obyvateľstva.

Prostredníctvom úspešnej realizácie hodnoteného projektu malo viac ako 10 000 obyvateľov zabezpečený prístup k službám nového klientskeho centra (plán 350) a viac ako 40 000 občanom boli sprostredkované online prenosy zo zasadnutí miestnych samospráv (Comrat a Ceadir-Lunga), čím sa markantne zvýšila ich transparentnosť.

K zefektívneniu fungovania miestnych samospráv prispel aj prenos slovenského know-how v oblasti zavádzania reforiem a použitia moderných IT nástrojov. Celkovo bolo v rámci projektu vyškolených 63 zamestnancov samospráv, ktorým boli predané skúsenosti o zavádzaní reformných procesov a o výhodách digitalizácie a informatizácie pri ich práci. Celkovo 54 z nich využíva nový komunikačný systém samospráv pri každodennej práci.

Okrem uvedeného podporil realizátor projektu v spolupráci so svojím partnerom budovanie kapacít a zefektívnenie poskytovania služieb u 3 iniciatív, 5 utečeneckých a 6 detských centier.

O priaznivom vplyve predchádzajúceho (a teda aj súčasného, vzhľadom na podobné zameranie) projektu rozvojovej spolupráce SlovakAid svedčí aj fakt, že miestnemu partnerovi sa hlásia samosprávy, resp. starostovia, ktorí na základe výsledkov podporených samospráv prejavujú záujem o realizáciu obdobných opatrení. Čiže záujem – dopyt po asistencii v podobe rozvojovej spolupráce je veľký a presahuje možnosti SlovakAid, čo sa týka počtu projektov, aj alokovaných zdrojov.

Udržateľnosť

Hodnotený projekt už počas jeho prípravy rátať s nakonfigurovaním a prepojením jednotlivých aktivít tak, aby bola pravdepodobnosť pokračovania podporených aktivít po jeho ukončení čo možno najväčšia. V rámci projektu boli poskytnuté prvotné potrebné investície (finančné, aj nefinančné): vyškolenie personálu, expertná podpora pri zavádzaní nových pravidiel, manažérskych a informačných systémov či zriadenie priestoru centra s plným vybavením. Šanca na pokračovanie aktivít aj po fyzickom a finančnom ukončení realizácie projektu sa tým prudko zvýšila a pre cieľové samosprávy by nemalo pôsobiť ťažkosť zachovať ich kontinuitu.

Príprava a realizácia otvorenia ďalšieho klientskeho centra bola od začiatku uskutočňovaná v úzkej spolupráci so samosprávou za účelom zabezpečenia jeho prevádzky aj po ukončení projektu (rovnako ako v prípade fungujúcich klientskych centier otvorených už v rámci dvoch predchádzajúcich projektov). To v praxi znamenalo, že plne vybavené priestory novozaloženého centra, ktoré boli odovzdané do užívania samospráve, nevyžadujú dodatočné finančné investície a udržateľnosť poskytovania služieb zamestnancami je zabezpečená vďaka reorganizácii, s ktorou samospráve pomohol projektový tím. Samospráva nebola nútená najat' nových zamestnancov, čo by mohlo predstavovať priveľkú finančnú záťaž, ale zamerala sa na preškolenie a presunutie vybraných zamestnancov do klientskeho centra.

Klientske centrá sú obyvateľmi veľmi vítané, pretože občanom zjednodušujú vybavovanie na miestnych úradoch a šetria ich čas. Preto sú podporované aj miestnymi orgánmi, ktoré vo všetkých zriadených centrách (v rámci projektu) uhrádzajú ich prevádzku z obecných/mestských rozpočtov. Tieto centrá sú umiestnené spravidla v budovách miestnych úradov a aj v nich pracujú zamestnanci týchto úradov. Tieto centrá nevykazujú problémy s ich dlhodobou udržateľnosťou.

Samosprávy Komrat a Ceadir-Lunga, v ktorých boli klientske centrá otvorené v predchádzajúcich projektoch prijímateľa, spolupracovali v rámci tohto projektu na ďalšej fáze zlepšovania svojich služieb pre občanov – na digitalizácii ich informačných systémov.

Podpora adresovaná samosprávam – obecným/mestským úradom má predpoklad dlhodoberej udržateľnosti, pretože je k dispozícii personál (vybavený a vyškolený v rámci projektu), priestory s potrebným vybavením a obecný rozpočet.

Objektívne však treba za neistú považovať udržateľnosť niektorých sociálnych inštitúcií (bez pravidelného financovania z miestnych rozpočtov), ktorá závisí od ďalších ad hoc projektov a donorských programov. Neznamená to však, že by takáto akútna a aj z humánneho hľadiska oprávnená potreba nemala byť podporená zo SlovakAid. Ideálne by bolo, ak by podpora usilovala aj o hľadanie spôsobu pravidelného financovania z potenciálne možných zdrojov.

Partnerstvo a spolupráca

Tak ako bolo širšie popísané v hodnotení projektu SAMRS/2019/MD/1/7, ktorého je tento projekt priamym pokračovaním, prijímateľ má s partnerom projektu, občianskym združením Pro-Europe, nadviazanú dlhodobú, úspešnú spoluprácu. Oba subjekty majú dlhoročné skúsenosti v cieľovom regióne (miestny partner tam pôsobí už 12 rokov a slovenský partner si

buduje svoje skúsenosti v regióne od roku 2017) a vytvorili si fungujúcu sieť a kontakty na relevantných aktérov, inštitúcie a cieľové skupiny.

Partnerská organizácia má dlhoročné skúsenosti z realizácie projektov zameraných na budovanie občianskej spoločnosti v autonómnej oblasti Gagauzsko, pričom sa zameriava na široký okruh aktivít s cieľom prehlbovania spolupráce medzi vládny, mimovládny a súkromným sektorom najmä na lokálnej úrovni.

Podľa vyjadrenia prijímateľa prebiehala spolupráca počas celej doby realizácie projektu bezproblémovo a partner projektu v plnej miere participoval na výkone všetkých relevantných aktivít projektu.

Ako bolo uvedené v hodnotení predchádzajúceho projektu týchto partnerov, dlhodobá spolupráca, dobrá expertíza, poznanie regiónu a jeho potrieb, mentality, zvyklostí, overené spôsoby spolupráce partnerov a komunikácie s cieľovými skupinami vytvorili dobrý základ pre prípravu potrebného a užitočného projektu pre región a jeho následnú úspešnú implementáciu.

J. Projekt: Budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni (SAMRS/2021/MD/1/2)

Prijímateľ: Slovenská katolícka charita

Miestny partner: Public Association „Pro-Development“

Obec Criuleni

Zdroje: 199 400,00 EUR

Obdobie realizácie: 1. 9. 2021 – 31. 8. 2022

Relevantnosť

Projekt je zameraný na aktivity smerujúce k zlepšeniu podmienok miestneho obyvateľstva v oblasti odpadového hospodárstva. V schválenej podobe predstavoval súbor 11 aktivít rozdelených do troch tematických celkov.

Prvý predstavoval komplexný prístup k tvorbe moderného a funkčného systému lokálneho odpadového hospodárstva. Zahŕňal celý postup jeho iniciácie v mieste realizácie – od fázy prípravy, vypracovania stratégie a tvorby konkrétnej prípadovej štúdie, až po nákup a inštaláciu zariadení na triedenie a zber odpadu.

Druhý tematický okruh bol zacielený na školiace a informačné aktivity. Jeho ambíciou bolo vyškolit' spomedzi identifikovanej cieľovej skupiny skupinu odborníkov na odpadové hospodárstvo, zabezpečiť pre zainteresované skupiny študijné pobyty a exkurzie a taktiež usporiadať informačné podujatia pre širokú verejnosť (napr. na tému kompostovania).

Tretia skupina aktivít sa zameriavala na posilnenie postavenia a povedomia miestnych aktívnych občanov v oblasti triedenia a zberu odpadu. Zároveň mal ambíciu prostredníctvom informačných kampaní a vzdelávacích programov oboznámiť cieľové skupiny s problematikou životného prostredia, recyklácie odpadu i moderných prístupov k tejto problematike (princíp 3R – Reduce, Reuse, Recycle).

Z hľadiska relevantnosti k situácii v krajine realizácie bolo tematické zameranie projektu plne v súlade s miestnymi podmienkami, právnym prostredím a zohľadňuje povinnosti a požiadavky stanovené zákonom o odpadoch v MD. Zároveň rešpektovalo Stratégiu odpadového hospodárstva v MD na roky 2013 – 2027 (ktorá akcentuje potrebu triedenia odpadu namiesto doterajšieho skládkovania) – žiaľ, nie je žiadnym spôsobom zabezpečená implementácia tohto politického dokumentu, Národnú rozvojovú stratégiu „Moldavsko 2030“, jej časť 3.2 Zlepšiť prístup obyvateľov k fyzickej infraštruktúre, verejným službám a bývaniu napĺňa aj ciele Agendy partnerstva EÚ – MD. Zber a triedenie tuhého odpadu bol aj súčasťou volebného plánu súčasného starostu.

Projekt v plnej miere reagoval na potreby miestnych cieľových skupín, ktoré boli priamo zapojené do jeho prípravy, realizácie a monitoringu.

Z pohľadu relevantnosti k cieľom rozvojovej spolupráce SR s MD bol projekt jednoznačne v súlade s podmienkami zadanými v Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023. Aktivity projektu priamo reflektovali na jednu z troch teritoriálnych (sektorových) priorít, ktoré boli zadané pre MD v tomto strategickom dokumente. Konkrétne ide o prioritu „Infraštruktúra a udržateľné využívanie prírodných zdrojov“. V rámci nej boli podporené aktivity v oblasti odpadového hospodárstva a zvyšovania environmentálneho povedomia.

Prierezové témy zohľadnil projekt vo všetkých fázach svojho projektového cyklu. Ochrana životného prostredia a zdravia obyvateľov v samospráve Criuleni je hlavnou témou projektu. Proporcionálne zastúpenie mužov a žien bolo zabezpečované jednak v rámci projektového tímu (ten bol rodovo vyvážený), jednak na všetkých relevantných aktivitách, o čom svedčia aj dosiahnuté ukazovatele a výkazy. Ženy zaznamenali výrazne vyššiu účasť na školeniach – oboznamovacích stretnutiach, bolo však potrebné ich motivovať, aby sa prekonal počiatočný nezáujem.

Koherencia

Hodnotený projekt nadväzuje na predchádzajúce pozitívne skúsenosti žiadateľa a jeho miestneho partnera s úspešnou implementáciou infraštruktúrnych projektov. Projekt zároveň reaguje na urgentné potreby miestnej samosprávy, ktorá priamo iniciovala jeho prípravu. Lokálna samospráva vyslala prvotný impulz a následne spolupracovala na príprave projektovej dokumentácie. V spolupráci s Charitou ČR (v zastúpení občianskeho združenia Pro-Development, popis nižšie) tvorili aj dvojicu partnerov realizátora projektu, čím výrazným spôsobom participovali na jeho implementácii.

Uvedené faktory prinášajú zásadný, pozitívny vplyv na hodnotenie úrovne koherencie projektu, ktorá je podporená aj súladom s aktuálnymi programovými dokumentmi a stratégiami rozvojovej pomoci v SR.

Mesto má skúsenosti iba s projektom z oblasti zdravotníctva financovanom z EÚ prostredníctvom Programu na budovanie opatrení na vytváranie dôvery implementovaným UNDP. Priama väzba medzi týmito projektmi nie je, oba však zvyšujú kvalitu života občanov v Criuleni a jeho okolí.

Efektívnosť

Projekt si stanovil za hlavný cieľ zlepšenie kvality života moldavského obyvateľstva rozvojom systému udržateľného odpadového hospodárstva a prístupu k ochrane životného prostredia. ŠC definuje spôsob, ako to dosiahnuť – posilnením miestneho úsilia pri budovaní infraštruktúry a kultúry v oblasti odpadového hospodárstva a jeho optimalizáciou.

Projekt dosiahol stanovené ciele. Jeho realizácia prebiehala v zmysle zmluvy, aj keď prišlo k viacerým zmenám. Niektoré aktivity neboli uskutočnené, resp. boli predčasne ukončené z objektívnych príčin (pandémia COVID-19, vojna na Ukrajine). Napriek tomu sa podarilo mnohé ukazovatele zvýšiť oproti pôvodne plánovaným hodnotám.

Projekt a jeho výsledky sú v cieľovej lokalite hodnotené vysoko pozitívne. Na základe vykonaného dotazníkového prieskumu je možné konštatovať, že 97 % respondentov považuje nový spôsob zberu odpadu a jeho triedenia za mimoriadne dôležitú vec pre svoju obec. 84 % opýtaných deklarovalo zlepšenie čistoty verejných priestorov v Criuleni a jej okolí (napr. pri rieke Dnester). Podľa 72 % účastníkov prieskumu došlo k pozitívnej zmene v správaní sa obyvateľstva na základe zmeny zavedeného systému zberu a triedenia odpadu. Na druhej strane, 2/3 opýtaných považujú počet zberných miest stále za nedostatočný a iba 40 % považuje periodicitu odvozu odpadu zo zberných platforiem za dostatočnú.

Realizácia projektu postupovala podľa naplánovaného harmonogramu okrem dvoch prípadov. V prvom plynulý priebeh realizácie negatívne ovplyvnilo vypuknutie vojny na Ukrajine. MD bola jednou z krajín, ktoré boli primárne zasiahnuté utečeneckou krízou spôsobenou spomenutou vojnou. Partnerská organizácia projektu (CČR), ako aj mesto Criuleni, sa od začiatku vojny priamo angažovali v pomoci utečenom z Ukrajiny. Humanitárna pomoc sa stala na niekoľko mesiacov prioritnou aktivitou všetkých relevantných inštitúcií v danom regióne. Z toho dôvodu došlo k posunu pôvodného plánu realizácie projektu.

V druhom prípade spôsobil výkon auditu zo strany donora problémy s realizáciou projektu, kedy sa pozastavilo preplácanie vykazovaných vynaložených nákladov súvisiacich s implementáciou projektu a partnerská organizácia nemala dostatok finančných prostriedkov na následnú realizáciu ďalších aktivít a zakúpenie plánovanej infraštruktúry.

V neposlednom rade zapríčinilo vypuknutie vojny na Ukrajine prudký nárast inflácie v MD (viac ako 30 %). S uvedeným navýšením sa pri príprave projektu nepočítalo. Problémový stav – zvýšené náklady na chod odpadového hospodárstva boli preto zohľadnené v dodatočných mentoringoch.

Okrem zberných miest – stojísk s kontajnermi financovaných v rámci hodnoteného projektu (7) mesto z vlastného rozpočtu uhradilo vytvorenie ďalších štyroch zberných miest. Do informačnej kampane, ale aj iných aktivít projektu, boli zapojení aj dobrovoľníci.

Účinnosť

Celkový rozpočet projektu bol naplánovaný a schválený vo výške 219 400,00 EUR (199 400,00 EUR prostriedky ODA; 19 920,32 EUR spolufinancovanie prijímateľa). Prijímateľ z uvedenej sumy vyčerpal celkovo 219 123,01 EUR, čo predstavovalo 99,87 % finančných prostriedkov z pôvodne schváleného rozpočtu.

Jednotlivé rozpočtové položky boli naplánované a čerpané v súlade s pravidlami poskytnutia dotácie.

Napriek tomu, že niektoré aktivity neboli uskutočnené, resp. boli predčasne ukončené z objektívnych príčin, boli celkové náklady projektu vynaložené zodpovedne a primeraným spôsobom prispeli k naplneniu cieľov projektu. V rámci auditu záverečného vyúčtovania projektu neboli zistené žiadne neoprávnené výdavky zo strany prijímateľa, ani jeho partnera.

Vykazovanie služobných ciest podľa slovenských noriem sa miestnemu partnerovi zdalo komplikované.

Vplyv

Z troch plánovaných merateľných ukazovateľov projektu boli dva prekročené a jeden zostal nenaplnený. V prípade počtu zapojených domácností triediacich odpad dosiahol projekt takmer dvojnásobnú hodnotu ukazovateľa oproti tej plánovanej (2897 zapojených domácností – plán 1500). Pri množstve odpadu zozbieraného osobitne a recyklovaného za rok (sklo, papier, plasty atď.) predstavovalo prekročenie plánovaných hodnôt viac ako sedemnásobok (372,86 t oproti 50 t v pláne).

V prípade ukazovateľa „Počet ľudí žijúcich v osadách s funkčným systémom nakladania s tuhým odpadom“ sa síce plánované hodnoty naplniť nepodarilo (7138/9000), bolo to však spôsobené chybnou metodikou výpočtu obyvateľstva v cieľovom regióne, ktorá bola použitá počas prípravy žiadosti o dotáciu. Na základe výsledkov sčítania obyvateľov z roku 2004 mal cieľový región (samospráva Criuleni) spolu 7 138 obyvateľov. Všetci uvedení obyvatelia boli prostredníctvom realizácie aktivít projektu zapojení do systému odpadového hospodárstva v samospráve.

Najzásadnejší prínos projektu pre daný región prináša skutočnosť, že vďaka projektu (zakúpenie infraštruktúry, správne nastavenie systému odpadového hospodárstva a vybudovanie kapacít Comunservise Criuleni a mestského úradu Criuleni) bolo obmedzené vyvážanie a následné hromadenie odpadu na nelegálnych skládkach a zároveň viac ako 30 % celkového odpadu v meste tvorí recyklovateľná zložka (plast, papier, sklo), ktorú dokáže mestský podnik zhodnotiť a predať partnerovi.

Široká informačná kampaň o recyklácii sa vo veľkej miere sústredila aj na deti v škôlkach a školách. Podľa vyjadrenia primátora mesta, ako súčasť projektu boli zlikvidované aj nelegálne skládky odpadu v okolí mesta. Spokojnosť s čistotou verejných priestorov v okolí mesta vyslovilo aj 84 % respondentov (obyvateľov mesta v dotazníkovom prieskume).

Projekt je vhodný na opakovanie aj v iných mestách a obciach. Z daného rozpočtu je projekt v rámci rozvojovej spolupráce ideálny pre mestá s cca 10 tis. obyvateľmi.

Udržateľnosť

Hodnotený projekt vykazuje vysokú pravdepodobnosť udržateľnosti. K tomuto záveru prispieva viacero faktorov.

V prvom rade ide predovšetkým o dôslednú lokalizáciu aktivít projektu – cieľové skupiny boli zapojené do fázy projektovania (čím bola zabezpečená aktuálnosť a adresnosť projektu) a všetky opatrenia (dokumenty, stratégie, školenia, riešenia) boli navrhnuté s ohľadom na miestny kontext.

Zároveň bola zabezpečená úplná koordinácia s miestnou samosprávou (Mesto Criuleni, vrátane mestského podniku pre správu odpadu Comunservise Criuleni), ktorá v plnej miere spolupracovala na realizovaní aktivít projektu. Uvedené subjekty zároveň deklarovali ich pozitívny prístup k udržaniu výsledkov projektu za účelom postupného vyriešenia problému s odpadovým hospodárstvom v samospráve. K tomu slúži aj zakúpená infraštruktúra, ktorá bola v rámci projektu odovzdaná mestu Criuleni a Comunservise Criuleni. Obe inštitúcie počas

projektu prezentovali dostatok osobných a prevádzkových kapacít na zabezpečenie udržateľnosti efektívnemu využívaniu danej infraštruktúry. Mesto nielen deklarovalo svoj záväzok k udržaniu výstupov projektu, ale ako je uvedené nižšie, aj samo z vlastných zdrojov vybudovalo ďalšie zberné miesta, zabezpečilo ich osvetlenie a sledovanie kamerami (pre udržiavanie poriadku, aj ako prevencia pred ich poškodením) z vlastných zdrojov. Rovnako postupne dovybavuje zberný dvor technickým vybavením na úpravu triedeného odpadu.

V rámci projektu bola expertmi vypracovaná Stratégia odpadového hospodárstva nastavená na roky 2022 – 2026 (táto stratégia bola vypracovaná a schválená ako strategický dokument mesta). V prípade, že miestna samospráva bude postupovať v zmysle odporúčaní expertov, tak minimálne v tomto období by mala bezpečne zvládnuť obsluhu a manažment odpadového hospodárstva.

Dôležité je aj stanovenie poplatkov pre domácnosti za zber odpadov na úrovni akceptovanej obyvateľmi a mesto časť nákladov uhrádza zo svojho rozpočtu. Zmluva medzi mestom Criuleni a ABS recycling o odbere odpadu je platná do roku 2026 a mesto Criuleni dostáva úhradu za poskytnutý vyseparovaný odpad.

V Criuleni je 11 zberných miest, z toho 7 hradených projektom, 4 mestom. Mesto nad rámec projektu inštalovalo osvetlenie zberných miest a umiestnilo kamery na ich sledovanie, aby zabránilo neporiadku a poškodeniu vandalmi. Tieto opatrenia boli financované z rozpočtu mesta, čo svedčí o jeho záujme o dobrom a dlhodobom fungovaní systému zberu a triedenia odpadu. Mesto má vybudovaný vlastný zberný dvor, kde sa lisujú plasty a pripravujú na odvoz.

Partnerstvo a spolupráca

Išlo o prvý projekt pre mesto Criuleni realizovaný s podporou SlovakAid. Prijímateľ Slovenská katolícka charita má dlhšie skúsenosti s realizáciou projektov SlovakAid.

V meste Criuleni predtým slovenský prijímateľ realizoval projekt financovaný UNDP a menšie projekty MVO.

Partner 1 (Občianske združenie „Pro-Development“: exkluzívny partner Charity Česká republika (CČR) v MD) – CČR realizuje projekty rozvojovej spolupráce v 8 krajinách. CČR pracuje v MD od roku 2004. V priebehu rokov partner projektu lokálne realizoval viac ako 25 rozvojových spoluprác v oblasti domácej a sociálnej starostlivosti, rozvoja malých podnikov, rozvoja občianskej spoločnosti, poľnohospodárstva, podpory obživy a sociálneho začlenenia.

Partner 2 (Obec Criuleni) – Samospráva Criuleni je hlavnou miestnou verejnou správou a je vlastníkom miestnej inštitúcie odpadového hospodárstva – Communservice Criuleni. Zodpovedá tiež za vývoj miestnych stratégií a politických dokumentov a je hlavným aktérom v rozvoji infraštruktúry pre zber, zneškodňovanie a prípadnú recykláciu odpadu.

Oboch partnerov si realizátor vybral vhodne a zodpovedali zameraniu projektu.

Na základe vlastného vyjadrenia hodnotí slovenský prijímateľ projektu spoluprácu s oboma miestnymi partnermi projektu pozitívne. Z hľadiska implementácie projektových cieľov, realizácie aktivít aj nad rámec matice logického rámca, bola spolupráca konštruktívna a partneri

výraznou mierou prispeli k dosahovaniu stanovených cieľov. Taktiež v oblasti informovanosti a komunikácie s verejnosťou (PR komunikácia) podľa jeho názoru vysoko presiahla stanovené ciele. Menej pozitívne hodnotí slovenský realizátor projektu dodržiavanie termínov a priebežný reporting zo strany miestneho partnera.

III. VÝSLEDKY ONLINE DOTAZNÍKOVÝCH PRIESKUMOV

Súčasťou hodnotenia bola realizácia online dotazníkových prieskumov. Prieskumy sa realizovali v rámci 4 projektov (SAMRS/2020/MD/1/1, SAMRS/2020/MD/1/2, SAMRS/2020/MD/1/5 a SAMRS/2021/MD/1/2) a boli zamerané na 7 cieľových skupín v MD. Pre každú cieľovú skupinu bol vytvorený samostatný dotazník. Všetky dotazníky boli pre respondentov vypracované v dvoch jazykoch: v rumunčine a ruštine). Úplné znenie všetkých dotazníkov vo všetkých jazykových verziách je súčasťou príloh tohto dokumentu (**PRÍLOHA II. EVALUAČNÉ NÁSTROJE: DOTAZNÍKY A NÁVODY NA VÝKON POHOVOROV.**).

Lokálni partneri boli oslovení so žiadosťou o distribúciu online dotazníkov respondentom v úvode augusta 2023. Oslovení respondenti mali možnosť vyplniť online dotazníky do 8. septembra 2023. Nižšie uvádzame prehľad počtu respondentov a vyhodnotenie online dotazníkových prieskumov.

Tabuľka č. 1: Počet respondentov dotazníkových prieskumov

Cieľová skupina/Projekt		SAMRS/2020/MD/1/1	SAMRS/2020/MD/1/2	SAMRS/2020/MD/1/5	SAMRS/2021/MD/1/2
Mládežnícke organizácie	RO	0			
	RU	1			
Účastníci Fóra mládeže a neformálneho vzdelávania	RO	4			
	RU	17			
Účastníčky kempu organizovaného TEKEDU	RO		8		
	RU		0		
Absolventi/študenti študijného predmetu kybernetická bezpečnosť	RO		7		
	RU		0		
Zamestnanci na novovytvorených pracovných miestach v rámci projektu	RO			11	
	RU			0	
Miestni farmári a agropodnikatelia / živnostníci využívajúci služby inkubátora a zdieľanej kuchyne	RO			11	
	RU			1	
Budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni	RO				59
	RU				10
SPOLU		22	15	23	69

Podrobné výsledky podľa jednotlivých vykonaných dotazníkových prieskumov sú nasledujúce:

Projekt SAMRS/2020/MD/1/1 – mládežnícké organizácie

Tabuľka č. 2: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/1 – mládežnícké organizácie

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet			Preddefinovaná odpoveď	Odpovede - počet		
			RO ⁹	RU ¹⁰	Spolu		RO	RU	Spolu
1	Zmenila podpora projektu nejakým spôsobom činnosť Vašej organizácie?	ÁNO	0	1	1	a) lepšie riadenie organizácie na základe získaných poznatkov	0	1	1
			b) schopnosť získavať zdroje na činnosť organizácie	0	0	0			
			c) v získavaní nových členov	0	0	0			
			d) iné (prosím uveďte)	0	0	0			
		NIE	0	0	0				
2	Považujete Vašu organizáciu za stabilnú a očakávate jej dlhodobé fungovanie?	ÁNO	0	1	1				
		NIE	0	0	0				
3	Bola Vám poskytnutá finančná pomoc na činnosť Vašej organizácie aj od iných krajín ako sú členské štáty EÚ?	ÁNO	0	1	1	Ak áno, prosím uveďte	0	0	0
		NIE	0	0	0				
4	Ste v pravidelnom kontakte s organizáciou Youth of Gagauzia ?	ÁNO	0	1	1				
		NIE	0	0	0				
5	Ste v kontakte s inými organizáciami, ktoré tak ako Vaša boli podporené v rámci projektu?	ÁNO	0	1	1				
		NIE	0	0	0				
6	Je Vaša organizácia atraktívna pre mladých ľudí, dosť z nich má záujem o členstvo alebo účasť na aktivitách Vašej organizácie?	ÁNO	0	1	1				
		NIE	0	0	0				
7	Zlepšila sa vďaka realizácii projektu Vaša spolupráca s lokálnymi autoritami (starostami a obecnými zastupiteľstvami)?	ÁNO	0	1	1				
		NIE	0	0	0				
8	V čom je priestor pre účinnejšiu podporu zakladania nových mládežníckych organizácií a podporu fungovania existujúcich?	Text	0	0	0				
		Neuviedol	0	1	1				
9	Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s realizáciou projektu	Text	0	1	1				
		Neuviedol	0	0	0				
SPOLU			0	9	9		0	1	1

Zdroj: dotazníkové prieskumy

Keďže v tomto prípade bola identifikovaná iba jedna odpoveď od relevantného respondenta, nebola vykonaná grafická vizualizácia výsledných odpovedí.

⁹ Respondent odpovedal v rumunskom jazyku

¹⁰ Respondent odpovedal v ruskom jazyku

Projekt SAMRS/2020/MD/1/1 – účastníci Fóra mládeže a neformálneho vzdelávania

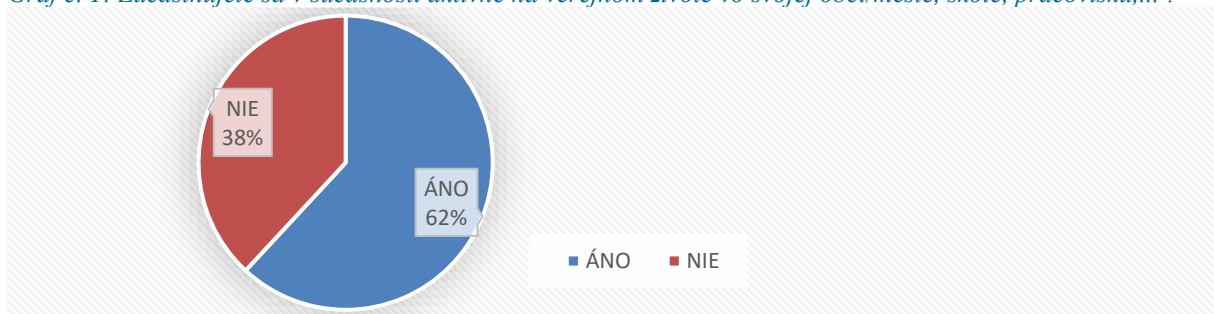
Tabuľka č. 3: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/1 – účastníci fóra

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet		
			RO	RU	Spolu
1	Zúčastňujete sa v súčasnosti aktívne na verejnom živote vo svojej obci/meste, škole, pracovisku,... ?	ÁNO	4	9	13
		NIE	0	8	8
2	Využívate poznatky, zručnosti a skúsenosti, ktoré ste získali na fóre mládeže a v neformálnom vzdelávaní vo svojej činnosti a aktivitách?	ÁNO	4	14	18
		NIE	0	3	3
3	Ako Vás ovplyvnila Vaša účasť na Fóre mládeže, resp. neformálnom vzdelávaní – môžete vybrať aj viac ako jednu z nasledovných možností				
3a	dala mi impulz verejne sa angažovať;		2	6	8
3b	poskytla mi poznatky a zručnosti ako zlepšiť svoju účasť vo verejnom živote		3	16	19
3c	nadviazal som kontakty a vzťahy, ktoré ďalej rozvíjam a využívam vo svojich verejných aktivitách		3	17	20
3d	úroveň mojej verejnej angažovanosti sa zásadne nezmenila		1	4	5
4	Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú				
4a	k vyššiemu zapojeniu mladých ľudí do verejného života?	ÁNO	4	17	21
		NIE	0	0	0
4b	angažovaniu sa za zlepšenie situácie mladých ľudí v Moldavsku?	ÁNO	4	16	20
		NIE	0	1	1
4c	k zvyšovaniu povedomia o činnosti členských krajín EÚ v Moldavsku?	ÁNO	3	12	15
		NIE	1	5	6
5	Udržiavate kontakty s inými účastníkmi Fóra mládeže a programu neformálneho vzdelávania?	ÁNO	4	11	15
		NIE	0	6	6
6	Využívanie online aplikáciu SoVi, ktorá bola vytvorená v rámci projektu?	ÁNO	0	1	1
		NIE	4	16	20
7	Čo by sa dalo zlepšiť na akcii Fórum mládeže a neformálnom vzdelávaní, aby ich prínos pre účastníkov bol významnejší?	Text	3	15	18
		Neuviedol	1	2	3
8	Opište stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s Vašou účasťou na Fóre mládeže a neformálnom vzdelávaní.	Text	3	14	17
		Neuviedol	1	3	4
SPOLU			45	196	220

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

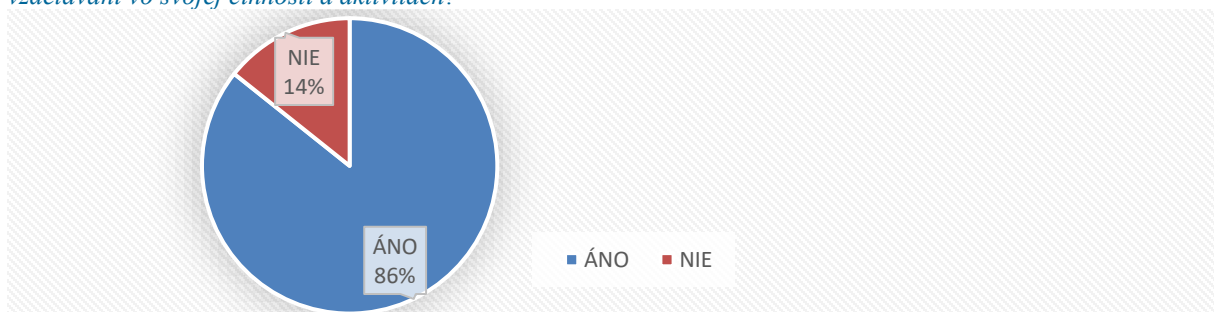
Nasleduje grafická vizualizácia získaných odpovedí na vybrané otázky dotazníkového prieskumu:

Graf č. 1: Zúčastňujete sa v súčasnosti aktívne na verejnom živote vo svojej obci/meste, škole, pracovisku,... ?

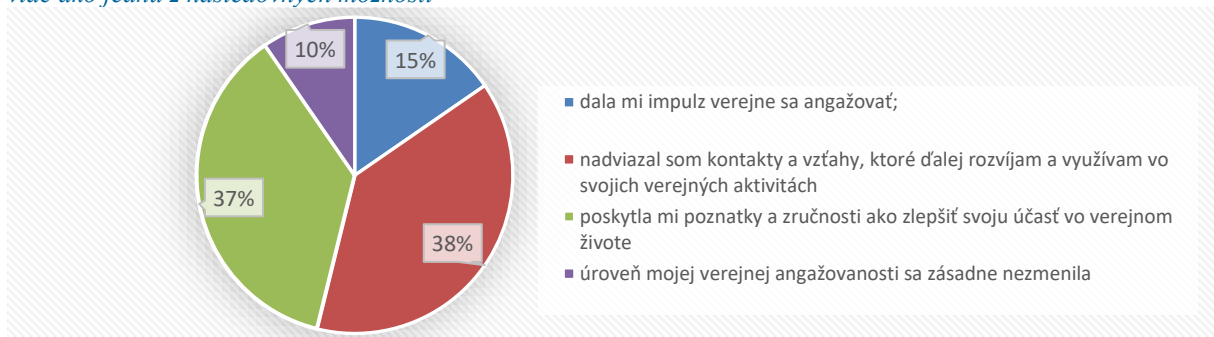
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 2: Využívate poznatky, zručnosti a skúsenosti, ktoré ste získali na fóre mládeže a v neformálnom vzdelávaní vo svojej činnosti a aktivitách?

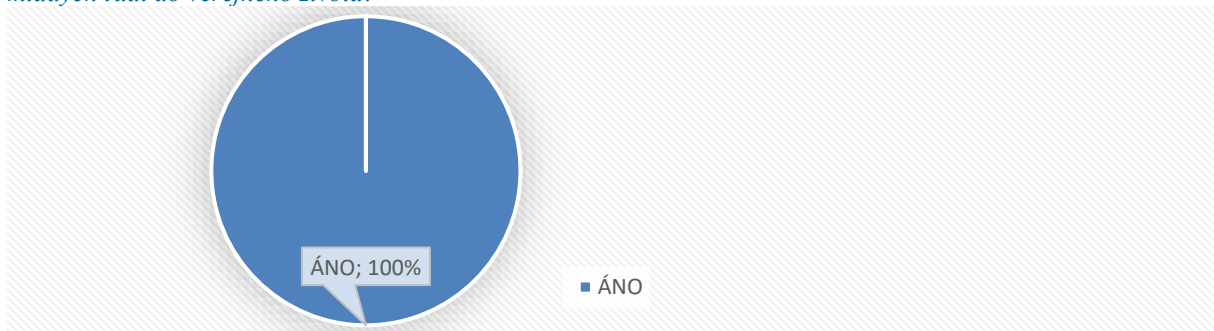
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 3: Ako Vás ovplyvnila Vaša účasť na Fóre mládeže, resp. neformálnom vzdelávaní – môžete vybrať aj viac ako jednu z nasledovných možností

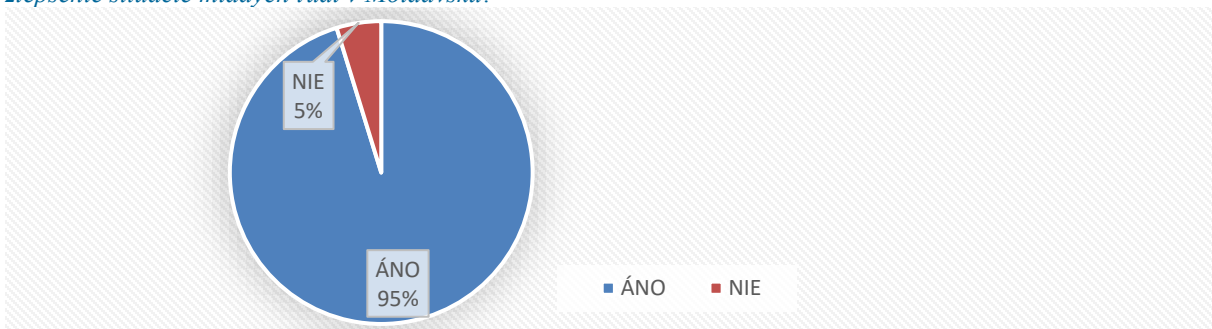
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 4: Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú k vyššiemu zapojeniu mladých ľudí do verejného života?

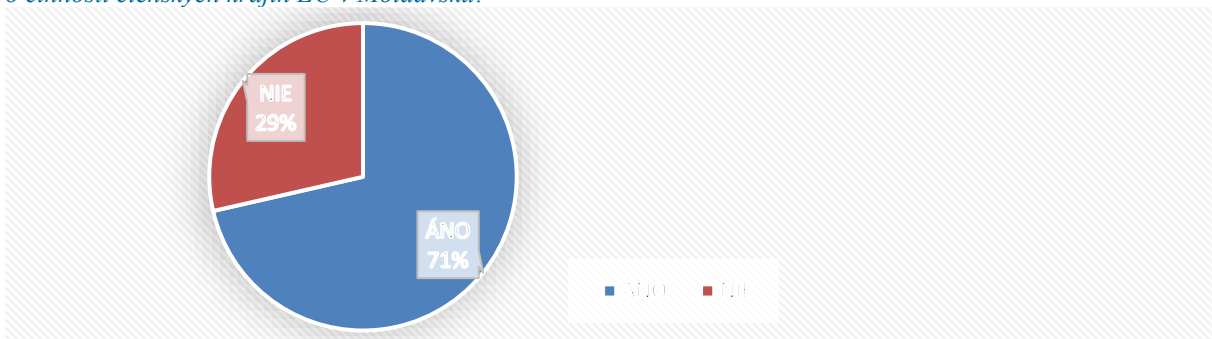
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 5: Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú angažovaniu sa za zlepšenie situácie mladých ľudí v Moldavsku?

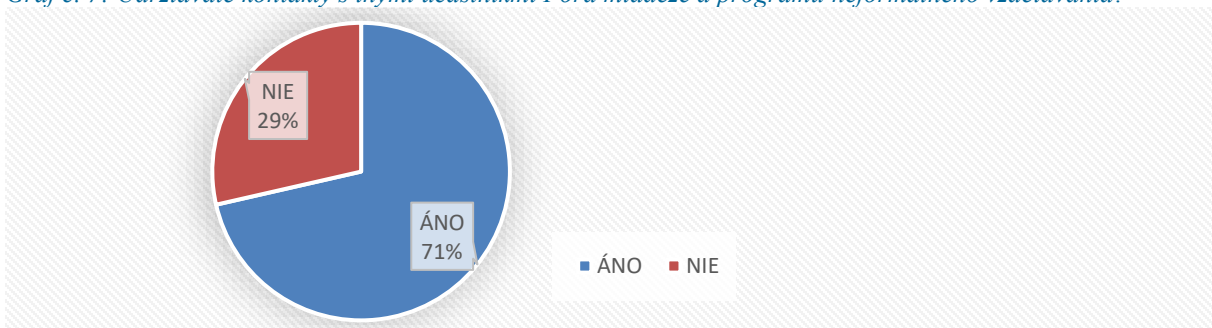
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 6: Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú k zvyšovaniu povedomia o činnosti členských krajín EÚ v Moldavsku?

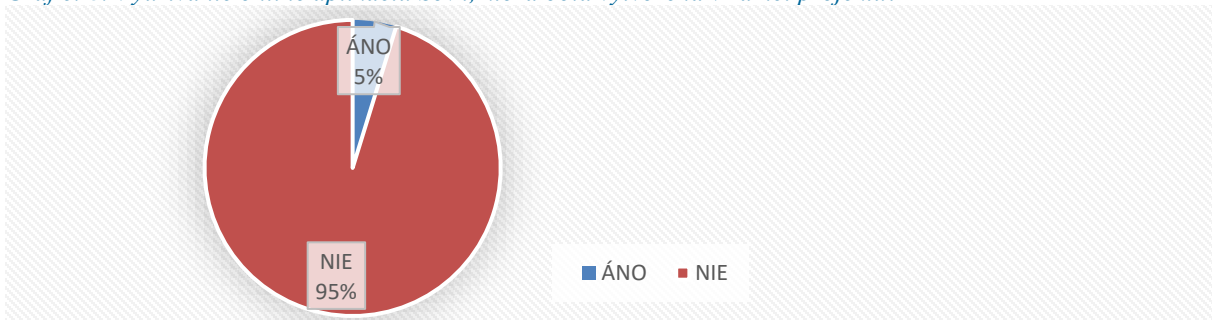
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 7: Udržiavate kontakty s inými účastníkmi Fóra mládeže a programu neformálneho vzdelávania?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 8: Využívanie online aplikáciu SoVi, ktorá bola vytvorená v rámci projektu?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Projekt SAMRS/2020/MD/1/2 – účastníčky kempu organizovaného TEKEDU

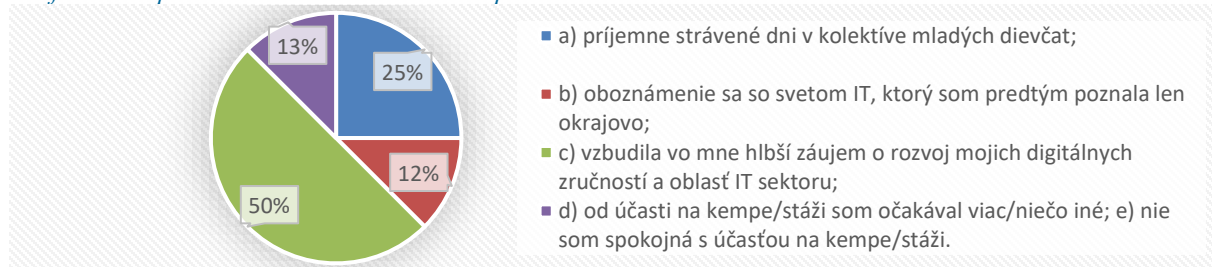
Tabuľka č. 4: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/2 – účastníčky kempu organizovaného TEKEDU

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet		
			RO	RU	Spolu
1	Čo pre Vás znamenala účasť v kempе/stáži – vyberte, prosím, jednu možnosť:				
1a	príjemne strávené dni v kolektíve mladých dievčat		2	0	2
1b	oboznámenie sa so svetom IT, ktorý som predtým poznala len okrajovo		1	0	1
1c	vzbudila vo mne hlbší záujem o rozvoj mojich digitálnych zručností a oblasť IT sektoru		4	0	4
1d	od účasti na kempе/stáži som očakával viac/niečo iné		1	0	1
1e	nie som spokojná s účasťou na kempе/stáži		0	0	0
2	Ako účasť na letnom tábore prispela k zvýšeniu Vašich digitálnych zručností – možnosti:				
2a	moje digitálne zručnosti sa podstatne zvýšili/rozšírili		4	0	4
2b	mierne sa zvýšili/rozšírili		3	0	3
2c	zvýšili/rozšírili sa len v malom rozsahu		1	0	1
2d	nezvýšili sa		0	0	0
3	Rozhodli ste sa na základe absolvovania letného tábora pre štúdium v IT a STEM odboroch	ÁNO	6	0	6
		NIE	2	0	2
4	Domnievate sa, že štúdium a práca v IT sektore predstavuje pre dievčatá/ženy dobrú a zaujímavú perspektívu?	ÁNO	8	0	8
		NIE	0	0	0
5	Poskytuje podľa Vás Moldavsko dostatok príležitostí pre uplatnenie dievčat/žien s IT špecializáciou?	ÁNO	7	0	7
		NIE	1	0	1
6	Ak ste sa nerozhodli pre štúdium alebo kariéru v IT, čo bol hlavný dôvod?	Text	5	0	5
		Neuviedol	3	0	3
7	Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s účasťou na kempе/stáži.	Text	5	0	5
		Neuviedol	3	0	3
SPOLU			56	0	48

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Nasleduje grafická vizualizácia získaných odpovedí na vybrané otázky dotazníkového prieskumu:

Graf č. 9: Čo pre Vás znamenala účasť v kempе?

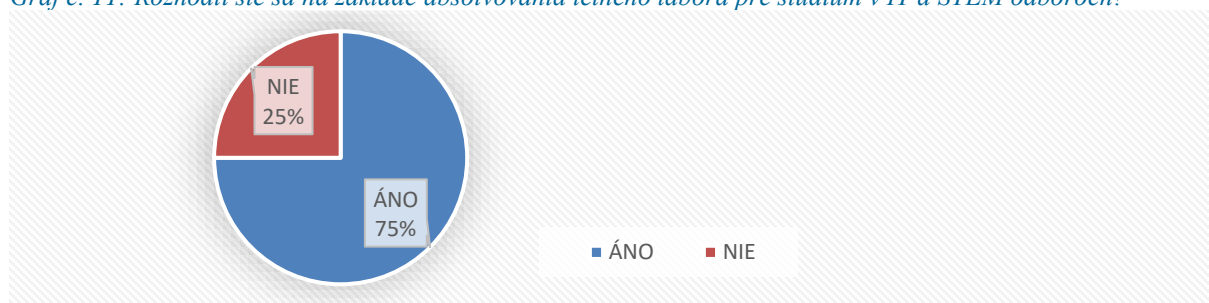
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 10: Ako účasť na letnom tábore prispela k zvýšeniu Vašich digitálnych zručností – možnosti:

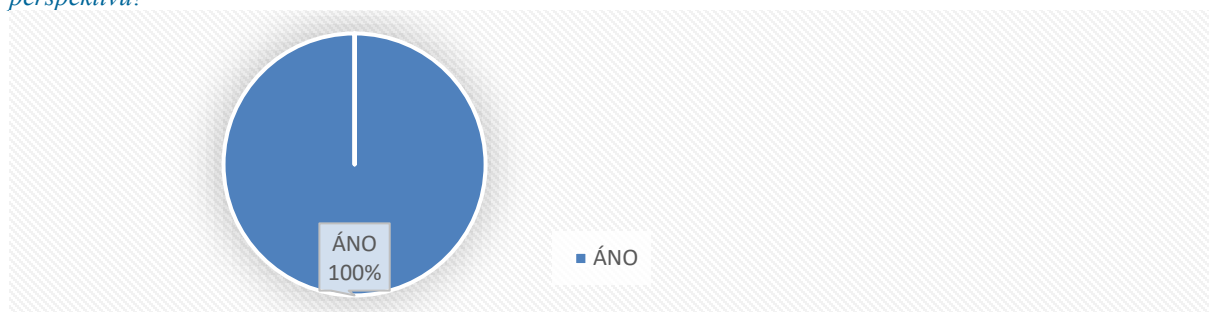
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 11: Rozhodli ste sa na základe absolvovania letného tábora pre štúdium v IT a STEM odboroch?

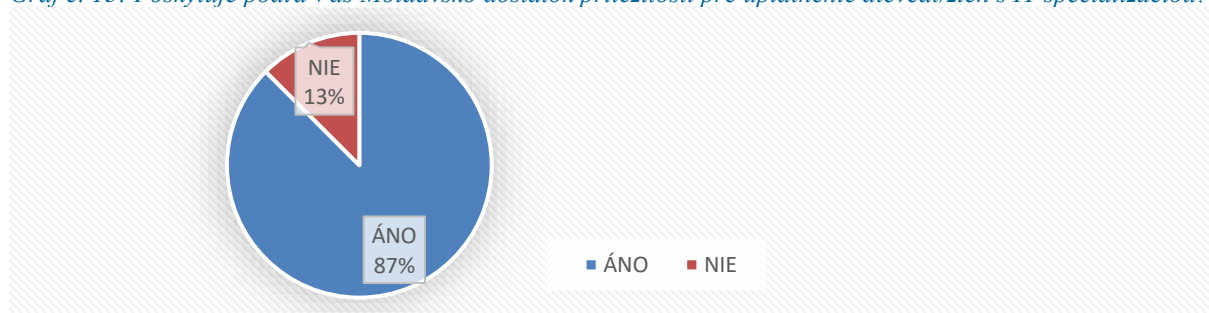
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 12: Domnievate sa, že štúdium a práca v IT sektore predstavuje pre dievčatá/ženy dobrú a zaujímavú perspektívu?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 13: Poskytuje podľa Vás Moldavsko dostatok príležitostí pre uplatnenie dievčat/žien s IT špecializáciou?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Projekt SAMRS/2020/MD/1/2 – absolventi/študenti študijného predmetu kybernetická bezpečnosť

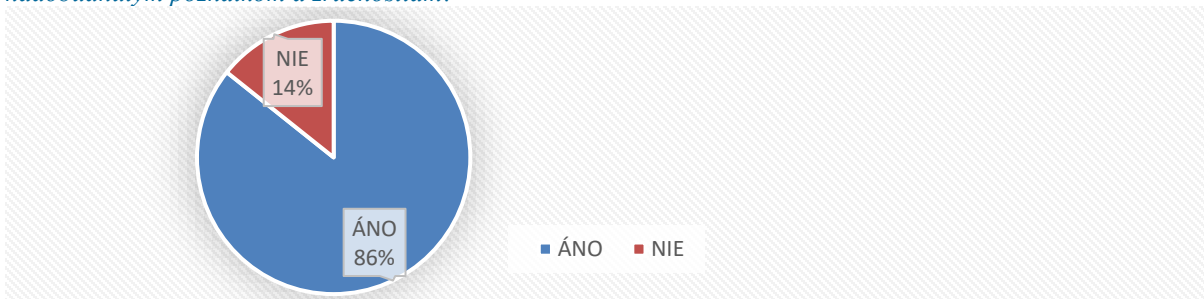
Tabuľka č. 5: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/2 – absolventi/študenti študijného predmetu kybernetická bezpečnosť

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet		
			RO	RU	Spolu
1	Priniesol pre Vás študijný predmet kybernetická bezpečnosť nejakú pridanú hodnotu k Vášmu štúdiu a nadobudnutým poznatkom a zručnostiam? Ak áno, špecifikujte.	ÁNO	6	0	6
		NIE	1	0	1
2	Bolí ste v rámci predmetu kybernetická bezpečnosť prepojený na konkrétne firmy/inštitúcie pôsobiace v oblasti kybernetickej bezpečnosti v Moldavsku alebo v zahraničí? Ak áno, špecifikujte.	ÁNO	5	0	5
		NIE	2	0	2
3	Pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti alebo využívate vo svojej práci poznatky získané z tohto študijného predmetu/ resp. v prípade, že ešte študujete uvažujete o práci v oblasti kybernetickej bezpečnosti?	ÁNO	3	0	3
		NIE	2	0	2
		nevyplnené	2	0	2
4	Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti:				
4a	pracujete v MD	ÁNO	4	0	4
		NIE	1	0	1
		nevyplnené	2	0	2
4b	pracujete v zahraničí	ÁNO	0	0	0
		NIE	5	0	5
		nevyplnené	2	0	2
4c	pracujete v súkromnom sektore	ÁNO	2	0	2
		NIE	3	0	3
		nevyplnené	2	0	2
4d	pracujete vo verejnom sektore	ÁNO	2	0	2
		NIE	3	0	3
		nevyplnené	2	0	2
5	Poskytlo Vám štúdiom tohto predmetu nejaké výhody alebo nové možnosti pre Vašu profesionálnu kariéru? Ak ste odpovedali ÁNO, prosím, špecifikujte aké.	ÁNO	5	0	5
		NIE	2	0	2
6	Domnievate sa, že môžete naplno využiť svoje vzdelanie a schopnosti prácou v Moldavsku?	ÁNO	5	0	5
		NIE	2	0	2
7	Myslíte si, že možnosti ako napr. študijný predmet „Kybernetická bezpečnosť“ spolufinancované členskou krajinou EÚ prispievajú k:				
7a	proeurópskej orientácii študentov	ÁNO	5	0	5
		NIE	2	0	2
7b	zvyšovaniu povedomia o boji proti šíreniu dezinformácií	ÁNO	5	0	5
		NIE	2	0	2
8	Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti so štúdiom predmetu kybernetická bezpečnosť.	Text	7	0	7
		Neuviedol	0	0	0
SPOLU			84	0	84

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

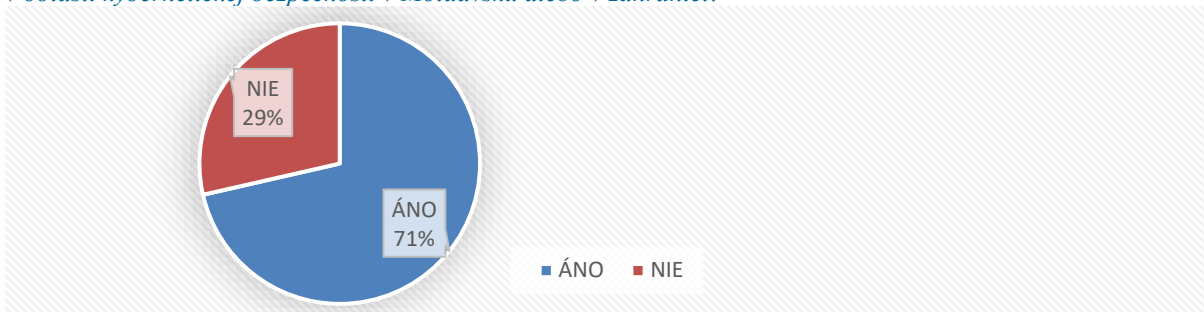
Nasleduje grafická vizualizácia získaných odpovedí na vybrané otázky dotazníkového prieskumu:

Graf č. 14: Priniesol pre Vás študijný predmet kybernetická bezpečnosť nejakú pridanú hodnotu k Vášmu štúdiu a nadobudnutým poznatkom a zručnostiam?

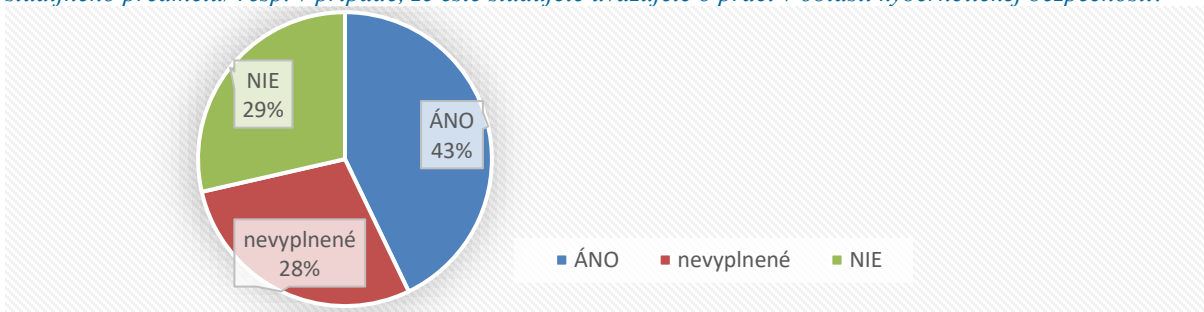
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 15: Boli ste v rámci predmetu kybernetická bezpečnosť prepojení na konkrétne firmy/inštitúcie pôsobiace v oblasti kybernetickej bezpečnosti v Moldavsku alebo v zahraničí?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 16: Pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti alebo využívate vo svojej práci poznatky získané z tohto študijného predmetu/ resp. v prípade, že ešte študujete uvažujete o práci v oblasti kybernetickej bezpečnosti?

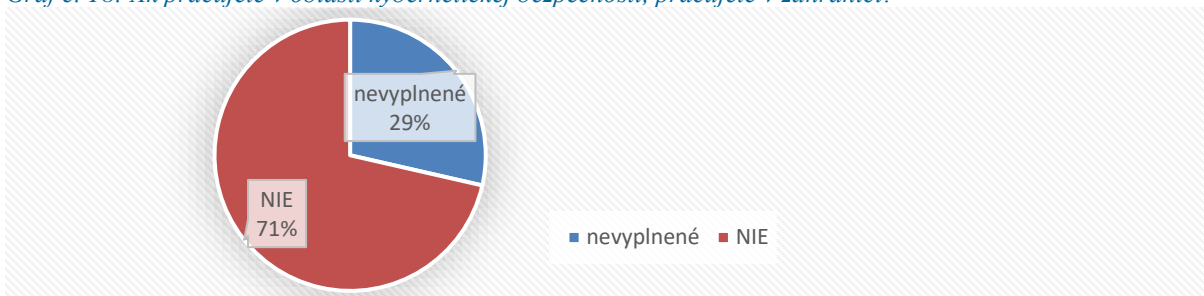
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 17: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete v Moldavsku?

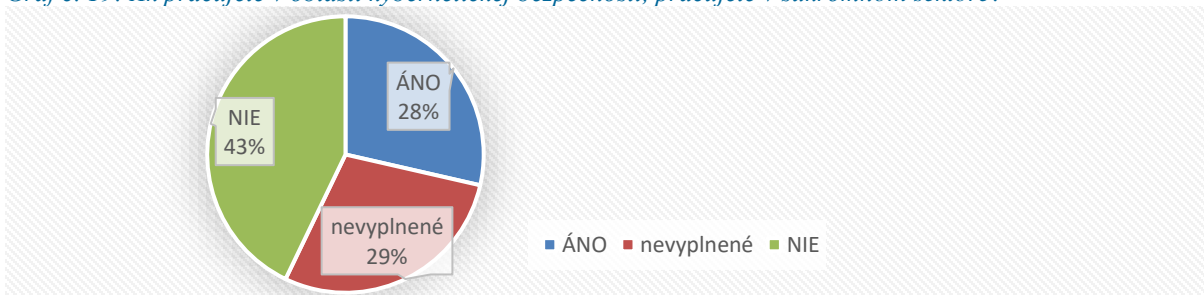
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 18: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete v zahraničí?

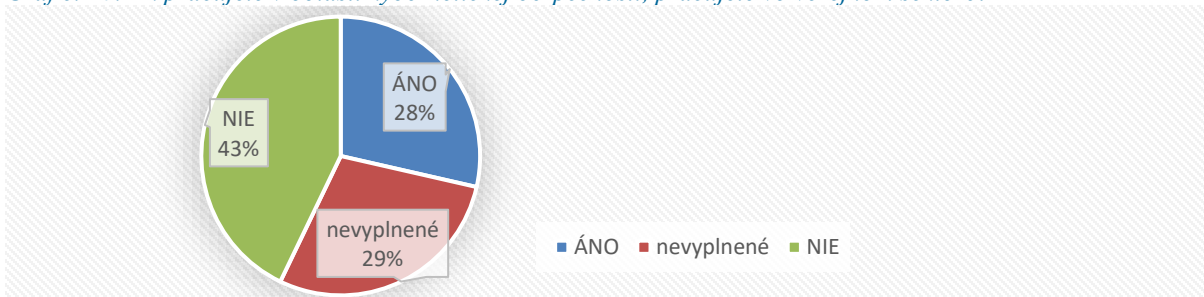
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 19: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete v súkromnom sektore?

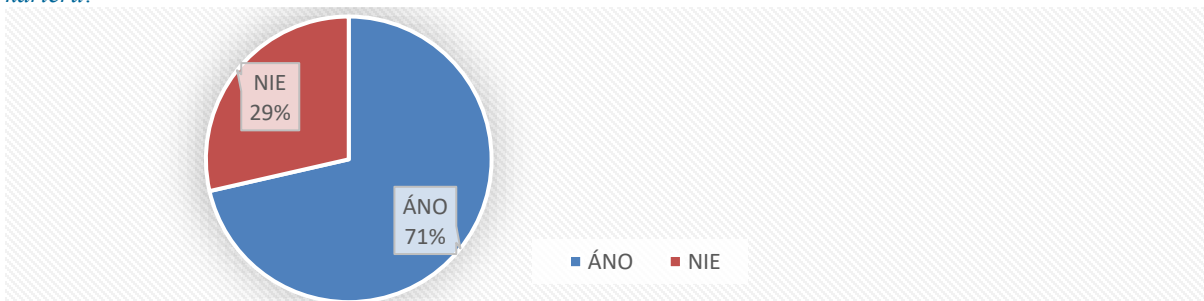
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 20: Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pracujete vo verejnom sektore?

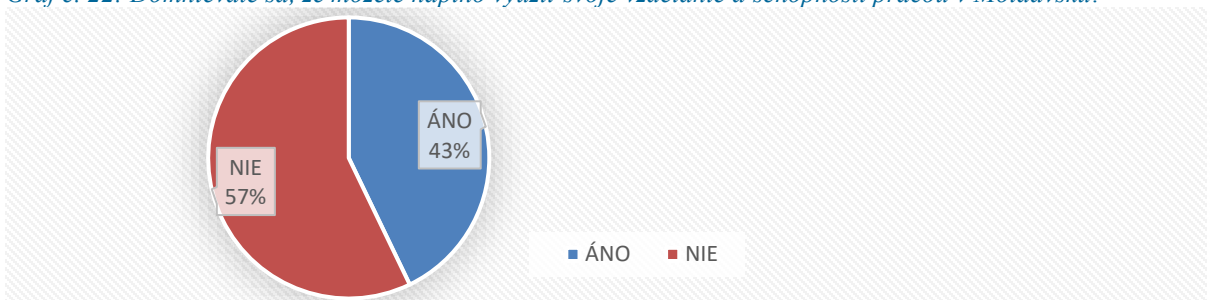
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 21: Poskytlo Vám štúdium tohto predmetu nejaké výhody alebo nové možnosti pre Vašu profesionálnu kariéru?

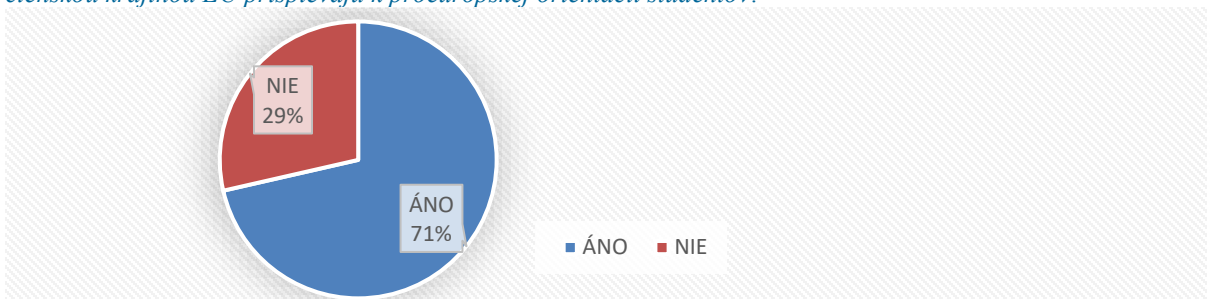
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 22: Domnievate sa, že môžete naplno využiť svoje vzdelanie a schopnosti prácou v Moldavsku?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 23: Myslíte si, že možnosti ako napr. študijný predmet „Kybernetická bezpečnosť“ spolufinancované členskou krajinou EÚ prispievajú k proeurópskej orientácii študentov?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 24: Myslíte si, že možnosti ako napr. študijný predmet „Kybernetická bezpečnosť“ spolufinancované členskou krajinou EÚ prispievajú k zvyšovaniu povedomia o boji proti šíreniu dezinformácií?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Projekt SAMRS/2020/MD/1/5 – zamestnanci na novovytvorených pracovných miestach

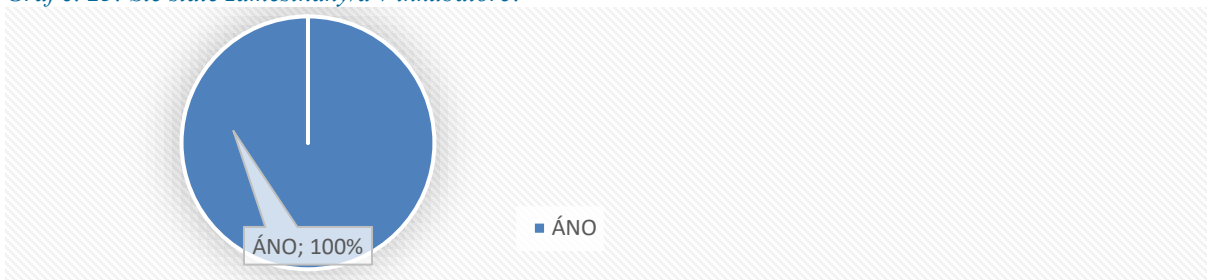
Tabuľka č. 6: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/5 – zamestnanci na novovytvorených pracovných miestach

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet		
			RO	RU	Spolu
1	Ste stále zamestnaný/á v inkubátore?	ÁNO	11	0	11
		NIE	0	0	0
2	Je možnosť zamestnania v inkubátore dôležitá pre Vás a Vašu rodinu?	ÁNO	11	0	11
		NIE	0	0	0
3	Bola to jediná príležitosť zamestnania pre Vás v Riškove a jej blízkom okolí?	ÁNO	11	0	11
		NIE	0	0	0
4	Považujete toto zamestnanie za dlhodobé pre Vás, alebo uvažujete o inej pracovnej príležitosti?	ÁNO	10	0	10
		NIE	1	0	1
5	Ako by ste zhodnotili vplyv inkubátora na život v Riškove	významne/silne pozitívny	10	0	10
		pozitívny	1	0	1
		čiastočne pozitívny	0	0	0
		minimálny/žiadny	0	0	0
6	V čom vidíte možnosti ďalšieho zlepšenia v činnosti inkubátora?	Text	11	0	11
		Neuviedol	0	0	0
7	Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s prácou v inkubátore	Text	11	0	11
		Neuviedol	0	0	0
SPOLU			77	0	77

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

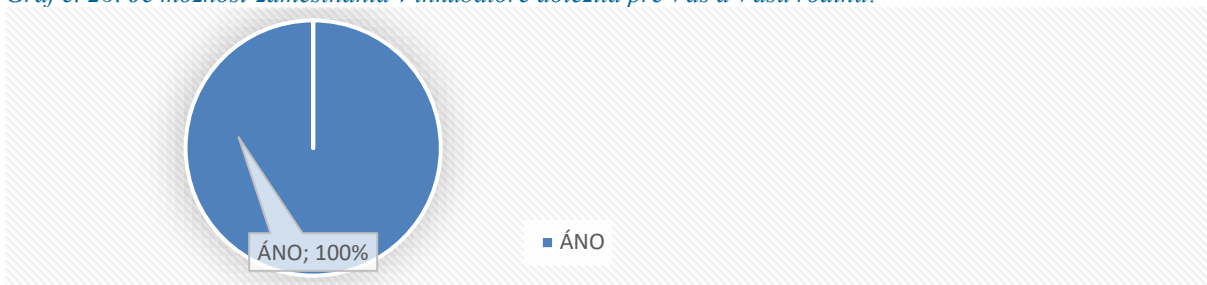
Nasleduje grafická vizualizácia získaných odpovedí na vybrané otázky dotazníkového prieskumu:

Graf č. 25: Ste stále zamestnaný/á v inkubátore?

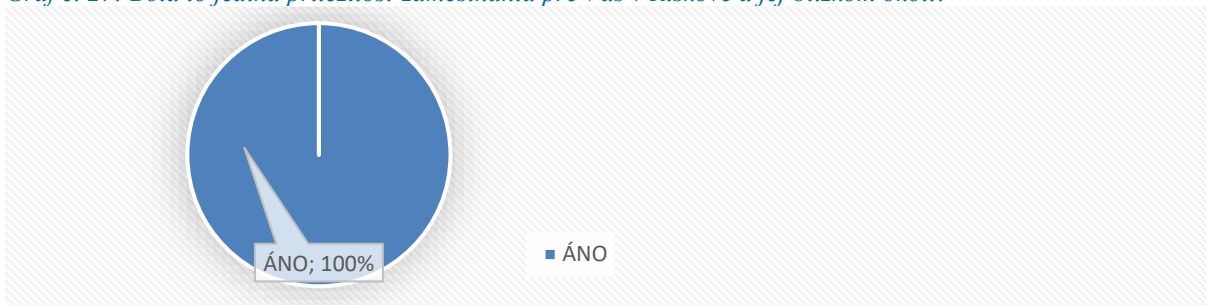
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 26: Je možnosť zamestnania v inkubátore dôležitá pre Vás a Vašu rodinu?

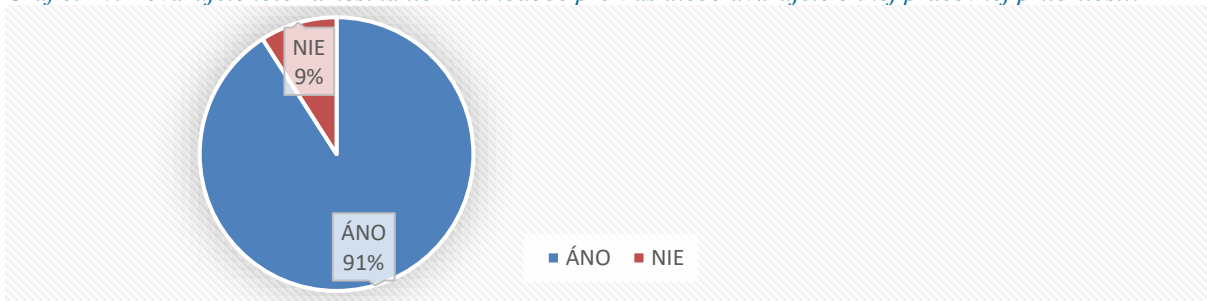
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 27: Bola to jediná príležitosť zamestnania pre Vás v Riškove a jej blízkom okolí?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 28: Považujete toto zamestnanie za dlhodobé pre Vás alebo uvažujete o inej pracovnej príležitosti?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 29: Ako by ste zhodnotili vplyv inkubátora na život v Riškove

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Projekt SAMRS/2020/MD/1/5 – miestni farmári a agropodnikatelia využívajúci služby inkubátora a zdieľanej kuchyne

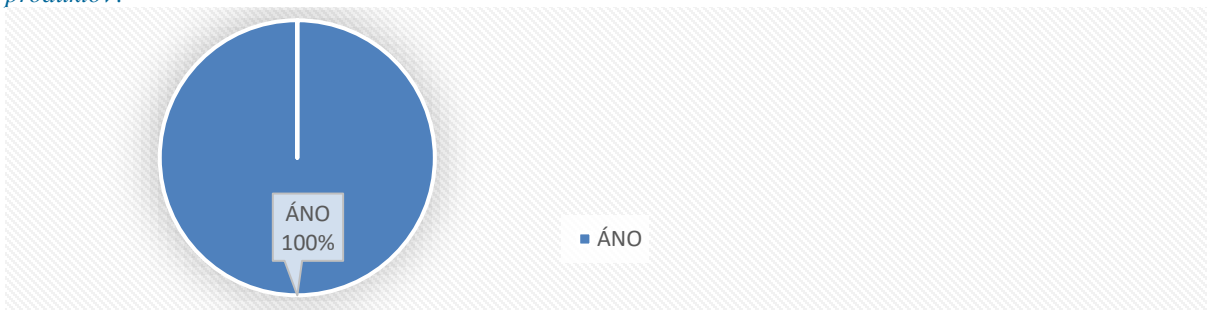
Tabuľka č. 7: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2020/MD/1/5 – miestni farmári a agropodnikatelia využívajúci služby inkubátora a zdieľanej kuchyne

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet		
			RO	RU	Spolu
1	Pomohla Vám spolupráca s inkubátorom zvýšiť príjmy za predaj Vašich poľnohospodárskych produktov?	ÁNO	11	1	12
		NIE	0	0	0
2	Mali pre Vás odborné tréningy a semináre, ktoré ste absolvovali v inkubátore pridanú hodnotu?	ÁNO	11	1	12
		NIE	0	0	0
3	Ako by ste vyjadrili mieru/úroveň Vašej spokojnosti s činnosťou inkubátora a Vašou vzájomnou spolupracou	veľmi spokojný	10	1	11
		spokojný	1	0	1
		čiastočne spokojný	0	0	0
		nespokojný	0	0	0
4	Ako často využívate priestory inkubátora a vybavenie inkubátora – a) pravidelne; b) občas/len málokedy	pravidelne	8	1	9
		občas/len málokedy	2	0	2
		nevyžívam tieto priestory	1	0	1
5	Pomohol inkubátor prežiť niektorým farmárom, ktorý by bez podpory a činnosti centra neprežili ako aktívni farmári?	ÁNO	11	1	12
		NIE	0	0	0
6	Považujete inkubátor za stabilný a očakávate, že bude pôsobiť dlhodobo?	ÁNO	11	1	12
		NIE	0	0	0
7	V čom vidíte ďalšie možnosti zlepšenie činnosti a pôsobenia inkubátora?	Text	11	1	12
		Neuviedol	0	0	0
8	Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s využívaním služieb inkubátora.	Text	11	1	12
		Neuviedol	0	0	0
SPOLU			88	8	96

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Nasleduje grafická vizualizácia získaných odpovedí na vybrané otázky dotazníkového prieskumu:

Graf č. 30: Pomohla Vám spolupráca s inkubátorom zvýšiť príjmy za predaj Vašich poľnohospodárskych produktov?

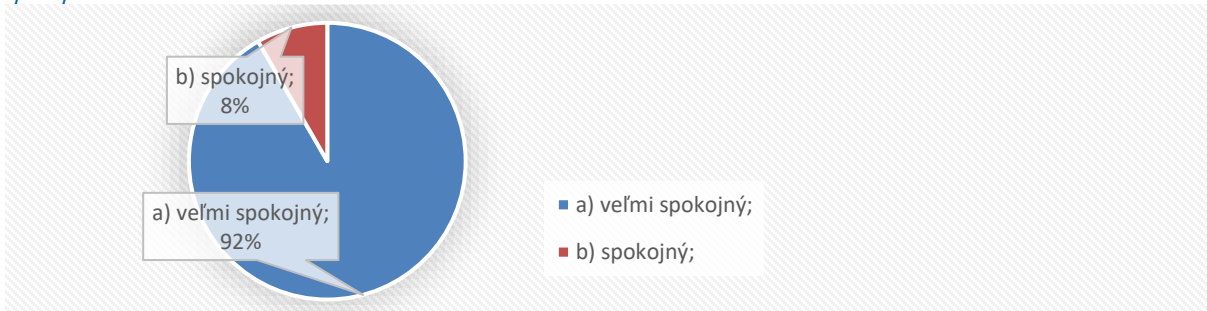
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 31: Mali pre Vás odborné tréningy a semináre, ktoré ste absolvovali v inkubátore pridanú hodnotu?

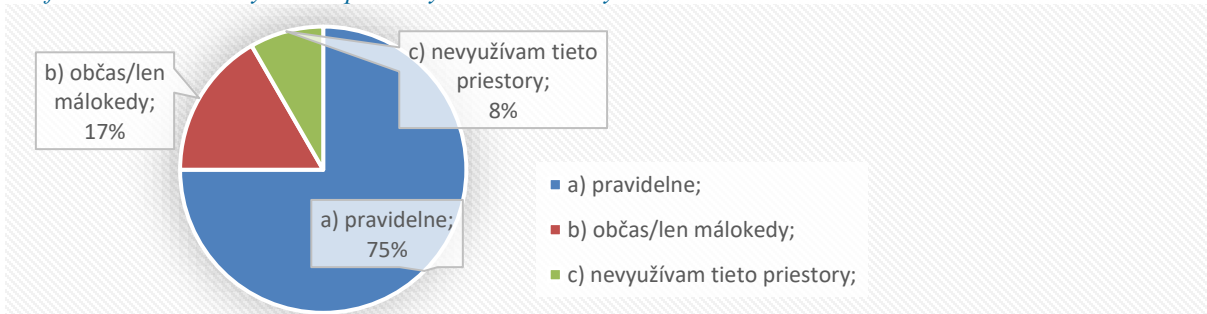
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 32: Ako by ste vyjadrili mieru/úroveň Vašej spokojnosti s činnosťou inkubátora a Vašou vzájomnou spoluprácou?

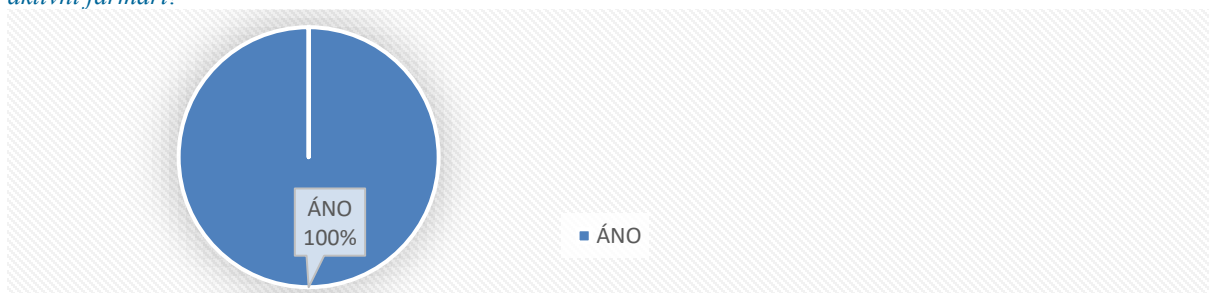
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 33: Ako často využívate priestory inkubátora a vybavenie inkubátora?

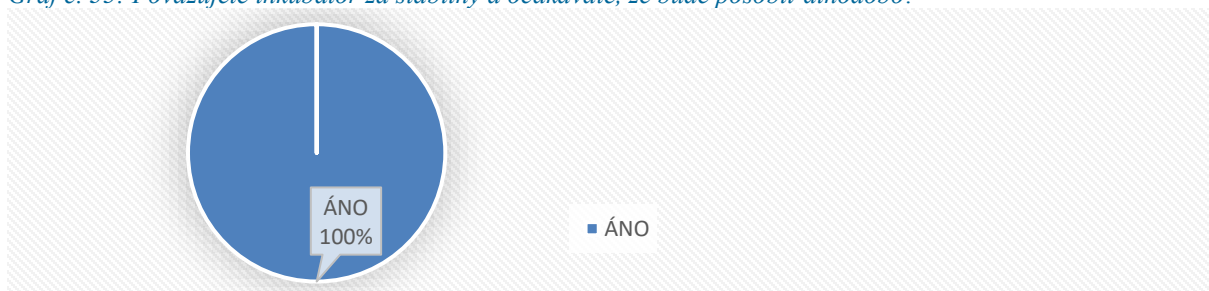
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 34: Pomohol inkubátor prežiť niektorým farmárom, ktorý by bez podpory a činnosti centra neprežili ako aktívni farmári?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 35: Považujete inkubátor za stabilný a očakávate, že bude pôsobiť dlhodobo?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Projekt SAMRS/2021/MD/1/2 – budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni

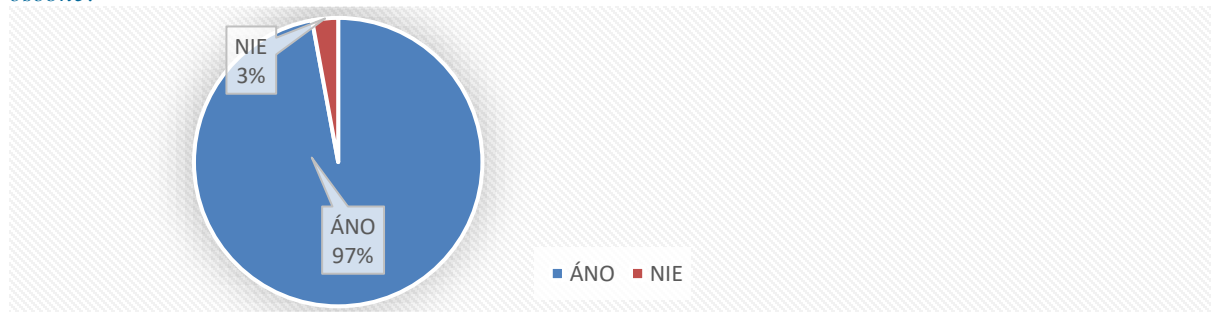
Tabuľka č. 8: Výsledky dotazníkového prieskumu projektu SAMRS/2021/MD/1/2 – budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni

P.č.	Otázka	Odpoveď	Odpovede - počet		
			RO	RU	Spolu
1	Považujete nový spôsob zberu odpadu – triedenie odpadu – za dôležitú vec pre Vaše mesto a Vás osobne?	ÁNO	57	10	67
		NIE	1	1	2
2	Zlepšila sa čistota verejných priestorov v Criuleni a jej okolí (napr. pri rieke Dnester) po zavedení triedenia odpadu?	ÁNO	49	9	58
		NIE	9	2	11
3	Vznikajú aj po zavedení triedenia odpadu nové nelegálne skládky v meste a jeho blízkom okolí?	ÁNO	42	2	44
		NIE	16	9	25
4	Pribúda odpad na existujúce nelegálne skládky odpadu aj po zavedení triedenia odpadu?	ÁNO	39	1	40
		NIE	19	10	29
5	Je počet a dostupnosť zberných miest – platforiem dostatočná?	ÁNO	18	5	23
		NIE	40	6	46
6	Je odvoz odpadu zo zberných platforiem pravidelný	ÁNO	34	8	42
		NIE	24	3	27
7	Je periodicita odvozu odpadu zo zberných platforiem dostatočná?	ÁNO	22	5	27
		NIE	36	6	42
8	Zmenil zavedený systém zberu a triedenia odpadu správanie sa obyvateľov Vášho mesta z hľadiska udržiavania poriadku a čistoty verejných priestorov?	ÁNO	42	8	50
		NIE	16	3	19
9	V čom vidíte ďalšie možnosti zlepšenia systému zberu a triedenia odpadu?	Text	52	10	62
		Neuviedol	6	1	7
10	Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti so zavedením systému zberu a triedenia odpadu.	Text	43	10	53
		Neuviedol	15	1	16
SPOLU			580	110	690

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

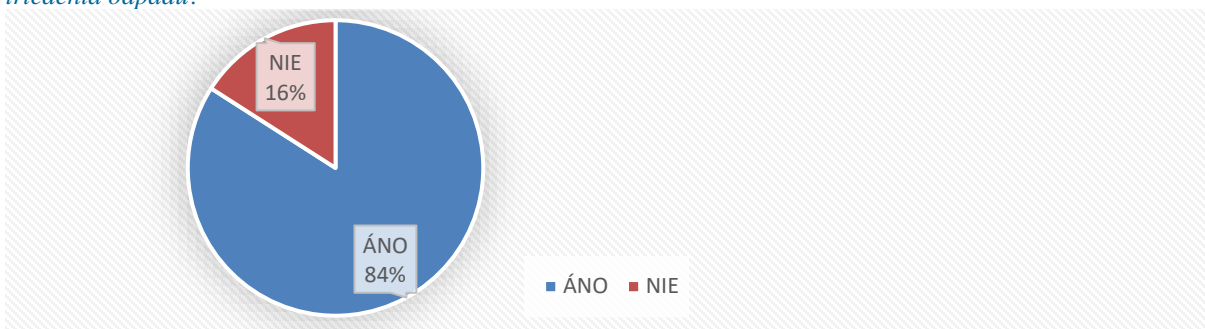
Nasleduje grafická vizualizácia získaných odpovedí na vybrané otázky dotazníkového prieskumu:

Graf č. 36: Považujete nový spôsob zberu odpadu – triedenie odpadu – za dôležitú vec pre Vaše mesto a Vás osobne?

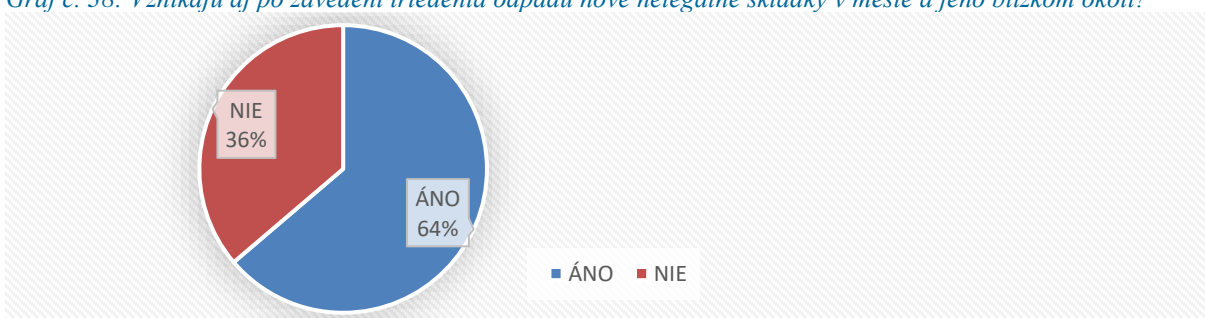
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 37: Zlepšila sa čistota verejných priestorov v Criuleni a jej okolí (napr. pri rieke Dnester) po zavedení triedenia odpadu?

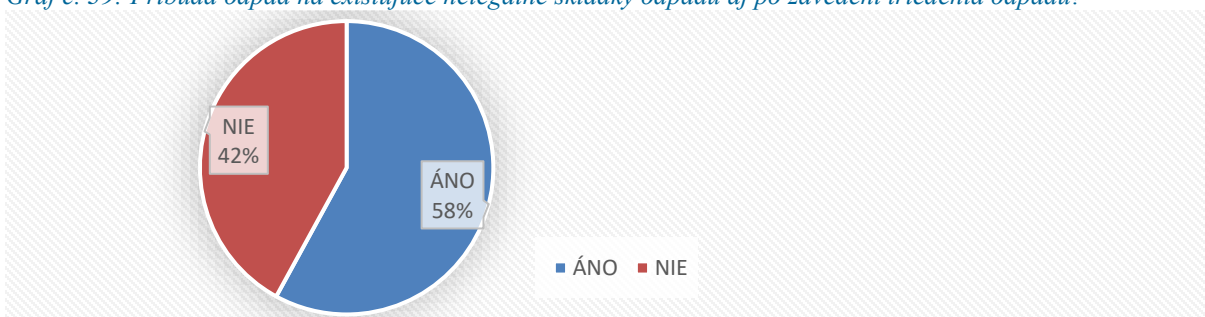
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 38: Vznikajú aj po zavedení triedenia odpadu nové nelegálne skládky v meste a jeho blízkom okolí?

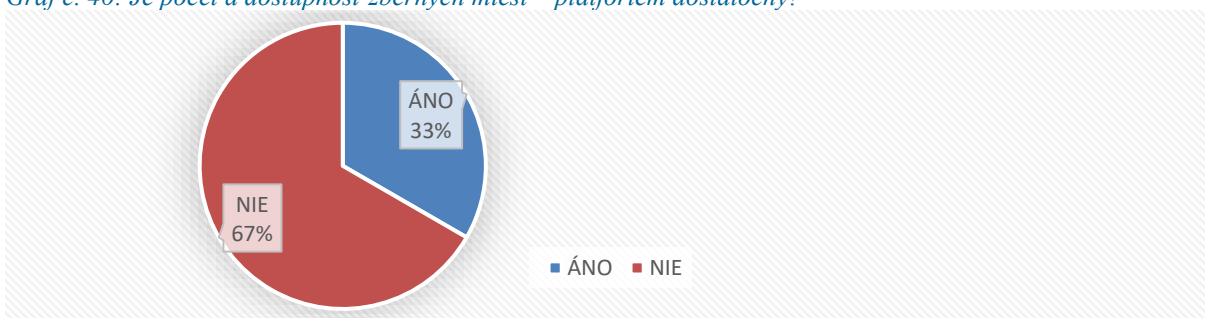
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 39: Pribúda odpad na existujúce nelegálne skládky odpadu aj po zavedení triedenia odpadu?

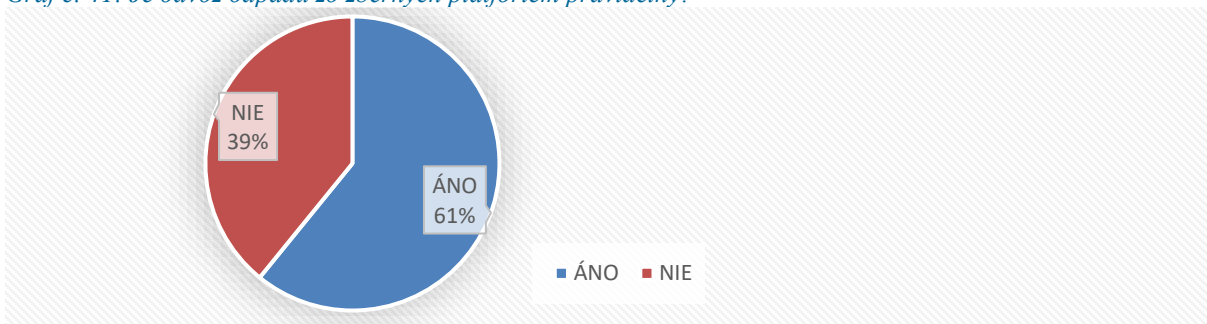
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 40: Je počet a dostupnosť zberných miest – platforiem dostatočný?

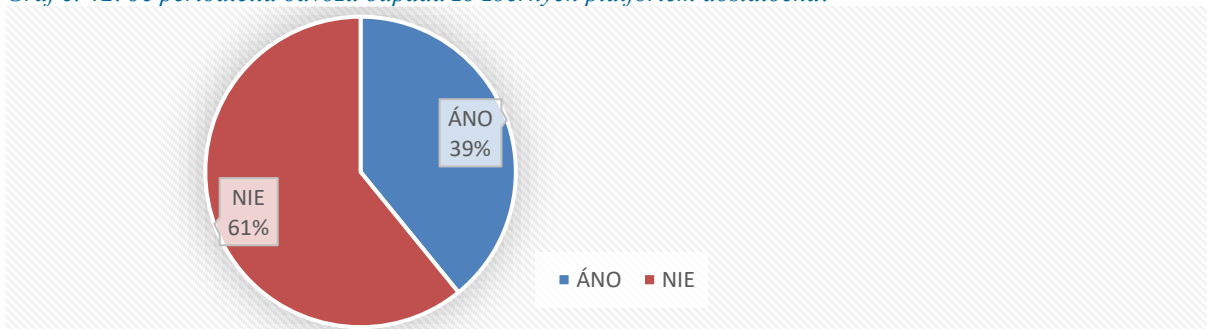
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 41: Je odvoz odpadu zo zberných platforiem pravidelný?

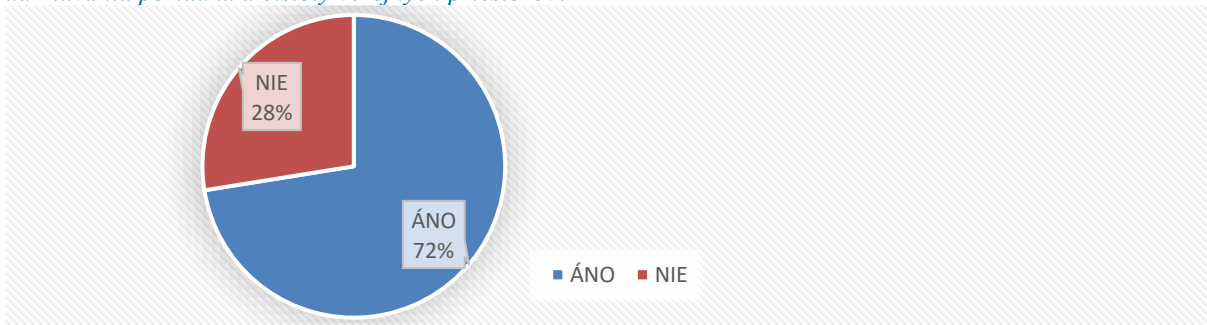
Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 42: Je periodičita odvozu odpadu zo zberných platforiem dostatočná?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Graf č. 43: Zmenil zavedený systém zberu a triedenia odpadu správanie sa obyvateľov Vášho mesta z hľadiska udržiavania poriadku a čistoty verejných priestorov?

Zdroj: vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

IV. ZÁVERY

Relevantnosť

Projekty **vhodne reagovali na potreby Moldavskej republiky**, bola identifikovaná **tematická väzba na potreby a ciele definované v národných strategických rozvojových dokumentoch** (predovšetkým Moldova 2030 ako základný strategický dokument, národné odvetvové stratégie, regionálne rozvojové stratégie, okresné/rajónové rozvojové dokumenty).

Projekty podporené v hodnotených výzvach svojím zameraním **vhodne reagovali na ciele rozvojovej spolupráce SR s Moldavskou republikou:**

- Budovanie stabilného a demokratického Moldavska s efektívne fungujúcou štátnou správou, samosprávou a silnou občianskou spoločnosťou – 4 projekty;
- Zlepšenie kvality života a zdravia obyvateľov Moldavska prostredníctvom efektívneho a udržateľného manažmentu vodných a iných prírodných zdrojov, odpadového hospodárstva a ochrany životného prostredia – 4 projekty;
- Zlepšenie výkonnosti podnikateľského sektora prostredníctvom podpory zavádzania inovácií v mikro, malých a stredných podnikoch a podpory udržateľnej zamestnanosti – 2 projekty.

Ciele a projektové aktivity reagovali na identifikované potreby cieľových skupín. Skúsenosti viacerých slovenských realizátorov poukazujú na prínos aktívneho zapojenia miestnych partnerov a zástupcov cieľových skupín v procese formulácie cieľov a aktivít rozvojovej spolupráce SR v MD, čím sa zvýšila relevantnosť podporených intervencií. V tomto kontexte sú dôležitým faktorom dlhoročné skúsenosti realizátorov a miestnych partnerov s implementáciou projektov SlovakAid v MD, vrátane znalosti legislatívy, relevantných programových dokumentov, pravidiel a podmienok v krajine.

V tejto súvislosti je dôležité, ako prínosy projektov vnímajú obyvatelia, resp. ich projektmi oslovené skupiny. Pri projektoch, kde je výsledok bezprostredne po ukončení projektov viditeľný, bola reakcia pozitívna (klientske centrá v mestách a obciach Gagauzskia, vodovod v Ialoveni, zber tuhého odpadu v Criuleni, podpora miestnych farmárov v Riškove, mladé dievčatá pre IT sektor a študenti AKB), čo potvrdzuje aj dotazníkový prieskum cieľových skupín projektov, za ktoré sa realizoval. V prípade projektov, kde výsledky nie sú priamo po ukončení viditeľné, ale pôsobia sprostredkované a niekedy aj s časovým posunom (legislatíva a kontrolná činnosť v odpadovom hospodárstve, rozvoj demokracie a transparentnosť narábania s verejnými zdrojmi, podpora a rozvoj mládežníckych organizácií), sa reakcia týka najmä bezprostredného okruhu projektom oslovenej verejnosti, ktorej vnímanie je priaznivé, niekedy však spojené s obavami o dlhodobú udržateľnosť dosiahnutých výsledkov. Bezprostredná reakcia cieľových skupín je veľmi dôležitá, ale rozvojová spolupráca sleduje aj dlhodobějšíe ciele, pri ktorých okamžité pozitívne prijatie širšou verejnosťou nie je predpokladané.

Projekty sa špecificky otázkou rovnosti žien a mužov nezaoberali. **Viaceré projekty deklarovali rovnosť v prístupe k vyprodukovaným výstupom projektu.** Jedinou výnimkou bol projekt SAMRS/2020/MD/1/2, ktorého jeden komponent bol zameraný na zvýšenie počtu a podielu dievčat na IT štúdiách a následne na zamestnanosti v tomto sektore. V niektorých prípadoch však princíp rovnosti žien a mužov nebol správne pochopený, a preto sa k nemu pristupovalo skôr formálne.

Viacero projektov bolo zameraných priamo na oblasť životného prostredia s priamym pozitívnym vplyvom na životné prostredie (napr. odpadové hospodárstvo, infraštruktúra v oblasti vody a sanitácie). V ostatných projektoch sa vzťah k životnému prostrediu realizoval úspornými opatreniami v priebehu implementácie projektu – minimalizácia tlače dokumentov, nepoužívanie jednorazových predmetov pri podujatiach, recyklácia a pod.). Osobitne podrobnejšia pozornosť, v tomto type projektov, nebola venovaná vplyvu aktivít na životné prostredie.

Koherencia

Na základe hodnotenia môžeme konštatovať, že všetky projekty rozvojovej spolupráce spĺňajú kritérium koherentnosti. Podporené projekty vhodne **nadväzujú a vytvárajú synergiu s intervenciami financovanými z domácich zdrojov v partnerskej krajine** (napr. Rezina – Fond ŽP, IDIS Viitorul – oblasť verejného financovania, ALDA – Európska asociácia pre miestnu demokraciu – projekt v Komrate).

Projekty sú spravidla účelovo navrhnuté tak, aby využili **predchádzajúce skúsenosti realizátora s projektmi SlovakAid v Moldavsku**, resp. lokálnych projektových partnerov. To znamená, že nadväzujú na predchádzajúce aktivity, ktoré boli v predmetnom regióne realizované v minulosti (napr. Pro-Europe Komrat spolupráca od roku 2017, obdobne infraštruktúrne projekty v Ialoveni a Rezine vychádzajúce z dlhodobej spolupráce slovenského a moldavského partnera, EPPO – spolupráca so SAŽP od roku 2012).

Hodnotenú spoluprácu SR v MD zároveň vhodne dopĺňali prebiehajúce projekty **iných zahraničných donorov** v príslušných sektorových oblastiach (napr. projekty podporené Európskou komisiou, East European Fund, USAID prostredníctvom IREX, KAS, GIZ a iné).

Samozrejme, väzba na iné donorské projekty bola zohľadnená či plánovaná v nerovnakej miere. Pri neinvestičných projektoch sa zdala byť ich príprava, z hľadiska koherencie, viac dôsledná, čo možno súvisí aj s charakterom práce spojeným s takýmito projektmi (viac analytický prístup a vnímanie širšieho prostredia – kontextu). Pri investičných projektoch bola identifikovaná prax (pri dlhšej spolupráci SK a MD partnerov), kde projekty vyhľadávali a navrhovali miestni partneri a ak boli v súlade so zameraním výzvy, slovenskí partneri predkladali projektovú žiadosť. V týchto prípadoch je hľadanie súvislostí s inými intervenciami na strane miestneho partnera, kontrola slovenského prijímateľa môže byť menšia. Súvisí to asi aj s pragmatickým technickým prístupom, keď sa zohľadňujú najmä nutné vecné predpoklady realizácie a následného fungovania investície. Ale i v týchto prípadoch realizované projekty dopĺňali či nadväzovali na výsledky projektov iných donorov.

Efektívnosť

Projekty rozvojovej spolupráce v hodnotených výzvach **boli realizované v súlade so zmluvou a dosiahli stanovené ciele**. Ciele projektov kvantifikované prostredníctvom merateľných ukazovateľov boli až na ojedinelé výnimky projektov v plnej miere naplnené, resp. prekročené (napr. výstupy miestneho partnera Viitorul, vodovod v Ialoveni).

Navrhnuté intervencie prispievali k dosahovaniu celkových cieľov projektov. Prijímatelia majú skúsenosti s prípravou projektov, vrátane matice logického rámca, čo vedie k tvorbe projektov vnútorne konzistentných a logicky previazaných, kde aktivity cez dosahované výsledky vedú

k naplneniu všeobecných cieľov. V tomto smere boli predpoklady pre dosiahnutie celkových cieľov projektov a na ich základe aj príspevkov k cieľom rozvojovej spolupráce SR v MD naplnené.

Implementácia projektov bola vo väčšine prípadov **ovplyvnená dvoma zásadnými faktormi: pandémiou COVID-19 a vojnou na Ukrajine**. Prijímatelia na vzniknuté obmedzenia reagovali najčastejšie prostredníctvom úpravy harmonogramu, aktivít projektu (napr. Komrat – utečenecké centrá pre deti z Ukrajiny, dodávka hygienických potrieb kvôli COVID-19), rozpočtových a personálnych zmien, prechodu do online priestoru.

Možno konštatovať, že **prijímatelia sa dokázali prispôsobiť zmenám podmienok a zabezpečili realizáciu pôvodne plánovaných aj aktualizovaných projektových aktivít**. Všetky zmeny v projektoch boli koordinované a odsúhlasené donorom. Úspešnej implementácii napomohol aj rýchly a **pružný prístup SAMRS pri schvaľovaní zdôvodnených zmien** v jednotlivých projektoch.

Účinnosť

Finančné prostriedky rozvojovej spolupráce SR v MD boli vynaložené účelne a účinne. Maximálna výška poskytnutej dotácie na projekty sa javí ako dostatočná. Na základe dostupných údajov možno konštatovať, že **poskytnuté finančné prostriedky boli využité hospodárne, účinne a v súlade so zásadami zdravého finančného riadenia**.

Ani nepredvídané okolností (pandémia COVID-19, vojna na Ukrajine) zásadne neznížili účinnosť využitia finančných zdrojov. Prostriedky z projektov SlovakAid boli z finančného hľadiska distribuované primerane vo vzťahu k dosiahnutým cieľom a realizovaným aktivitám. Kvalitný výkon kontrolnej činnosti SAMRS prispel k účinnosti vynakladania verejných zdrojov. V niektorých prípadoch bola účinnosť intervencií znížená nedostatkami v prípravnej fáze projektov, resp. vo fáze prípravy verejného obstarávania (neaktuálna projektová dokumentácia pre kanalizáciu v Rezine, nedostatočná statika vnútornej terasy v budove pre AFB v Riškove).

Hodnotenie účinnosti je najkomplikovanejšie a má najviac obmedzení – nie sú k dispozícii cenové, resp. nákladové benchmarky. Vo verejnom obstarávaní je cena jediným kritériom a v niektorých prípadoch je problém realizovať práce za vysúťažené ceny (dodávatelia kalkulujú s dodatkami k zmluve a pod.).

Vplyv

Charakter a rozsah rozvojovej spolupráce neumožňuje kvantifikáciu vplyvu (dopadu) podporených intervencií. Napriek tomu vieme povedať, že **podporené projekty priniesli pre cieľové skupiny (a miestnych partnerov) pozitívne vplyvy**. Za najvýznamnejšie vplyvy rozvojovej spolupráce SR v MD považujeme:

- získanie nových vedomostí a zručností, vytvorenie nových nástrojov, metodických postupov, údajovej základne;
- vytvorenie systému triedenia a zberu odpadu, zvýšenie podielu recyklácie a zhodnotenia odpadu a likvidácia nelegálnych skládok;
- zvýšenie kvality života prostredníctvom napojenia obyvateľov na verejný vodovod a kanalizačnú sieť,

- technickú podporu pri príprave národnej legislatívy a inštitucionálnu podporu inšpekcii životného prostredia;
- zvýšenie uplatniteľnosti zraniteľných skupín obyvateľstva na trhu práce;
- zvýšenie príjmov a životných podmienok malých farmárov prostredníctvom podpory pri spracovaní produkcie a prístupu na trh;
- zlepšenie transparentnosti a dostupnosti informácií o rozhodovaní miestnych zastupiteľstiev, o finančnom hospodárení samospráv a štátnych podnikov;
- uľahčenie komunikácie obyvateľov a vybavovanie ich žiadostí prostredníctvom klientskych centier;
- podpora sociálnych zariadení pre deti, deti so špeciálnymi potrebami a osoby s mentálnym postihnutím;
- podpora verejnej diskusie o stave demokracie;
- pomoc s hygienickými potrebami pri zvládaní pandémie;
- asistancia pri vytvorení utečeneckých centier pre ukrajinské deti;
- motivácia dievčat a mladých žien pre štúdium a následnú prácu v IT sektore;
- vytvorenie študijného vysokoškolského kurzu – odborného predmetu kybernetická bezpečnosť;
- podpora mládežníckych organizácií, motivácia a príprava mladých ľudí k aktívnemu zapájaniu sa do verejného života.

Jedným z dôležitých vplyvov podporených intervencií rozvojovej spolupráce sú tzv. spillover a multiplikačné efekty. Časť účastníkov projektu Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo sa aj s príspevom projektu zapojila do verejného života v MD (starosta obce Dezhingea, založenie MVO Mládežnícke centrum v Ceadir - Lunge, analytik pre mestský úrad). Ďalším príkladom je projekt Podpora demokracie, nezávislosti a transparentnosti kľúčových verejných inštitúcií v MD, ktorého výstupy využila parlamentná komisia pre kontrolu verejných financií a využíva ich aj moldavské ministerstvo financií a ministerstvo hospodárstva. Absolventky letných kempov a stáží GirlGoIT sa stávajú lektorkami kempov v následných rokoch a menia štruktúru lektorského zboru v prospech ženského zastúpenia.

Dopady projektov sú na prvý pohľad úmerné vynaloženým zdrojom na hodnotené projekty. Ale pri makro dopadoch nie sú tak dôležité len samotné dosiahnuté okamžité efekty, ale naštartovanie určitých procesov a trendov, ktoré by mali ďalej pokračovať a rozvíjať sa aj za podpory iných donorov a vlastných zdrojov partnerskej krajiny.

Z tohto pohľadu majú najväčší potenciál generovania ďalších zásadnejších dopadov pri replikácii projektov najmä intervencie v oblasti miestnej demokracie, jej transparentnosti, dobrej správy vecí verejných, verejných služieb občanom, transparentnosť pri využívaní verejných zdrojov na národnej, aj nižších úrovniach. V rámci hodnotených projektov ide najmä o povzbudivé výsledky pri vytváraní klientskych centier, zvyšovanie transparentnosti miestnych samospráv a posilnenie demokracie na miestnej úrovni, ktoré vyvolali záujem aj v iných obciach a mestách, sú inšpirujúce a mohli by sa stať štandardmi. Inými prostriedkami, ale

rovnakým smerom je orientovaná aj podpora mládežníckych organizácií a mladých lídrov. Všetky tu spomenuté projekty boli realizované v Gagauzsku, kde vzhľadom na politickú situáciu a nálady sú takéto projekty potrebné z hľadiska podpory proeurópskej orientácie v prevládajúcom proruskom prostredí. Dôležité je, že na rozvoj miestnej demokracie sú zamerané aj projekty podporované inými donormi, čo ich vzájomnou synergiou môže viesť k nezanedbateľným pozitívnym zmenám v tejto oblasti, vrátane chápania princípov demokracie v širokej populácii. Jedným z cieľov v týchto prípadoch je aj presadzovanie zahranično-politického záujmu SR ako krajiny EÚ.

V oblasti trhového prostredia sú perspektívne predovšetkým rozvojové impulzy pre malých podnikateľov v poľnohospodárstve a výrobe potravín, dynamizácia IT sektora s vyššou mierou zapojenia žien. Potenciál opakovateľného využitia má projekt agro-potravinárskeho inkubátora, ktorý obsahuje aj významné inovačné prvky. Replikácia a pokračovanie projektu (schválený projekt SAMRS/2023/ST/MD/1/2 v rámci výziev SAMRS v roku 2023) má schopnosť generovať prínosy vo viacerých lokalitách a regiónoch – tvorbu pracovných miest, posilnenie stability drobných farmárov a potravinárov, stabilizácia obyvateľov a znižovanie migrácie, ale hlavne byť dobrou skúsenosťou, ktorá povzbudzuje podobné iniciatívy a rozvoj.

Z infraštruktúrnych projektov, z ktorých najprístupnejší na replikáciu je triedený zber tuhého odpadu, by mal naplniť svoju pilotnú úlohu. Projekty zamerané na životné prostredie sú veľmi dôležité, lebo v MD sa mu ešte stále nevenuje dostatočná pozornosť. Prejavilo sa to i pri vybudovaní časti kanalizácie v meste Rezina, kde časť domov zatiaľ neprejavuje záujem o napojenie sa na kanalizáciu. Zmysel a význam projektu to nespochybňuje, táto infraštruktúra bude slúžiť desiatky rokov a vzťah obyvateľov k ochrane životného prostredia sa bude meniť. Pre oblasť životného prostredia je veľmi významný projekt s celonárodným dopadom – príprava legislatívy v oblasti odpadového hospodárstva (za predpokladu prijatia príslušného zákona) a súvisiaci systém kontroly.

Podpora sociálnych služieb je potrebná a užitočná, ale bez ďalších externých zdrojov bude rozsah a úroveň týchto služieb v blízkej budúcnosti len ťažko udržateľná.

Online dotazníkové prieskumy zamerané na vybrané cieľové skupiny poukázali na nižšiu mieru využívania a prínosov niektorých výstupov/výsledkov podporených projektov rozvojovej spolupráce. Podľa nášho názoru je hlavným dôvodom pilotný charakter podporených intervencií, čo je spojené s určitou mierou neistoty pri využívaní výstupov/výsledkov zo strany cieľových skupín. Získané informácie zdôrazňujú potrebu lepšieho plánovania stratégie na osvojenie si výstupov/výsledkov, zohľadnenia možných vplyvov externých faktorov. Účelom projektov rozvojovej spolupráce nie je komplexné riešenie identifikovaných rozvojových potrieb cieľových skupín. V každom prípade získané poznatky môžu slúžiť na zvýšenie kvality prípravy a implementácie projektov rozvojovej spolupráce.

Udržateľnosť

Miestni partneri získali znalosti, nástroje, prípadne novú infraštruktúru. **Prínosy projektov, najmä zameraných na prenos poznatkov a vybudovanie novej infraštruktúry, sa javia ako udržateľné v dlhodobom horizonte.** Prenos poznatkov a skúseností sa sústredil na kľúčových aktérov (napr. subjekty štátnej správy). V niektorých prípadoch je pre zabezpečenie udržateľnosti rizikovým faktorom nedostatočná finančná podpora zo štátnych zdrojov.

Miera udržateľnosti projektov závisí od charakteru podporených intervencií. **Najvyššiu mieru udržateľnosti vykazujú investičné infraštruktúrne projekty,** ktorých výstupy (kanalizácia, vodovod) sú po ukončení projektov prevádzkované špecializovanými organizáciami (na komerčnom princípe). Obdobné platí aj o IT projekte zameranom na vytvorenie študijného kurzu kybernetickej bezpečnosti, kde zodpovedná fakulta disponuje potrebnými zdrojmi (mzdové, odborné, priestorové) pre udržateľnosť.

Priaznivú udržateľnosť výstupov vykazujú projekty, ktoré sú prevádzkované samosprávnymi orgánmi, tzn. mestskými a obecnými úradmi. Náklady spojené s ďalším využívaním výstupov rozvojovej spolupráce sú uhrádzané z rozpočtov samospráv (napr. klientske centrá, sociálne zariadenia).

Projekty podpory tvorby trhového prostredia sú v zásade udržateľné v prípade dobrého, reálneho, ekonomicky a dopytovo dobre navrhnutého konceptu fungovania.

Vyššie riziko a zraniteľnosť z pohľadu udržateľnosti vykazujú projekty pre mimovládny sektor. Fungovanie týchto organizácií závisí spravidla od získania ďalších finančných zdrojov pre realizáciu projektov, resp. ďalšie využívanie výstupov a výsledkov projektov rozvojovej spolupráce. Príkladom je Viitorul, známa a renomovaná organizácia, ktorá momentálne nevie zabezpečiť zdroje na aktualizáciu údajov hodnotenia financií samospráv a štátnych podnikov. Napriek tomuto zisteniu považujeme tieto typy projektov za veľmi potrebné pre MD. Krajina sa nachádza v situácii, kedy sa rozhoduje o jej smerovaní. Ak má rozvojová spolupráca popri ekonomickom a sociálnom rozvoji programovej krajiny napomôcť aj presadzovaniu demokratických princípov, zahranično-politických záujmov a proeurópskej orientácii, musí byť časť prostriedkov alokovaná aj do projektov s nižšou mierou finančnej udržateľnosti.

Partnerstvo a spolupráca

Realizátori a miestni partneri, nezávisle od seba, hodnotili svojich partnerov, ako aj vzájomnú spoluprácu, ako dobrú. **Vo všetkých prípadoch išlo o organizácie pôsobiace v relevantnom sektore, ktoré disponujú skúsenosťami s projektmi rozvojovej spolupráce.** Realizované projekty väčšinou vychádzali z predchádzajúcej spolupráce a dlhodobých vzťahov. Implementácia projektov rozvojovej spolupráce bola v niektorých prípadoch ovplyvnená personálnymi zmenami na strane moldavského partnera.

Na základe získaných informácií môžeme konštatovať, že miestni partneri sa v prípravnej fáze projektu významne podieľali na identifikovaní potrieb a cieľových skupín. V priebehu implementácie bolo hlavnou úlohou moldavských organizácií zabezpečovať logistiku aktivít, organizovať podujatia, monitorovať a pripraviť podklady potrebné pre monitorovacie správy a žiadosti o platby. Na druhej strane, slovenskí realizátori sa sústredili na riadenie spolupráce, metodické usmerňovanie, poskytovanie expertízy, tvorbu výstupov a predkladanie oficiálnych správ a žiadostí o platbu.

Slovenskí prijímatelia projektov majú výbornú znalosť miestnych pomerov, zvyklostí a potrieb cieľových skupín, disponujú dostatočnými kapacitami a dlhodobými skúsenosťami získanými v podobne zameraných projektoch realizovaných v minulosti. **Miestni partneri vo všetkých prípadoch vyslovili spokojnosť s expertízou poskytovanou slovenskými realizátormi, ich prístupom, komunikáciou i reakciami na nové skutočnosti v priebehu realizácie projektu.** Oceňovali aj fakt, že tímy prijímateľa mali bohaté praktické skúsenosti, nielen teoretické vedomosti. Žiadne negatívne hodnotenia zo strany miestnych partnerov k slovenským prijímateľom neboli počas osobných pohovorov zaznamenané.

Závery nad rámec evaluačných otázok

- Hodnotené projekty výrazne prispievajú k obidvom cieľom rozvojovej spolupráce s MD – podpora ekonomicko-sociálneho rozvoja a presadzovania zahranično-politického záujmu SR, posilňovanie proeurópskej orientácie krajiny.
- Miestni partneri aj beneficianti rozvojovej spolupráce veľmi oceňovali, že SlovakAid podporuje aj realizáciu infraštruktúrnych – investičných projektov. Na rozdiel od viacerých donorov, ktorí podporujú výlučne neinvestičné aktivity. SlovakAid sa tak radí k významným donorom, ako napr. USAID, GIZ, ktorí tiež v MD financujú projekty investičného charakteru.
- Infraštruktúrne projekty je vhodné lokalizovať do miest s cca do 10 – 15 tisíc obyvateľov, pretože v nich je výsledok projektu viditeľný a rozpoznateľný, v rámci rozpočtového rámca prináša pre tieto mestá významný prínos – výsledok projektu.
- Hodnotenie administratívnej náročnosti dotačnej schémy SAMRS je veľmi rozdielne v prípade miestnych partnerov a slovenských prijímateľov. Miestni partneri považujú systém za administratívne menej náročný v porovnaní s inými donorskými organizáciami. Opačné sú hodnotenia prijímateľov – slovenských subjektov, ktorí zabezpečujú podstatnú časť administratívnych prác a komunikáciu so SAMRS. Títo považujú systém za zložitý, vyžadujúci mnoho času na byrokráciu (povinná dokumentácia – pracovné výkazy a jej užívateľské rozhranie, finančné správy, presuny prostriedkov medzi položkami rozpočtu).
- Zhoda miestnych aj slovenských partnerov panuje pri prístupe a postupe SAMRS pri posudzovaní a schvaľovaní zmien v projektoch. V týchto prípadoch je pružný a rýchlo reagujúci, žiadosti podložené potrebnými dokladmi a zdôvodnené oprávnenými argumentmi schvaľuje rýchlo.
- Miestni partneri a najmä beneficianti projektov dôsledne a v dostatočnom rozsahu uvádzajú informácie o financovaní projektu SlovakAid v prípade hodnotených projektov. Okrem tabuliek v teréne, na fasádach a v interiéri budov sa publicita realizuje aj prostredníctvom miestnych a regionálnych médií – printových, TV, aj elektronických. Pravdepodobne je to z ich strany aj prestížna záležitosť, prezentovať skutočnosť, že získali financovanie na svoj projekt zo zahraničia.
- Veľmi prínosné sa javí zapojenie firiem z privátnej sféry na úrovni partnerskej organizácie a/alebo expertov, ako v prípade spoločnosti ESET. Takáto firma prináša vysokú profesionalitu, atraktivnosť pre beneficienta a cieľové skupiny projektu, rozvojová spolupráca sa posúva na vyššiu úroveň. Firmy majú výrazne väčšie možnosti ako nezávislí experti a navyše aj renomé – prepožičiava projektu prestížny charakter, ak ide o známu a rozpoznateľnú firmu. Navyše, firma si svoju účasť na projekte financuje z vlastných zdrojov, čo posilňuje efektívnosť a účinnosť projektov. Samozrejme, aktuálne je zapojenie privátnych etablovaných firiem iba do niektorých projektov, v závislosti od ich charakteru.
- Vzhľadom na veľký rozdiel v sociálno-ekonomickej úrovni hlavného mesta Kišínov a vidieckych regiónov, moldavskí partneri oprávnene navrhujú, aby projekty rozvojovej spolupráce smerovali do regiónov (z 10 hodnotených projektov 3 mali miestnych partnerov

v Kišiňove a štvrtý bol v bezprostrednej blízkosti hlavného mesta v Ialoveni). Výnimkou sú, samozrejme, projekty celonárodného charakteru v oblasti národnej legislatívy, ale aj budovanie občianskej spoločnosti a demokracie, ktoré sú prirodzene viazané na inštitúcie v hlavnom meste.

- Z hľadiska geografického rozloženia projektov je zrejmé, že v hodnotenom období ani jeden z projektov schválených v rámci štandarsných dotačných výziev v rokoch 2019 – 2021 nebol umiestnený – nepodporil región Sever. Z pohľadu sociálno-ekonomického stavu a potrieb tohto regiónu absencia projektov rozvojovej spolupráce nie je zdôvodnená. Príčinou môže byť nižšia aktivita Regionálnej rozvojovej agentúry, ale aj MVO a neziskových organizácií pôsobiacich v tomto regióne. Približná rovnomernosť projektov rozvojovej spolupráce vo vidieckych zaostávajúcich regiónoch s podobnou intenzitou potrieb je žiaduca aj z hľadiska posilnenia vnútornej súdržnosti krajiny.
- V rámci hodnotených projektov sme nezaznamenali školiace a tréningové aktivity na prípravu miestnych školiteľov, ktorí by nadobudnuté poznatky, zručnosti, know-how následne ďalej prenášali a rozširovali okruh pripravených osôb na jednotlivé úlohy a pozície aj po ukončení projektu a podporovali tak jeho udržateľnosť.
- Inovácie je ťažšie očakávať pri opakovaných projektoch rovnakých partnerov, ktoré sú založené na rovnakom spôsobe spolupráce a vlastne aj obdobných obsahových cieľoch projektu – predmete podpory.
- Významný faktor naplnenia všeobecného cieľa projektov a ich udržateľnosti je aj replikácia úspešných projektov v iných lokalitách a regiónoch, prenos nadobudnutých skúseností na ďalšie organizácie. Následnú potenciálnu opakovateľnosť projektov možno zväziť aj ako kritérium hodnotenia projektových žiadostí.
- Pozornosť ZÚ SR v Kišiňove (veľvyslanca, aj rozvojového diplomata/rozvojovej diplomatky) projektom rozvojovej spolupráce je miestnymi partnermi a beneficiarmi veľmi oceňovaná. Okrem samotnej finančnej podpory pozitívne vnímajú aj pozornosť, osobný záujem a kontakty formou návštevy na mieste. Vytvára sa tým dobrý obraz a pestuje vzťah k SR ako donorskej krajine.
- Ak by programová krajina aj v novej strednodobej stratégii rozvojovej pomoci mala byť z Európy, tak potom MD je snáď najväčším kandidátom (popri Ukrajine). MD ako nízko sociálno-ekonomicky rozvinutá krajina, v situácii rozhodovania sa o jej budúcom smerovaní, v súčasnosti s len malou a krehkou väčšinou podpory proeurópskej orientácie, je mimoriadne vhodná a potrebná cieľová krajina intenzívnej rozvojovej spolupráce.

V. ODPORÚČANIA

- Vzhľadom na pozitívnu spätnú väzbu moldavských partnerov a beneficentov, ako aj reálne potreby krajiny, aj naďalej financovať zo SlovakAid aj projekty s investičnými aktivitami (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Odporúčame, aby slovenskí prijímatelia dotácií v rámci rozvojovej spolupráce SR v MD by miestnym partnerom vhodným spôsobom priblížili, vyjasnili obsah a zmysel konceptu rovnosti žien a mužov, pretože nie je vždy správne chápaný (odporúčanie pre slovenských prijímateľov dotácií).
- Preskúmať možnosť zníženia administratívnej náročnosti a zjednodušenia procesov tak, aby nebol narušený potrebný prehľad a kontrola poskytovaných zdrojov – ich účelnosť, aj hospodárnosť. Porovnanie s inými donormi alebo praxou pri EÚ projektoch by mohlo byť inšpiratívne (odporúčanie pre SAMRS).
- Zachovať pružný systém posudzovania a schvaľovania oprávnených a zdôvodnených návrhov zmien v priebehu implementácie projektov (odporúčanie pre SAMRS).
- Vo výzvach na predkladanie žiadostí o financovanie projektov rozvojovej spolupráce stimulovať (a prípadne aj v hodnotení a výbere projektov zohľadňovať) zapojenie relevantných komerčných firiem do projektov, pri ktorých je to vhodné a prínosné – zapojenie do realizácie projektov na úrovni partnerskej organizácie slovenského prijímateľa dotácie (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Pokračovať v limitovaní počtu projektov a objemu zdrojov smerujúcich do projektov lokalizovaných v hlavnom meste Kišínov, s výnimkou projektov, ktoré sú svojou povahou viazané na hlavné mesto a v ňom sídlia organizácie (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Pre rovnomernejšiu lokalizáciu rozvojovej spolupráce z regionálneho hľadiska do úvahy prichádzajú dve možnosti. Prvou je využitie slovenského ZÚ SR Kišínov a rozvojového diplomata/rozvojovej diplomatky pri identifikácii potenciálnych partnerov a potrieb regiónu/regiónov. Druhá sa týka hodnotenia predložených žiadostí a výberu projektov v rámci štandardných dotačných výziev, v rámci ktorého by sa mohla zohľadňovať okrem iných kritérií aj určitá rovnomernosť pokrytia krajiny z geografického hľadiska, aby všetky tri regióny – Sever, Stred a Juh – boli v určitom rozsahu adresátom rozvojovej spolupráce (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Posilniť udržateľnosť výsledkov projektov aj zvýšením stability miestnych partnerov a beneficentov projektov prostredníctvom ich vyškolenia, ako získavať vlastné zdroje nielen z iných projektov, ale aj za poskytovanie niektorých platených služieb (vlastnou činnosťou pokryť aspoň časť nákladov) (odporúčanie pre slovenských prijímateľov dotácií).

- Ak je zámerom v projektoch rozvojovej spolupráce SR v MD uplatňovať vo väčšom rozsahu aj inovačné prvky, potom je vhodné to výraznejšie akcentovať v podmienkach výzvy, ako aj v procese hodnotenia a výberu projektov (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Jednou z povinných aktivít by sa mohla stať aj diseminácia výsledkov projektu a postupu ich dosiahnutia (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- V rámci školiacich aktivít je potreba zamerania aj na vyškolenie školiteľov, aby tí mohli pokračovať v školeniach nového personálu, ktorý sa pomerne rýchlo obmieňa (odporúčanie pre slovenských prijímateľov dotácií).
- Motivovať, resp. zaviazať slovenských prijímateľov, aby poskytli miestnym partnerom pomoc pri uplatňovaní prierezových tém v implementácii projektov a ich jednotlivých aktivít. Dôsledné chápanie, akceptovanie a uplatňovanie prierezových tém je postupný proces (aj na Slovensku), premietnuť by sa to malo aj v primeraných očakávaniach od partnerskej krajiny (odporúčanie pre SAMRS).
- Zvážiť možnosť záverečnej konferencie ako štandardnej súčasť implementácie projektov (odporúčanie pre SAMRS a slovenských prijímateľov dotácií).
- Pre posilnenie koherencie je priestor na všetkých úrovniach rozvojovej spolupráce. Už strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce by mala zohľadňovať zameranie iných významných donorov a priestor, kde s nimi môže SlovakAid vytvárať vhodnú synergiu. Nastavenie stratégie by malo byť následne bližšie špecifikované v jednotlivých výzvach na základe poznania situácie a analýz iných donorských programov v partnerskej krajine. Prijímatelia s miestnymi partnermi by potom navrhovali projekty tak, aby maximalizovali efekty synergií relevantných projektov. K tomu by mohli byť motivovaní v hodnotení a výbere projektov miernym bodovým zvýšením subkritéria „koherencia“ (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Pokračovať v praxi podpory nadväzných projektov, ak vykazujú potenciál generovania dobrých výsledkov aj širších dopadov (odporúčanie pre MZVEZ SR a SAMRS).
- Nadalej uplatňovať štatút programovej krajiny v strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce (odporúčanie pre MZVEZ SR).

VI. PONAUCENIA

- Koncept, resp. status programovej krajiny, robí SlovakAid viditeľným a rozpoznateľným a približuje, radí ho k väčším a významnejším donorom v partnerskej krajine.
- Z oblastí/kritérií posudzovaných v tejto evaluácii si najväčšiu pozornosť vyžadujú a zaslúžia kritéria efektívnosti, účinnosti a udržateľnosti. Niežeby boli v rámci nich zaznamenané zásadné problémy, ale v rámci nich je priestor pre ďalšie zlepšovanie a intenzifikáciu najväčšiu.
- Princíp rovnosti žien a mužov nie je všetkými miestnymi partnermi správne pochopený. V niektorých prípadoch sa pod rovnosťou rozumie rovnaké kvantitatívne zastúpenie na aktivitách projektu, pričom sa úloha žien chápe v jej tradičnom postavení a poslaní v rodine a spoločnosti, pretrváva delenie ženských a mužských rolí.
- Miestni partneri a beneficianti pred začiatkom ich účasti na projektoch rozvojovej spolupráce vôbec, nielen v rámci hodnotených rokov, nemali žiadnu vedomosť o SlovakAid.
- Najväčšiu publicitu a rozpoznateľnosť SlovakAid vytvárajú projekty, ktoré sa týkajú života veľkej časti obyvateľov v mieste realizácie projektov, ako napríklad klientske centrá, budovanie vodovodu, AFB.
- Nadväznosť, resp. pokračovanie projektov, prináša pozitívne efekty z hľadiska dopadov a vplyvov projektov na cieľové skupiny, profituje zo získaných skúseností a spolupráce partnerov, nahrádza do určitej miery limitovanú veľkosť rozpočtu na jeden projekt a, samozrejme, zviditeľňuje SlovakAid ako donora.
- V prípade projektových aktivít informačných kampaní je síce hodnotenie ukazovateľa počtu účastníkov potrebné, ale vôbec nie dostatočné. Niekedy vedie k formálnemu posudzovaniu úspešnosti aktivity. Problémom je, že účelnosť týchto aktivít sa prejaví až s určitým časovým posunom.
- Obdobne aj vplyvy jednotlivých realizovaných projektov je reálne hodnotiť s určitým časovým odstupom.
- Infraštruktúrne projekty sú veľmi priaznivo prijímané ich cieľovými skupinami. V spojení s hmotnými a široko poznateľnými výstupmi projektov sa ľahšie presadzujú aj prvky občianskej spoločnosti a rozvoja demokracie.
- V prípade niektorých projektov sa ich udržateľnosť a vplyvy výrazne redukujú v dôsledku fluktuácie vyškolených osôb. V takýchto prípadoch by čiastočným riešením mohlo byť aj školenie školiteľov z miestnych aktérov, ktorí by ďalej zachovávali a šírili poskytnuté a nadobudnuté poznatky, zručnosti, metodické postupy.

- V prípade projektu budovania vodovodu v Ialoveni nešlo o akútneho adresáta rozvojovej spolupráce. Mesto ako satelit Kišiňova nepotrebuje podporu v takej miere, ako vzdialenejšie menej rozvinuté regióny MD. V Ialoveni je veľký rezidenčný rozvoj – výstavba, prostriedky sa dajú získať aj od developerov. Rozvojová spolupráca SR je potrebnejšia vo vzdialenejších, menej rozvinutých regiónoch v MD.
- Miestnym partnerom pri ukončení implementácie projektu chýba záverečná diskusia a zhodnotenie priebehu, dosiahnutých výsledkov a ich ďalšieho využívania, za účasti prijímateľa a zástupcu SAMRS.

PRÍLOHA I. ZADÁVACIE PODMIENKY EVALUÁCIE

1. Predmet evaluácie

Predmetom evaluácie je desať projektov rozvojovej spolupráce SR v Moldavskej republike schválených v rámci výzvy č. SAMRS/2019/MD/1, č. SAMRS/2020/MD/1 a č. SAMRS/2021/MD/1:

Číslo projektu:	SAMRS/2019/MD/1/4
Názov projektu:	Budovanie inštitucionálnych kapacít na posilnenie efektívneho fungovania manažmentu v odpadovom hospodárstve
Doba trvania projektu:	1. 11. 2019 – 20. 10. 2021
Lokalita:	Kišiňov
Sektor:	Infraštruktúra a udržateľné využívanie zdrojov
Implementujúci subjekt:	Slovenská agentúra životného prostredia – SAŽP
Miestne partnerské organizácie:	Environmental Pollution Prevention Office (EPPO) /Environmental Project Implementation Unit (EPIU)
Suma poskytnutej dotácie:	104 134,52 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2019/MD/1/1
Názov projektu:	Podpora demokracie, nezávislosti a transparentnosti kľúčových verejných inštitúcií v Moldavsku
Doba trvania projektu:	1. 10. 2019 – 30. 6. 2021
Lokalita:	Kišiňov
Sektor:	Dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti
Implementujúci subjekt:	Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy – INEKO

Miestne partnerské organizácie:	Institute for Development and Social Initiatives „Viitorul“
Suma poskytnutej dotácie:	88 187,76 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2019/MD/1/7
Názov projektu:	Zaangažovanie samospráv a občianskej spoločnosti do rozvoja Gagauzsko a regiónu Taraclia
Doba trvania projektu:	1. 10. 2019 – 31. 7. 2021
Lokalita:	autonómny región Gagauzsko, samosprávy Komrat, Ceadir-Lunga, Vulcanesti a Copceac región Taraclie, samospráva Tvardica
Sektor:	Dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti
Implementujúci subjekt:	Človek v ohrození, n. o.
Miestne partnerské organizácie:	Public Association „Pro Europe“ European Centre of Comrat
Suma poskytnutej dotácie:	154 904,17 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2020/MD/1/5
Názov projektu:	Agropotravinársky inkubátor ako katalyzátor podnikateľských inovácií v regiónoch Moldavska (akronym AFB inkubátor)
Doba trvania projektu:	1. 7. 2020 – 31. 7. 2022
Lokalita:	Obec Riškova, okres Criuleni
Sektor:	Podpora tvorby trhového prostredia
Implementujúci subjekt:	Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, n. o.
Miestne partnerské organizácie:	EcoVisio a Katalyst
Suma poskytnutej dotácie:	199 107,00 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2020/MD/1/1
-----------------	--------------------------

Názov projektu:	Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo AMOG 21
Doba trvania projektu:	1. 11. 2020 – 31. 1. 2022
Lokalita:	Gagauzsko, a priľahlé okresy Taraclia, Besarabeasca a Cahul
Sektor:	Dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti
Implementujúci subjekt:	Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o.
Miestne partnerské organizácie:	Public Association „Youth of Gagauzia“
Suma poskytnutej dotácie:	91 745,29 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2020/MD/1/2
Názov projektu:	Kvalitná pracovná sila pre IT sektor v Moldavsku, digitálne vzdelávanie mladých žien a vytvorenie Akadémie kybernetickej bezpečnosti
Doba trvania projektu:	1. 8. 2020 – 31. 1. 2022
Lokalita:	Kišiňov, Balti, Stefan Voda, Kahul, Ungheni, Calarasi, Nisporeni, Hincesti, Salcuta, Causeni, Straseni, Drochia, Soroca, Rezina, Cimisia, Dubasari a Bender
Sektor:	Podpora tvorby trhového prostredia
Implementujúci subjekt:	Európska migračná agentúra
Miestne partnerské organizácie:	TEKEDU (Program GirlsGoIT), Fakulta počítačov, informatiky a mikroelektroniky Moldavskej technickej univerzity (FCIM TUM); SK partner: ESET
Suma poskytnutej dotácie:	94 362,66 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2020/MD/1/6
Názov projektu:	Pitná voda v Ialoveni: Zlepšenie kvality života prostredníctvom zlepšeného prístupu k pitnej

	vode a zvýšeného povedomia o hospodárení s vodou
Doba trvania projektu:	1. 10. 2020 – 30. 6. 2022
Lokalita:	Mesto Ialoveni, región Stred
Sektor:	Infraštruktúra a udržateľné využívanie zdrojov
Implementujúci subjekt:	Regionálna rozvojová agentúra Senec-Pezinok
Miestne partnerské organizácie:	Ialoveni Mayoralty, Regional Development Agency Center
Suma poskytnutej dotácie:	194 244,49 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2021/MD/1/8
Názov projektu:	Zlepšenie kvality života obyvateľov mesta Rezina: zabezpečenie prístupu k systému kanalizácie
Doba trvania projektu:	1. 10. 2021 – 30. 4. 2023
Lokalita:	Mesto Rezina, región Stred
Sektor:	Infraštruktúra a udržateľné využívanie prírodných zdrojov
Implementujúci subjekt:	Regionálna rozvojová agentúra Senec-Pezinok
Miestne partnerské organizácie:	Regional Development Agency Center a City Hall Rezina
Suma poskytnutej dotácie:	148 650,00 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2021/MD/1/6
Názov projektu:	Budovanie dobrej správy vecí verejných prostredníctvom podpory transparentnosti, digitalizácie a sociálnej inklúzie na juhu Moldavska
Doba trvania projektu:	1. 9. 2021 – 31. 3. 2023
Lokalita:	Juh Moldavska, samosprávy Komrat, Ceadir-Lunga, Vulcanesti, Tvardica, Copceac, Basareabesca a Stefan Voda/Cimislia/Causeni.

Sektor:	Dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti
Implementujúci subjekt:	Človek v ohrození, n. o.
Miestne partnerské organizácie:	Public Association „Pro-Europe“ European Center of Comrat
Suma poskytnutej dotácie:	90 909,00 EUR

Číslo projektu:	SAMRS/2021/MD/1/2
Názov projektu:	Budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni
Doba trvania projektu:	1. 9. 2021 – 30. 9. 2022
Lokalita:	Criuleni district, Criuleni municipality (including Ohrincea and Zolonceni villages) Oblasť Criuleni, obec Criuleni (vrátane dedín Ohrincea a Zolonceni)
Sektor:	Infraštruktúra a udržateľné využívanie prírodných zdrojov
Implementujúci subjekt:	Slovenská katolícka charita
Miestne partnerské organizácie:	Pro-Development NGO a Primaria Orasului Criuleni
Suma poskytnutej dotácie:	180 000,00 EUR

2. Miesto realizácie evaluácie

Evaluácia sa bude realizovať na území Slovenskej republiky a Moldavskej republiky. Povinnou súčasťou evaluácie je uskutočnenie misie v Moldavskej republike v trvaní minimálne 5 pracovných dní. Konkrétny termín misie bude vopred prediskutovaný a dohodnutý v spolupráci so ZÚ SR v Kišiňove, realizátormi projektov a miestnymi partnermi zapojenými do implementácie projektov.

3. Kontext evaluácie

Slovenská republika realizuje rozvojovú spoluprácu s MD od roku 2009 s cieľom podpory stabilného fungujúceho demokratického štátu a zlepšenia životných podmienok jeho obyvateľov. Od roku 2014 je MD programovou krajinou SlovakAid a predstavuje tak jednu z teritoriálnych priorit rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky.

MD je krajinou na bezprostrednej hranici Európskej únie, ktorá dlhodobo čelí viacerým výzvam v podobe prítomnosti zamrznutého konfliktu, zložitého politického, ekonomického a spoločenského vývoja, ako aj emigrácii obyvateľstva, spôsobujúcej sociálne problémy najmä na vidieku. Snahou Slovenskej republiky je prostredníctvom rozvojovej spolupráce prispieť k približovaniu Moldavska k Európskej únii, realizácii ekonomických a spoločenských reforiem a lepším životným podmienkam pri zachovaní teritoriálnej integrity krajiny.

Rámcové podmienky rozvojovej spolupráce s MD ustanovuje Dohoda medzi vládou SR a vládou MD o rozvojovej spolupráci z roku 2013. Priority rozvojovej spolupráce s MD sú hlbšie rozpracované v stratégii rozvojovej spolupráce s MD, tzv. Country Strategy Paper (CSP). Aktuálne je platný v poradí druhý CSP na roky 2021 – 2023, ktorý vychádza zo Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023. Reaguje na rozvojové potreby krajiny definované v základnom strategickom rozvojovom dokumente European Moldova 2030¹¹ a je v súlade s jej dlhodobými rozvojovými prioritami, ktorými sú: 1) udržateľné a inkluzívne hospodárstvo, 2) silný ľudský a sociálny kapitál, 3) dôveryhodné a efektívne inštitúcie, 4) zdravé životné prostredie.

Od roku 2014 pôsobí na ZÚ v Kišiňove rozvojový diplomat, ktorý významnou mierou prispieva k efektívnejšej realizácii rozvojových intervencií SR a ku komunikácii s domácimi i zahraničnými partnermi pôsobiacimi v MD.

Rozvojové aktivity SR v MD sú od roku 2019 realizované v sektoroch (1) dobrá správa vecí verejných a budovania občianskej spoločnosti, (2) udržateľné využívanie prírodných zdrojov a infraštruktúry, (3) podpora tvorby trhového prostredia. Vo všetkých rozvojových intervenciách sú uplatňované dve prierezové témy – životné prostredie a zmena klímy a rovnosť žien a mužov.

4. Účel evaluácie – dôvody, účel a očakávané použitie výsledkov evaluácie, hlavní užívatelia výsledkov evaluácie

Evaluácia zohráva významnú úlohu v riadení rozvojovej spolupráce založenom na výsledkoch v súlade s odporúčaním z partnerského hodnotenia Výboru OECD pre rozvojovú pomoc (tzv. OECD DAC peer review) z roku 2018. Hlavným cieľom evaluácie je získať nezávislé a objektívne podložené informácie využiteľné pri rozhodovaní MZVEZ SR, SAMRS a ďalších aktérov o budúcom smerovaní a spôsobe realizácie rozvojovej spolupráce SR s MD. Výsledky evaluácie budú využité aj pri hodnotení aktuálnej strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce a CSP na konci ich platnosti, ako aj pri príprave novej strednodobej stratégie rozvojovej

¹¹ Návrh dokumentu predložila vláda MD na schválenie parlamentu v roku 2018, ale z vnútropolitických dôvodov bolo jeho schválenie oddialené. Následne bol dokument – najmä so zreteľom na nové politické, či ekonomické skutočnosti (o. i. udelenie štatútu kandidátskej krajiny EÚ, energetická kríza – aktualizovaný a schválený vládou a parlamentom Moldavskej republiky v novembri 2022. (odkaz) [GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA \(gov.md\)](http://GUVERNUL.REPUBLICII.MOLDOVA.gov.md)

spolupráce SR na roky 2024 – 2030 a strategických dokumentov pre rozvojovú spoluprácu SR s MD počas obdobia jej platnosti.

Záveru evaluácie majú poskytnúť **vyhodnotenie každého projektu samostatne** z hľadiska medzinárodne uznávaných kritérií OECD DAC, t. j. relevantnosť, koherencia, efektívnosť, účinnosť, vplyv a udržateľnosť. V rámci kritéria relevantnosti poskytovateľ posúdi aj mieru integrácie dvoch prierezových tém rozvojovej spolupráce SR – životné prostredie a zmena klímy a rovnosť žien a mužov. Pri hodnotení vplyvu poskytovateľ zodpovedne posúdi mieru, do akej je s daným časovým odstupom od skončenia projektu možné preukázateľne vyhodnotiť vplyvy. Následne vykoná k dlhodobým vplyvom na cieľové skupiny aspoň čiastkové zistenia a z nich vyplývajúce čiastočné závery.

Súčasťou záverečnej správy budú aj **odporúčania všeobecného charakteru** pre MZVEZ SR, SAMRS, verejné inštitúcie, mimovládny a súkromný sektor z hľadiska ďalšieho zamerania a spôsobu rozvojovej spolupráce s MD, prípadne **odporúčania obsahového a procesného charakteru (ponaučenia)**.

Hlavnými užívateľmi výsledkov evaluácie sú MZVEZ SR, SAMRS a realizátori projektov.

5. Kritériá evaluácie a evaluačné otázky

Evaluácia bude vykonávaná na základe kritérií OECD-DAC: relevantnosť, koherencia, efektívnosť, účinnosť, vplyv a udržateľnosť a bude odpovedať na nasledujúce otázky, pričom poskytovateľ môže v návrhu úvodnej správy navrhnúť úpravu evaluačných otázok:

Relevantnosť:

- Do akej miery bol projekt relevantný k potrebám, politikám a prioritám MD a k strategickým dokumentom rozvojovej spolupráce SR s MD?
- Do akej miery bol projekt relevantný k potrebám, politikám a prioritám cieľovej skupiny, partnerskej inštitúcie a samosprávnych útvarov v mieste realizácie projektov?
- Do akej miery projekt zohľadnil vo všetkých fázach projektového cyklu prierezové témy – (1) životné prostredie a zmena klímy a (2) rovnosť žien a mužov?

Koherencia:

- Bol projekt v súlade a synergii s inými intervenciami v partnerskej krajine, sektore alebo organizácii?
- Ak išlo o projekty z rovnakého sektora, do akej miery boli vzájomne koherentné?

Efektívnosť:

- Do akej miery projekt dosiahol plánované ciele a výsledky?
- Aké hlavné faktory, vrátane rizík pomenovaných i nepomenovaných v logickej matici projektu, ovplyvnili dosiahnutie alebo nedosiahnutie plánovaných výsledkov?

Účinnosť:

- Boli prostriedky určené na projekt vynaložené hospodárne?
- Bol projekt implementovaný v súlade s harmonogramom?
- Bolo možné výsledky projektu dosiahnuť pomocou optimálnejšie zvolených aktivít z finančno-rozpočtového hľadiska?

Vplyv:

- Aký vplyv (plánovaný alebo neplánovaný) má projekt na cieľovú skupinu a príslušný sektor?
- Aké merateľné výsledky má projekt nad rámec indikátorov stanovených v logickej matici projektu?

Udržateľnosť:

- Do akej miery sú dosiahnuté výsledky projektu udržateľné?
- Aké faktory mali alebo môžu mať vplyv na udržateľnosť projektu?

Iné:**Partnerstvo a spolupráca:**

- Aká bola pridaná hodnota prijímateľa (realizátora)?
- Prináležal výber miestnych partnerov rozvojovým potrebám a postupom v Moldavskej republike? Bol pri realizácii projektu vynechaný dôležitý vecne príslušný miestny subjekt?
- Ako prebiehala spolupráca s miestnym partnerom?

6. Konkrétne úlohy, ktoré má poskytovateľ vykonať

Poskytovateľ bude formou konzultácií spolupracovať s evaluačným manažérom a riadiacim výborom evaluácie na hodnotení SlovakAid projektov realizovaných v MD. Na základe zadávacích podmienok evaluácie poskytovateľ musí (i) vykonať posúdenie dokumentácie; (ii) vypracovať úvodnú správu vrátane veľkosti vzorky a techniky pre výber vzorky; (iii) navrhnúť a dokončiť úvodnú správu a metodiku pre evaluáciu, zahŕňajúc relevantné pripomienky v súlade s predpismi MZVEZ SR pre evaluáciu; (iv) uplatňovať kvantitatívne nástroje a analyzovať údaje; (v) triangulovať údaje a overovať protichodné vysvetlenia; (vi) zabezpečiť splnenie všetkých aspektov evaluácie; (vii) navrhnúť záverečnú evaluačnú správu vrátane záverov a odporúčaní v súlade s predpismi MZVEZ SR pre evaluáciu; (viii) dokončiť záverečnú evaluačnú správu na základe prijatých pripomienok; (ix) prezentovať zainteresovaným stranám záverečné zistenia a odporúčania evaluácie; (x) zabezpečiť, aby všetky výstupy boli predložené v súlade s predpismi MZVEZ SR pre evaluáciu.

7. Metodológia evaluácie – metódy použité pri zbere a analýze údajov, zdroje údajov

Poskytovateľ bude zodpovedný za navrhovanie metodiky evaluácie (vrátane popisu metodiky), pričom je povinný použiť minimálne tri evaluačné metódy. Evaluácia musí poskytnúť informácie založené na dôkazoch, ktoré sú dôveryhodné, spoľahlivé a užitočné. Odporúčania v správach musia byť dostatočne stručné a jasne vysvetlené.

MZVEZ SR alebo SAMRS poskytne poskytovateľovi bezodkladne po nadobudnutí účinnosti zmluvy o poskytnutí služieb základnú dokumentáciu podľa Zoznamu základnej dokumentácie na posúdenie, ktorý je uvedený v prílohe č. I Zadávacích podmienok evaluácie. Dokumentácia bude poskytnutá v tlačenej alebo elektronickej forme. Poskytovateľ môže v priebehu evaluácie požiadať o predloženie ďalšej dokumentácie potrebnej pre realizáciu evaluácie.

Komunikácia medzi poskytovateľom a objednávateľom bude realizovaná prostredníctvom manažéra evaluácie, ktorým je zamestnanec odboru rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci MZVEZ SR.

8. Očakávané hmotné a merateľné výstupy a časový rámec evaluácie

Evaluácia bude prebiehať približne 110 pracovných dní od nadobudnutia účinnosti zmluvy o poskytnutí služieb, pričom jej priebeh sa bude riadiť termínmi uvedenými pri jednotlivých výstupoch evaluácie.

Poskytovateľ bude zodpovedať za kvalitné a včasné predloženie svojich konkrétnych výstupov tak, ako je to uvedené nižšie. Všetky produkty musia byť štruktúrované a jasne napísané a musia obsahovať zrozumiteľný proces analýzy.

Výstupy evaluácie:

Úvodná správa: Po preštudovaní strategických dokumentov, štatistických údajov, projektovej dokumentácie a úvodných diskusií s MZVEZ SR, SAMRS a ZÚ SR v Kišišove poskytovateľ pripraví návrh úvodnej správy. Úvodná správa detailne rozpracováva metodiku evaluácie, opisuje okruhy otázok a hypotéz formulovaných na základe štúdia projektových dokumentov a obsahuje:

- spôsob a metodiku (poskytovateľ navrhne spôsob a metodiku evaluácie na základe jeho odborných znalostí a skúseností vzhľadom na predmet zákazky, základné hypotézy a okruhy evaluačných otázok);
- predbežné zistenia na základe štúdie projektovej dokumentácie (projektový návrh, priebežné a záverečné správy a výsledky auditu) a strategických materiálov, ktoré poskytne SAMRS a MZVEZ SR;
- harmonogram evaluácie (s uvedením misie v teréne, plánovaných rozhovorov, cieľových skupín, pozorovaní, dotazníkových prieskumov a pod.).

Podoba úvodnej správy sa musí riadiť osnovou, ktorá je uvedená v prílohe č. II Zadávacích podmienok evaluácie. Úvodná správa bude vypracovaná v slovenskom jazyku a jej návrh sa odovzdá elektronicky na pripomienkovanie objednávateľovi najneskôr do 20 pracovných dní po nadobudnutí účinnosti zmluvy o poskytnutí služieb. Poskytovateľ má 5 pracovných dní na zapracovanie pripomienok objednávateľ k návrhu úvodnej správy. Po zapracovaní pripomienok a schválení konečnej verzie úvodnej správy objednávateľom mu poskytovateľ predkladá konečnú verziu úvodnej správy. Rozsah úvodnej správy je min. 15 a max. 30 strán A4 bez príloh. Úvodná správa musí byť odovzdaná objednávateľovi v papierovej podobe v 2 zviazaných výtlačkoch a v elektronickej podobe na CD, prípadne inom elektronickej nosiči (USB).

Návrh záverečnej evaluačnej správy: podoba záverečnej evaluačnej správy sa musí riadiť predpísanou osnovou (viď príloha č. III) a je vypracovaná v slovenskom jazyku s dĺžkou textu min. 20 strán A4 (bez príloh) a obsahuje manažérske zhrnutie v dĺžke min. 2 a max. 4 strany A4. Poskytovateľ predloží objednávateľovi návrh záverečnej evaluačnej správy najneskôr do 50 pracovných dní odo dňa odovzdania konečnej verzie úvodnej správy. Poskytovateľ je do záverečnej správy povinný zapracovať prípadné pripomienky objednávateľa, ktoré mu objednávateľ doručí najneskôr 5 pracovných dní pred prezentáciou výsledkov evaluácie.

Prezentácia výsledkov evaluácie: Po predložení návrhu záverečnej evaluačnej správy a zapracovaní pripomienok sa poskytovateľ zúčastní na jej prezentácii a diskusii k zisteniam a odporúčaniam, ktorú organizačne zabezpečí MZVEZ SR.

Konečná záverečná evaluačná správa: na základe výstupov z prezentácie následne pristúpi poskytovateľ k dokončeniu záverečnej správy. Jej finálny návrh je povinný predložiť objednávateľovi najneskôr do 10 pracovných dní od prezentácie výsledkov evaluácie.

Poskytovateľ súhlasí s tým, že záverečná evaluačná správa bude následne zverejnená na webových sídlach MZVEZ SR a SAMRS.

9. Požiadavky na poskytovateľa

Evaluáciu môže vykonať fyzická alebo právnická osoba.

Poskytovateľ nebude vystupovať v úlohe zástupcu žiadnej strany a musí zostať nezávislý a nestranný. Podľa predpisov MZVEZ SR sa poskytovateľ nesmie zapájať do navrhovania a/alebo realizácie hodnoteného programu/projektu, do jeho kontrolovania a koordinácie a/alebo nesmie z neho profitovať.

Poskytovateľ alebo osoba prostredníctvom ktorej poskytovateľ vykonáva evaluáciu musí spĺňať všetky nižšie uvedené podmienky:

- nepodieľal sa na príprave ani realizácii žiadneho z hodnotených projektov v akejkoľvek fáze,
- nie je zamestnancom MZVEZ SR alebo SAMRS, ani ním nebol v období implementácie evaluovaných projektov; nepôsobí ani nepôsoobil ako zamestnanec alebo externý spolupracovník realizátorov v období prípravy a implementácie evaluovaných projektov, nebol zapojený do prípravy Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 a Stratégie SR pre rozvojovú spoluprácu s MD na roky 2021 – 2023 , a zároveň z vyššie uvedeného neprofitoval, ani nezamlčal informáciu o vzniku potenciálneho konfliktu záujmov,
- má ukončené VŠ vzdelanie minimálne II. stupňa (magister alebo ekvivalent), teoretické znalosti metód evaluácie a praktické skúsenosti z evaluácie i z hodnotenia rozvojových projektov (minimálne 5 rokov praxe v oblasti evaluácie),
- má rozsiahle znalosti a skúsenosti súvisiace s uplatňovaním kvalitatívnych a kvantitatívnych metodík pre evaluáciu.

Požiadavky na odbornú a technickú spôsobilosť bude poskytovateľ deklarovať predložením životopisu a dokladom o dosiahnutom najvyššom vzdelaní. Kvalifikačné predpoklady je tiež možné doložiť prostredníctvom referencií právnickej osoby, ktorá ponuku predkladá alebo referencií fyzických osôb, ktoré budú realizovať evaluáciu.

Súčasťou predloženého životopisu musí byť uvedenie:

- realizovaných evaluácií,
- realizovaných analytických štúdií podobného druhu,
- absolvovaných školení pre evaluáciu, školení zameraných na riadenie projektového cyklu,
- relevantných absolvovaných vysokoškolských predmetov,
- skúseností zo spolupráce so zahraničnými organizáciami,

- skúseností z oblasti rozvojovej spolupráce.

Poskytovateľ bude rešpektovať zásady správania pre evaluáciu (Príloha č. IV), ktoré sú súčasťou predpisov MZVEZ SR pre evaluáciu.

Prílohy:

- I. Zoznam základných dokumentov na posúdenie
- II. Formulár úvodnej správy
- III. Formulár záverečnej evaluačnej správy
- IV. Zásady správania pre hodnotenie

PRÍLOHA II. EVALUAČNÉ NÁSTROJE: DOTAZNÍKY A NÁVODY NA VÝKON POHOVOROV

I. ONLINE dotazníky

SAMRS/2020/MD/1/1 – Aktivizácia mládeže a zodpovedné občianstvo AMOG 21

SK verzia

Účastníci Fóra mládeže a neformálneho vzdelávania

1. Zúčastňujete sa v súčasnosti aktívne na verejnom živote vo svojej obci/meste, škole, pracovisku,... ? ÁNO / NIE Ak nie, prosím uveďte oblasť, v ktorej kariérne/študijne pôsobíte?
2. Využívate poznatky, zručnosti a skúsenosti, ktoré ste získali na fóre mládeže a v neformálnom vzdelávaní vo svojej činnosti a aktivitách? ÁNO / NIE
3. Ako Vás ovplyvnila Vaša účasť na Fóre mládeže, resp. neformálnom vzdelávaní – môžete vybrať aj viac ako jednu z nasledovných možností: a) dala mi impulz verejne sa angažovať; b) poskytla mi poznatky a zručnosti ako zlepšiť svoju účasť vo verejnom živote; c) nadviazal som kontakty a vzťahy, ktoré ďalej rozvíjam a využívam vo svojich verejných aktivitách; d) úroveň mojej verejnej angažovanosti sa zásadne nezmenila;
4. Myslíte si, že akcie ako Fórum mládeže a neformálne vzdelávanie prispievajú
 - A) k vyššiemu zapojeniu mladých ľudí do verejného života? ÁNO / NIE
 - B) angažovaniu sa za zlepšenie situácie mladých ľudí v Moldavsku? ÁNO / NIE
 - C) k zvyšovaniu povedomia o činnosti členských krajín EÚ v Moldavsku? ÁNO/NIE
5. Udržiavate kontakty s inými účastníkmi Fóra mládeže a programu neformálneho vzdelávania? ÁNO / NIE
6. Využívanie online aplikáciu SoVi, ktorá bola vytvorená v rámci projektu? ÁNO / NIE
7. Čo by sa dalo zlepšiť na akcii Fórum mládeže a neformálnom vzdelávaní, aby ich prínos pre účastníkov bol významnejší?
8. Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s Vašou účasťou na Fóre mládeže a neformálnom vzdelávaní.

Mládežnícke organizácie

1. Zmenila podpora projektu nejakým spôsobom činnosť Vašej organizácie? ÁNO / NIE
Ak áno v čom/ako: a) lepšie riadenie organizácie na základe získaných poznatkov; b) schopnosť získavať zdroje na činnosť organizácie; c) v získavaní nových členov; d) iné (prosím uveďte)
2. Považujete Vašu organizáciu za stabilnú a očakávate jej dlhodobé fungovanie? ÁNO / NIE
3. Bola Vám poskytnutá finančná pomoc na činnosť Vašej organizácie aj od iných krajín ako sú členské štáty EÚ? ÁNO / NIE Ak áno, prosím uveďte.
4. Ste v pravidelnom kontakte s organizáciou Youth of Gagauzia ? ÁNO / NIE
5. Ste v kontakte s inými organizáciami, ktoré tak ako Vaša boli podporené v rámci projektu? ÁNO / NIE
6. Je Vaša organizácia atraktívna pre mladých ľudí, dosť z nich má záujem o členstvo alebo účasť na aktivitách Vašej organizácie? ÁNO / NIE
7. Zlepšila sa vďaka realizácii projektu Vaša spolupráca s lokálnymi autoritami (starostami a obecnými zastupiteľstvami)? ÁNO / NIE
8. V čom je priestor pre účinnejšiu podporu zakladania nových mládežníckych organizácií a podporu fungovania existujúcich?
9. Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s realizáciou projektu.

RO – verzia

Participanți la Forumul Tinerilor și al educației nonformale

9. Sunteți în prezent implicat activ în viața publică din satul/orașul dumneavoastră, din școală, de la locul de muncă,... ? DA / NU Dacă nu, vă rugăm să indicați domeniul în care activați în cariera/școala dumneavoastră?
10. Folosiți cunoștințele, abilitățile și experiența pe care le-ați dobândit în cadrul Forumului Tinerilor și în educația nonformală în activitățile și acțiunile dvs.? DA / NU
11. Cum v-a influențat participarea la Forumul Tinerilor sau la educația nonformală – puteți selecta și mai mult de una dintre următoarele opțiuni: a) mi-a dat imboldul de a mă implica public; b) mi-a oferit cunoștințe și abilități pentru a-mi îmbunătăți participarea la viața publică; c) am stabilit contacte și relații pe care continui să le dezvolt și să le folosesc în activitățile mele publice; d) nivelul implicării mele publice nu s-a schimbat semnificativ;
12. Credeți că acțiuni precum Forumul Tinerilor și educația nonformală contribuie
 - A) la o mai mare implicare a tinerilor în viața publică? DA / NU
 - B) la angajamentul pentru îmbunătățirea situației tinerilor din Republica Moldova? DA / NU
 - C) la creșterea gradului de conștientizare a activităților statelor membre ale UE în Republica Moldova? DA / NU
13. Mențineți contacte cu alți participanți la Forumul Tinerilor și la programul de educație nonformală? DA / NU
14. Folosiți aplicația online SoVi care a fost creată în cadrul proiectului? DA / NU
15. Ce ar putea fi îmbunătățit la evenimentul Forumul Tinerilor și la învățarea nonformală pentru ca beneficiile acestora să fie mai semnificative pentru participanți?
16. Descrieți pe scurt experiența dvs. sau un moment interesant în legătură cu participarea dvs. la Forumul Tinerilor și învățarea nonformală.

Organizații de tineret

10. Sprijinul acordat în cadrul proiectului a schimbat în vreun fel activitățile organizației dumneavoastră? DA / NU

Dacă da, în ce / cum: a) un management mai bun al organizației pe baza cunoștințelor dobândite; b) capacitatea de a strânge resurse pentru activitățile organizației; c) în atragerea de noi membri; d) altele (vă rugăm să precizați)

11. Considerați că organizația dvs. este stabilă și vă așteptați ca aceasta să funcționeze pe termen lung? DA / NU
12. Ați primit sprijin financiar pentru activitățile organizației dvs. din alte țări decât statele membre ale UE? DA / NU Dacă da, vă rugăm să precizați.
13. Sunteți în contact regulat cu organizația Youth of Gagauzia? DA / NU
14. Sunteți în contact cu alte organizații care, ca și a dumneavoastră, au fost sprijinite în cadrul proiectului? DA / NU
15. Este organizația dumneavoastră atractivă pentru tineri, sunt suficienți tineri interesați să se alătore sau să participe la activitățile organizației dumneavoastră? DA / NU
16. S-a îmbunătățit cooperarea dumneavoastră cu autoritățile locale (primari și consilii municipale) datorită implementării proiectului? DA / NU
17. Ce posibilități există pentru sprijinirea mai eficientă a înființării de noi organizații de tineret și pentru sprijinirea funcționării celor existente?

Descrieți pe scurt experiența dumneavoastră sau un moment interesant în legătură cu implementarea proiectului.

RU – verzia

Участники Форума молодежи и программы неформального образования

17. Участвуете ли вы в настоящее время в общественной жизни вашего села/города, школы, работы,...? ДА / НЕТ Если нет, укажите, пожалуйста, в какой сфере вы работаете/учитесь?
18. Используете ли вы знания, навыки и опыт, полученные на Форуме молодежи и в программе неформального образования в своей деятельности и занятиях? ДА / НЕТ
19. Как ваше участие в Форуме молодежи и программе неформального образования повлияло на вас — можно выбрать более одного из следующих вариантов ответов: а) оно дало мне толчок к публичной деятельности; б) предоставило мне знания и навыки для улучшения моего участия в общественной жизни; в) помогло установить контакты и отношения, которые продолжаю развивать и использовать в своей общественной деятельности; г) уровень моей общественной активности принципиально не изменился;
20. Считаете ли вы, что такие мероприятия, как Форум молодежи и неформальное образование, способствуют
- А) более высокой вовлеченности молодежи в общественную жизнь? ДА / НЕТ
- Б) приверженности делу улучшения положения молодежи в Молдове? ДА / НЕТ
- С) повышению осведомленности о деятельности стран-членов ЕС в Молдове? ДА / НЕТ
21. Поддерживаете ли вы контакты с другими участниками Форума молодежи и программы неформального образования? ДА / НЕТ
22. Используете ли Вы онлайн-приложение SoVi, созданное в рамках проекта? ДА / НЕТ
23. Что можно улучшить на Форуме молодежи и в программе неформального образования, чтобы принести больше пользы его участникам?
24. Кратко опишите свой опыт или интересный момент, связанный с участием в Форуме молодежи и в программе неформального образования.

Молодежные организации

18. Изменила ли как-то деятельность вашей организации поддержка проекта? ДА / НЕТ
Если да, то в чем/как: а) лучшее управление организацией на основе полученных знаний; б) возможность приобретения ресурсов для деятельности организации; в) при наборе новых членов; г) другое (просьба указать)
19. Считаете ли вы свою организацию стабильной и ожидаете ли вы ее долгосрочного функционирования? ДА / НЕТ
20. Получали ли вы финансовую помощь на деятельность вашей организации от стран, не входящих в ЕС? ДА / НЕТ Если да, укажите.
21. Поддерживаете ли вы регулярные контакты с организацией «Молодежь Гагаузии»? ДА / НЕТ
22. Поддерживаете ли вы контакты с другими организациями, которые, как и ваша, получили поддержку в рамках проекта? ДА / НЕТ
23. Привлекательна ли ваша организация для молодежи, достаточно ли ее представителей заинтересовано в членстве или участии в деятельности вашей организации? ДА / НЕТ
24. Улучшилось ли качество ваше сотрудничества с местными органами власти (мэрами и муниципальными советами) благодаря реализации проекта? ДА / НЕТ
25. Каковы возможности более эффективной поддержки создания новых молодежных организаций и поддержки функционирования существующих?

Кратко опишите свой опыт или интересный момент в связи с реализацией проекта.

SAMRS/2020/MD/1/2 – Kvalitná pracovná sila pre IT sektor v Moldavsku, digitálne vzdelávanie mladých žien a vytvorenie Akadémie kybernetickej bezpečnosti

SK – verzia

Účastníčky kempu organizovaného TEKEDU

1. Čo pre Vás znamenala účasť v kempe/stáži – vyberte, prosím, jednu možnosť: a) príjemne strávené dni v kolektíve mladých dievčat; b) oboznámenie sa so svetom IT, ktorý som predtým poznala len okrajovo; c) vzbudila vo mne hlbší záujem o rozvoj mojich digitálnych zručností a oblasť IT sektoru; d) od účasti na kempe/stáži som očakával viac/niečo iné; e) nie som spokojná s účasťou na kempe/stáži.
2. Ako účasť na letnom tábore prispela k zvýšeniu Vašich digitálnych zručností – možnosti:
 - a) moje digitálne zručnosti sa podstatne zvýšili/rozšírili;
 - b) mierne sa zvýšili/rozšírili;
 - c) zvýšili/rozšírili sa len v malom rozsahu,
 - d) nezvýšili sa.
3. Rozhodli ste sa na základe absolvovania letného tábora pre štúdium v IT a STEM odboroch? ÁNO / NIE
4. Domnievate sa, že štúdium a práca v IT sektore predstavuje pre dievčatá/ženy dobrú a zaujímavú perspektívu? ÁNO / NIE
5. Poskytuje podľa Vás Moldavsko dostatok príležitostí pre uplatnenie dievčat/žien s IT špecializáciou? ÁNO / NIE
6. Ak ste sa nerozhodli pre štúdium alebo kariéru v IT, čo bol hlavný dôvod?
7. Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s účasťou na kempe/stáži.

Absolventi/študenti študijného predmetu kybernetická bezpečnosť

1. Priniesol pre Vás študijný predmet kybernetická bezpečnosť nejakú pridanú hodnotu k Vášmu štúdiu a nadobudnutým poznatkom a zručnostiam? ÁNO / NIE Ak áno, špecifikujte.
2. Boli ste v rámci predmetu kybernetická bezpečnosť prepojený na konkrétne firmy/inštitúcie pôsobiace v oblasti kybernetickej bezpečnosti v Moldavsku alebo v zahraničí? ÁNO / NIE Ak áno, špecifikujte.

3. Pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti alebo využívate vo svojej práci poznatky získané z tohto študijného predmetu/ resp. v prípade, že ešte študujete uvažujete o práci v oblasti kybernetickej bezpečnosti? ÁNO / NIE
4. Ak pracujete v oblasti kybernetickej bezpečnosti:
 - a) pracujete v MD ÁNO / NIE
 - b) pracujete v zahraničí ÁNO / NIE
 - c) pracujete v súkromnom sektore ÁNO / NIE
 - d) pracujete vo verejnom sektore ÁNO / NIE
5. Poskytlo Vám štúdium tohto predmetu nejaké výhody alebo nové možnosti pre Vašu profesionálnu kariéru? ÁNO / NIE Ak ste odpovedali ÁNO, prosím, špecifikujte aké.
6. Domnievate sa, že môžete naplno využiť svoje vzdelanie a schopnosti prácou v Moldavsku? ÁNO / NIE
7. Myslíte si, že možnosti ako napr. študijný predmet „Kybernetická bezpečnosť“ spolufinancované členskou krajinou EÚ prispievajú k:
 - a) proeurópskej orientácii študentov ÁNO / NIE
 - b) zvyšovaniu povedomia o boji proti šíreniu dezinformácií ÁNO/NIE

Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti so štúdiom predmetu kybernetická bezpečnosť.

RO – verzia

Participante la tabăra organizată de TEKEDU

8. Ce a însemnat pentru dvs. participarea la tabără/stagiul de practică – vă rugăm să selectați o opțiune: a) zile plăcute petrecute într-un grup de fete tinere; b) familiarizarea cu lumea IT, pe care anterior o cunoșteam doar marginal; c) mi-a trezit un interes mai profund pentru dezvoltarea abilităților mele digitale și a sectorului IT; d) mă așteptam la mai mult/ceva diferit de la participarea la tabără/stagiul de practică; e) nu sunt mulțumită de participarea la tabără/stagiul de practică.
9. Cum a contribuit participarea în cadrul taberei de vară la creșterea competențelor dvs. digitale – opțiuni:
 - a) competențele mele digitale au crescut/s-au lărgit semnificativ;
 - b) au crescut/s-au lărgit ușor;
 - c) au crescut/s-au lărgit doar într-o mică măsură,
 - d) nu au crescut.
10. Ați decis să studiați în domeniile IT și STEM după ce ați absolvit tabăra de vară? DA / NU
11. Considerați că studiul și munca în domeniul IT reprezintă o perspectivă bună și interesantă pentru fete/femei? DA / NU
12. După părerea dvs., oferă Republica Moldova suficiente oportunități de angajare pentru fete/femei cu specializare în domeniul IT? DA / NU
13. Dacă nu ați ales să studiați sau să urmați o carieră în domeniul IT, care a fost motivul principal?
14. Descrieți pe scurt experiența dvs. sau un moment interesant în legătură cu participarea dvs. la tabără/stagiu.

Absolvenți/studenți ai cursurilor de studii în domeniul securității cibernetice

8. Disciplina de studiu Securitate cibernetică a adus un plus de valoare studiilor dumneavoastră, cunoștințelor și competențelor pe care le-ați dobândit? DA / NU Dacă da, vă rugăm să precizați.
9. În cadrul cursului Securitate cibernetică ați avut legături cu anumite companii/instituții care activează în domeniul securității cibernetice în Republica Moldova sau peste hotare? DA / NU Dacă da, vă rugăm să precizați.

10. Lucrați în domeniul securității cibernetice sau folosiți în activitatea dumneavoastră cunoștințele dobândite în cadrul acestui obiect de studiu / sau dacă încă studiați, vă gândiți să lucrați în domeniul securității cibernetice? DA / NU
11. Dacă lucrați în domeniul securității cibernetice:
- e) lucrați în MD DA / NU
 - f) lucrați în străinătate DA / NU
 - g) lucrați în sectorul privat DA / NU
 - h) lucrați în sectorul public DA / NU
12. Studiul acestei discipline v-a adus beneficii sau noi oportunități pentru cariera profesională? DA / NU Dacă ați răspuns DA, vă rugăm să precizați care sunt acestea.
13. Credeți că vă puteți valorifica la maxim studiile și competențele obținute lucrând în Republica Moldova? DA / NU
14. Credeți că oportunități precum disciplina de studiu „Securitatea cibernetică“, având co-sponsorizare din partea unei țări membre a UE, contribuie la:
- c) orientarea pro-europeană a studenților DA / NU
 - d) creșterea gradului de conștientizare privind lupta împotriva răspândirii dezinformării DA/NU

Descrieți pe scurt experiența dumneavoastră sau un moment interesant în contextul studierii disciplinei Securitate cibernetică.

RU – verzia

Участники лагеря, организованного TEKEDU

15. Что для вас значило участие в лагере/стажировке — выберите один вариант ответа: а) приятное препровождение времени в компании молодых девушек; б) знакомство с миром ИТ, который я раньше знала лишь поверхностно; в) вызвал во мне более глубокий интерес к развитию моих цифровых навыков в сфере ИТ-сектора; г) я ожидала большего/чего-то другого от участия в лагере/стажировке; д) мне не понравилось участие в лагере/стажировке.
16. Как участие в летнем лагере способствовало повышению ваших цифровых навыков — варианты ответов:
а) мои цифровые навыки значительно повысились/расширились;
б) незначительно повысились/расширились;
в) повысились/расширились лишь в незначительной степени,
г) не повысились.
17. Вы решили на основе посещения летнего лагеря учиться в области ИТ и STEM?
ДА / НЕТ
18. Считаете ли вы, что учеба и работа в сфере ИТ представляет собой хорошую и интересную перспективу для девушек/женщин? ДА / НЕТ
19. На ваш взгляд, предоставляет ли Молдова достаточно возможностей для трудоустройства девушек/женщин с ИТ-специализацией? ДА / НЕТ
20. Если вы не решили учиться или делать карьеру в сфере ИТ, то по какой причине?
21. Кратко опишите свой опыт или интересный момент, связанный с участием в лагере/стажировке.

Выпускники/студенты специальности кибербезопасность

15. Принесла ли изучаемая тема кибербезопасности какую-либо дополнительную ценность вашей учебе и приобретенным знаниям и навыкам? ДА / НЕТ Если да, уточните.
16. Были ли вы связаны с конкретными компаниями/учреждениями, работающими в сфере кибербезопасности в Молдове или за рубежом в рамках темы кибербезопасности? ДА / НЕТ Если да, уточните.

17. Вы работаете в сфере кибербезопасности или используете знания, полученные по этому предмету обучения, в своей работе/или если вы еще учитесь, подумываете ли Вы о работе в сфере кибербезопасности? ДА / НЕТ
18. Если вы работаете в сфере кибербезопасности:
- i) вы работаете в MD ДА / НЕТ
 - j) вы работаете за границей ДА / НЕТ
 - k) Вы работаете в частном секторе ДА / НЕТ
 - l) вы работаете в госсекторе ДА / НЕТ
19. Предоставило ли изучение этого предмета какие-либо преимущества или новые возможности для вашей профессиональной карьеры? ДА / НЕТ Если вы ответили ДА, укажите, какие именно.
20. Как вы думаете, сможете ли вы максимально использовать свое образование и навыки, работая в Молдове? ДА / НЕТ
21. Считаете ли вы, что такие возможности, как обучение предмета «Кибербезопасность», софинансируемый государством-членом ЕС, способствуют:
- e) проевропейской ориентации студентов ДА / НЕТ
 - f) повышению осведомленности о борьбе с распространением дезинформации ДА / НЕТ
22. Кратко опишите свой опыт или интересный момент в связи с изучением предмета кибербезопасности.

SAMRS/2020/MD/1/5 – Agropotravinársky inkubátor ako katalyzátor podnikateľských inovácií v regiónoch Moldavska (AFB inkubátor)

SK – verzia

Zamestnanci na novovytvorených pracovných miestach v rámci projektu

1. Ste stále zamestnaný/á v inkubátore? ÁNO / NIE
2. Možnosť zamestnania v inkubátore je dôležitá pre Vás a Vašu rodinu? ÁNO / NIE
3. Bola to jediná príležitosť zamestnania pre Vás v Riškove a jej blízkom okolí? ÁNO / NIE
4. Považujete toto zamestnanie za dlhodobé pre Vás alebo uvažujete o inej pracovnej príležitosti? ÁNO / NIE
5. Ako by ste zhodnotili vplyv inkubátora na život v Riškove – a) významne/silne pozitívny; b) pozitívny; c) čiastočne pozitívny; d) minimálny/žiadny;
6. V čom vidíte možnosti ďalšieho zlepšenia v činnosti inkubátora?
7. Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s prácou v inkubátore.

Miestni farmári a agropodnikatelia/živnostníci využívajúci služby inkubátora a zdieľanej kuchyne

1. Pomohla Vám spolupráca s inkubátorom zvýšiť príjmy za predaj Vašich poľnohospodárskych produktov? ÁNO / NIE
2. Mali pre Vás odborné tréningy a semináre, ktoré ste absolvovali v inkubátore pridanú hodnotu? ÁNO / NIE
3. Ako by ste vyjadrili mieru/úroveň Vašej spokojnosti s činnosťou inkubátora a Vašou vzájomnou spoluprácou: a) veľmi spokojný; b) spokojný; c) čiastočne spokojný; d) nespokojný – prosím, uveďte prečo;
4. Ako často využívate priestory inkubátora a vybavenie inkubátora – a) pravidelne; b) občas/len málokedy; c) nevyužívam tieto priestory;
5. Pomohol inkubátor prežiť niektorým farmárom, ktorý by bez podpory a činnosti centra neprežili ako aktívni farmári? ÁNO / NIE
6. Považujete inkubátor za stabilný a očakávate, že bude pôsobiť dlhodobo? ÁNO / NIE

7. V čom vidíte ďalšie možnosti zlepšenie činnosti a pôsobenia inkubátora?
8. Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti s využívaním služieb inkubátora.

RO – verzia

Angajați în locurile de muncă nou create în cadrul proiectului

8. Sunteți încă angajat la incubator? DA / NU
9. Este importantă pentru dvs. și familia dvs. posibilitatea de a fi angajat la incubator?
DA / NU
10. Aceasta a fost singura oportunitate de angajare pentru dumneavoastră în Rașcov și în împrejurimi? DA / NU
11. Considerați că acest loc de muncă este unul pe termen lung pentru dumneavoastră sau luați în considerare o altă oportunitate de angajare? DA / NU
12. Cum apreciați impactul incubatorului asupra vieții din Rașcov – a) semnificativ/foarte pozitiv; b) pozitiv; c) parțial pozitiv; d) minim/zero;
13. Cum considerați că ar putea fi îmbunătățite în continuare activitățile la incubator?
14. Descrieți pe scurt experiența dvs. sau un moment interesant în legătură cu activitatea din cadrul incubatorului.

Fermieri locali și întreprinderi agricole/antreprenori care utilizează serviciile incubatorului și bucătăriei comune

9. Colaborarea cu incubatorul v-a ajutat să vă creșteți veniturile din vânzarea produselor agricole? DA / NU
10. Trainingurile și atelierile la care ați participat în cadrul incubatorului v-au adus un plus de valoare? DA / NU
11. Cum ați exprima gradul/nivelul de satisfacție față de activitățile incubatorului și de cooperarea reciprocă: a) foarte mulțumit; b) mulțumit; c) parțial mulțumit; d) nemulțumit – vă rugăm să indicați de ce;
12. Cât de des folosiți spațiile și echipamentele incubatorului – a) în mod regulat; b) rar/doar uneori; c) nu folosesc aceste spații;
13. A ajutat incubatorul la supraviețuirea unor fermieri care nu ar fi supraviețuit ca fermieri activi fără sprijinul și activitățile centrului? DA / NU
14. Considerați că incubatorul este stabil și vă așteptați ca acesta să funcționeze pe termen lung? DA / NU

15. Unde vedeți oportunități suplimentare de îmbunătățire a activităților și operațiunilor incubatorului?
16. Descrieți pe scurt experiența dumneavoastră sau un moment interesant în legătură cu utilizarea serviciilor incubatorului.

RU – verzia

Сотрудники на вновь созданных рабочих местах в рамках проекта

15. Вы все еще работаете в инкубаторе? ДА / НЕТ
16. Важна ли для вас и вашей семьи возможность трудоустройства в инкубаторе?
ДА / НЕТ
17. Это была единственная возможность трудоустройства для вас в Рышкове и его ближайших окрестностях? ДА / НЕТ
18. Считаете ли вы эту работу долгосрочной или вы рассматриваете другую возможность трудоустройства? ДА / НЕТ
19. Как бы вы оценили влияние инкубатора на жизнь в Рышкове — а) значительно/очень положительное; б) положительное; в) частично положительное; г) минимальное/отсутствует;
20. В чем Вы видите возможности для дальнейшего совершенствования деятельности инкубатора?
21. Кратко опишите свой опыт или интересный момент, связанный с работой в инкубаторе.

Местные фермеры и агробизнес/производители, пользующиеся услугами инкубаторов и общих кухонь

17. Помогло ли сотрудничество с инкубатором увеличить доход от реализации вашей сельхозпродукции? ДА / НЕТ
18. Принесли ли вам пользу профессиональные тренинги и семинары, которые вы посетили в инкубаторе? ДА / НЕТ
19. Как бы Вы выразили степень/уровень Вашего удовлетворения деятельностью инкубатора и Вашим взаимным сотрудничеством: а) очень довольны; б) удовлетворены; в) удовлетворены частично; г) недовольны — укажите, почему;
20. Как часто Вы пользуетесь помещением инкубатора и оборудованием инкубатора — а) регулярно; б) изредка/редко; в) я не пользуюсь этими помещениями;
21. Помог ли инкубатор выжить некоторым фермерам, которые не выжили бы как активные фермеры без поддержки и активности центра? ДА / НЕТ

22. Считаете ли Вы инкубатор стабильным и ожидаете ли Вы, что он будет работать в долгосрочной перспективе? ДА / НЕТ
23. В чем вы видите другие возможности для улучшения деятельности и работы инкубатора?
24. Кратко опишите свой опыт или интересный момент в связи с использованием услуг инкубатора.

SAMRS/2021/MD/1/2 – Budovanie funkčného a udržateľného systému odpadového hospodárstva v obci Criuleni

SK – verzia

Dotazník pre respondentov – obyvateľov mesta, resp. domácnosti

1. Považujete nový spôsob zberu odpadu – triedenie odpadu – za dôležitú vec pre Vaše mesto a Vás osobne? ÁNO / NIE
2. Zlepšila sa čistota verejných priestorov v Criuleni a jej okolí (napr. pri rieke Dnester) po zavedení triedenia odpadu? ÁNO / NIE
3. Vznikajú aj po zavedení triedenia odpadu nové nelegálne skládky v meste a jeho blízkom okolí? ÁNO / NIE
4. Pribúda odpad na existujúce nelegálne skládky odpadu aj po zavedení triedenia odpadu? ÁNO / NIE
5. Je počet a dostupnosť zberných miest – platforiem dostatočná? ÁNO / NIE
6. Je odvoz odpadu zo zberných platforiem pravidelný? ÁNO / NIE
7. Je periodicita odvozu odpadu zo zberných platforiem dostatočná? ÁNO / NIE
8. Zmenil zavedený systém zberu a triedenia odpadu správanie sa obyvateľov Vášho mesta z hľadiska udržiavania poriadku a čistoty verejných priestorov? ÁNO / NIE
9. V čom vidíte ďalšie možnosti zlepšenia systému zberu a triedenia odpadu?
10. Opíšte stručne Vašu skúsenosť alebo zaujímavý moment v súvislosti so zavedením systému zberu a triedenia odpadu.

RO – verzia

Chestionar pentru respondenți – locuitori ai orașului, respectiv gospodării

1. Considerați că noua metodă de colectare a deșeurilor – sortarea deșeurilor – este un lucru important pentru orașul dvs. și pentru dvs. personal? DA / NU
2. S-a îmbunătățit curățenia spațiilor publice din Criuleni și din împrejurimi (de exemplu, de lângă râul Nistru) după introducerea sortării deșeurilor? DA / NU
3. Chiar și după introducerea trierii deșeurilor, se creează noi depozite ilegale de deșeuri în oraș și în vecinătatea acestuia? DA / NU
4. Continuă să se adauge deșeuri la depozitele ilegale existente și după introducerea sortării deșeurilor? DA / NU
5. Sunt suficiente numărul și disponibilitatea punctelor de colectare – platformelor? DA / NU
6. Colectarea deșeurilor de la platformele de colectare este regulată? DA / NU
7. Este suficientă frecvența de colectare a deșeurilor de pe platformele de colectare? DA / NU
8. Sistemul de colectare și sortare a deșeurilor introdus a schimbat comportamentul locuitorilor din orașul dumneavoastră în ceea ce privește menținerea ordinii și curățeniei în spațiile publice? DA / NU
9. Unde vedeți oportunități suplimentare de îmbunătățire a sistemului de colectare și sortare a deșeurilor?
10. Descrieți pe scurt experiența dumneavoastră sau un moment interesant în legătură cu introducerea sistemului de colectare și sortare a deșeurilor.

RU – verzia

Анкета для респондентов — жителей города, или домохозяйств

1. Считаете ли вы важным для вашего города и вас лично новый метод сбора мусора — сортировку мусора? ДА / НЕТ
2. Повысилась ли чистота общественных мест в Криулянах и его окрестностях (например, возле реки Днестр) после введения сортировки мусора? ДА / НЕТ
3. Даже после введения сортировки мусора в городе и его ближайших окрестностях появились новые незаконные свалки? ДА / НЕТ
4. Увеличивается ли объем отходов на существующих незаконных свалках даже после введения сортировки мусора? ДА / НЕТ
5. Достаточно ли количество и доступность пунктов сбора — площадок? ДА / НЕТ
6. Является ли регулярным вывоз мусора с площадок для сбора? ДА / НЕТ
7. Является ли достаточной периодичность удаления отходов с площадок для сбора? ДА / НЕТ
8. Изменила ли налаженная система сбора и сортировки мусора поведение жителей вашего города в плане поддержания порядка и чистоты в общественных местах? ДА / НЕТ
9. Какие вы видите другие возможности для улучшения системы сбора и сортировки мусора?
10. Кратко опишите свой опыт или интересный момент в связи с внедрением системы сбора и сортировки мусора.

II. Návodý

Tematické okruhy pre osobné pohovory – SK Realizátori

- Mali ste prechádzajúce skúsenosti s realizáciou projektov rozvojovej spolupráce? Realizovali ste aktivity v Moldavsku pred projektom rozvojovej spolupráce?
- Aká bola Vaša znalosť Stratégie Slovenskej republiky pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2021 – 2023 pred prípravou projektu rozvojovej spolupráce?
- V ktorom čase ste začali pripravovať projektový zámer? Na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie žiadostí o dotáciu alebo ešte pred je vyhlásením?
- Akým spôsobom ste identifikovali partnerskú organizáciu z Moldavska? Čo boli najväčšie prekážky pri nájdení vhodného partnera?
- Zohľadňovala výzva na predkladanie žiadostí o dotácie (oprávnené aktivity) kľúčové problémy cieľových skupín v Moldavsku ? Na ktoré dôležité potreby nereagovala?
- Mal iste k dispozícii informácie o ďalších rozvojových aktivitách realizovaných v cieľovom území/pre cieľovú skupinu (sektor)? Ak áno, akým spôsobom ste ich zohľadnili pri tvorbe a realizácii projektu?
- Aké boli hlavné ciele Vášho projektu? Akým spôsobom ste stanovovali a kvantifikovali ciele? Participoval moldavský partner na príprave cieľov a aktivít projektu?
- Akým spôsobom ovplyvnila pandémia COVID-19 realizáciu projektu? Aké ďalšie faktory ovplyvnili realizáciu projektu? Aké zmeny bolo potrebné vykonať v projekte?
- Podarilo sa Vám zrealizovať plánované aktivity a dosiahnuť/prekročiť stanovené ciele?
- Čo považujete za najdôležitejšie (plánované a neplánované) prínosy projektu pre cieľovú skupinu/sektor?
- Sú predmetné pozitívne prínosy dostupné pre cieľovú skupinu/sektor aj po ukončení aktivít projektu? Ako je zabezpečená udržateľnosť projektu a aké faktory na ňu vplývajú?

- Ako spätne hodnotíte výber partnera z Moldavska? Zodpovedal výber partnera (aktivity) zameraniu projektu? Aké boli hlavné prínosy zapojenia partnera/partnerov z Moldavska pre realizáciu projektu?
- Mohli by ste posúdiť intenzitu a kvalitu spolupráce s moldavským partnerom/partnermi?
- Disponoval moldavský partner/partneri potrebnými kapacitami a skúsenosťami potrebnými pre realizáciu projektu rozvojovej spolupráce?
- Iné

Tematické okruhy pre osobné pohovory – partner z Moldavska

- Mali ste prechádzajúce skúsenosti s realizáciou projektov financovaných zahraničnými donormi?

Did you have any experience with implementation of the projects financed by international donor prior to the SlovakAid project?

- Mali ste predchádzajúcu spoluprácu so slovenským partnerom alebo ste začali spolupracovať pre účely prípravy a realizácie projektu rozvojovej spolupráce SR v Moldavsku?

Did you cooperate with Slovak partner before submission of the project application for SlovakAid?

- Čo považujete na kľúčové problémy/potreby cieľového územia, resp. cieľovej skupiny projektu?

What are the key problems/needs of the target territory/target groups addressed by the project?

- Do akej miery bolo možné riešiť tieto problémy/potreby prostredníctvom projektu rozvojovej spolupráce? Aké boli najvýznamnejšie obmedzenia?

Did the project financed by the SlovakAid allowed to address the key problems/needs? Which are the main limitations/restrictions?

- Ako zohľadňoval Váš projekt ďalšie plánované/realizované aktivity v cieľovom území/pre cieľovú skupinu?

How did your project reflect on planned/implemented interventions in the target territory/for the target group of your project?

- Ako ste participovali na príprave projektu? Akú boli Vaše hlavné vstupy?

How did you participate in the preparation of the project? What were your main inputs to the project preparation?

- Aké boli hlavné ciele Vášho projektu? Akým spôsobom ste stanovovali a kvantifikovali ciele?

Could you describe main objectives of your project? How did you set and quantify the objectives (target values)?

- Na realizácii ktorých aktivít ste sa podieľali? Bolo Vaše zapojenie dostatočné?

In which activities did you participate? Was your involvement sufficient?

- Akým spôsobom ovplyvnila pandémia COVID-19 realizáciu projektu? Aké ďalšie faktory ovplyvnili realizáciu projektu?

How did COVID-19 affect implementation of your project and its activities? What other factors influenced the implementation?

- Podarilo sa Vám zrealizovať plánované aktivity a dosiahnuť/prekročiť stanovené ciele?
Were you able to implement all activities and achieve/exceed the project objectives/targets?
- Čo považujete za najdôležitejšie (plánované a neplánované) prínosy projektu pre cieľovú skupinu/sektor?
In your opinion, what are main (planned/unplanned) effects/benefits for the target group/sector?
- Sú predmetné pozitívne prínosy dostupné pre cieľovú skupinu/sektor aj po ukončení aktivít projektu? Ako je zabezpečená udržateľnosť projektu a aké faktory na ňu vplývajú?
Are the produced positive effects/benefits for the target group/sector sustainable after the project completion? Which measures have been taken in order to ensure sustainability of the project? Which factors affect the sustainability?
- Ako hodnotíte spoluprácu so slovenským partnerom?
How do you assess the cooperation with Slovak partner?
- Disponoval slovenský partner kapacitami a skúsenosťami potrebnými pre realizáciu projektu rozvojovej spolupráce v Moldavsku?
Did Slovak partner have capacities and experience necessary for implementation of development cooperation project in Moldova?
- Iné/Other

Tematické okruhy pre osobné pohovory – MZVEZ SR/SAMRS

- Akým spôsobom prebiehala príprava Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2019-2023?
- Ako boli definované tematické ciele Strednodobej stratégie? Aké kritériá boli zvolené pre výber sektorových a teritoriálnych priorít?
- Ako boli do tvorby Strednodobej stratégie zapojení partneri z mimovládneho a súkromného sektora?
- Akým spôsobom prebiehala príprava Stratégie Slovenskej republiky pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2021 – 2023?
- Aké informačné zdroje boli využité pri analýze východiskovej situácie? Aké informačné zdroje boli využité pri formulovaní rozvojových priorít?
- Ako boli do tvorby Stratégie zapojení partneri z mimovládneho a súkromného sektora, resp. z Moldavska?
- Do akej miery sú zvolená Stratégia a zvolené rozvojové priority stále aktuálne?
- Ako prebiehala komunikácia a spolupráca so SAMRS pri príprave výziev na predkladanie žiadostí o dotácie na realizáciu projektov rozvojovej spolupráce s Moldavsku?
- Ako hodnotíte záujem slovenských subjektov o rozvojovú spoluprácu v Moldavsku? Aká bola kvalita predložených projektov v rámci výziev v roku 2019, 2020 a 2021?
- Ako hodnotíte kvalitu realizovaných projektov rozvojovej spolupráce v Moldavsku? Aká je spätná väzba z Moldavska?
- Ako ovplyvnil realizáciu projektov rozvojovej spolupráce v Moldavsku COVID-19? Ako na vzniknutú situáciu reagovalo MZVEZ SR/SAMRS?
- Sú ukončené projekty rozvojovej spolupráce udržateľné aj po ukončení financovania?

Tematické okruhy pre osobné pohovory – ZÚ KÍŠIŇOV

- Aké kritériá boli zvolené pre výber sektorových a predovšetkým teritoriálnych priorít? ČO bolo kľúčovým faktorom pre výber Moldavska ako programovej krajiny?
- Akým spôsobom bol ZÚ v Kišiňove zapojený od tvorby Stratégie Slovenskej republiky pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2021 – 2023?
- Aké informačné zdroje boli využité pri analýze východiskovej situácie? Aké informačné zdroje boli využité pri formulovaní rozvojových priorít?
- Ako boli do tvorby Stratégie zapojení partneri z mimovládneho a súkromného sektora, resp. z Moldavska?
- Do akej miery sú zvolená Stratégia a zvolené rozvojové priority stále aktuálne?
- Bol ZÚ v Kišiňove zapojený do prípravy výziev na predkladanie žiadostí o dotácie na realizáciu projektov rozvojovej spolupráce s Moldavsku?
- Ako hodnotíte záujem slovenských subjektov o rozvojovú spoluprácu v Moldavsku? Aká bola kvalita predložených projektov v rámci výziev v roku 2019, 2020 a 2021?
- Ako hodnotíte kvalitu realizovaných projektov rozvojovej spolupráce v Moldavsku? Aká je spätná väzba z Moldavska?
- Ako ovplyvnil realizáciu projektov rozvojovej spolupráce v Moldavsku COVID-19?
- Sú ukončené projekty rozvojovej spolupráce udržateľné aj po ukončení financovania?

PRÍLOHA III. ZOZNAM POSÚDENENEJ DOKUMENTÁCIE

Posúdená dokumentácia

Dokument - názov	Posúdený (áno/nie)	Užitočnosť (1 = veľmi užitočný; 5 = neužitočný)	Pripomienky
Stratégia European Moldova 2030	áno	1	
Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019-2023	áno	1	
Stratégia Slovenskej republiky pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2021 – 2023	áno	1	
Zameranie bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR 2019	áno	1	
Zameranie bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR 2020	áno	1	
Zameranie bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR 2021	áno	1	
Výzva č. SAMRS/2019/MD/1	áno	1	
Výzva č. SAMRS/2020/MD/1	áno	1	
Výzva č. SAMRS/2021/MD/1	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2019/MD/1/4	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2019/MD/1/1	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2019/MD/1/7	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2020/MD/1/5	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2020/MD/1/1	áno	1	
Dokumentácia k projektu, SAMRS/2020/MD/1/2	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2020/MD/1/6.	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2021/MD/1/8	áno	1	
Dokumentácia k projektu SAMRS/2021/MD/1/6	áno	1	

Dokumentácia k projektu SAMRS/2021/MD/1/2	áno	1	
Správy z monitoringu projektov SlovakAid z roku 2019	áno	1	
Správy z monitoringu projektov SlovakAid z roku 2021	áno	1	
Výročná správa SAMRS 2019	áno	1	
Výročná správa SAMRS 2020	áno	1	
Výročná správa SAMRS 2021	áno	1	
Zoznam žiadostí, ktoré neboli v rámci výziev v rokoch 2019-2021 schválené	áno	1	
Stratégia monitorovania a evaluácie bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR	áno	1	
Príručka pre evaluáciu projektov rozvojovej spolupráce SR	áno	1	

PRÍLOHA IV. ZOZNAM OSÔB, KTORÉ BOLI KONTAKTOVANÉ POČAS EVALUÁCIE

<i>Počet respondentov</i>	<i>Organizácia</i>	<i>Údaje členené podľa rodu</i>	<i>Krajina</i>
5	MZVEZ SR	Muž: 3 Žena: 2	SR
2	Človek v ohrození, n. o.	Muž: 0 Žena: 2	SR
2	Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, n.o.	Muž: 0 Žena: 2	SR
1	Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku	Muž: 0 Žena: 1	SR
3	EMA – Development and Mobility Agency	Muž: 1 Žena: 2	SR
2	Slovenská katolícka charita	Muž: 0 Žena: 2	SR
1	Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy, INEKO	Muž: 1 Žena: 0	SR
1	Slovenská agentúra životného prostredia	Muž: 0 Žena: 1	SR
1	Regionálna rozvojová agentúra Senec-Pezinok	Muž: 0 Žena: 1	SR
1	ZÚ Kišiňov	Muž: 0 Žena: 1	Moldavsko
1	Inštitút pre rozvoj a sociálne iniciatívy Viitorul	Muž: 1 Žena: 0	Moldavsko
2	RDA Centru Stred	Muž: 1 Žena: 1	Moldavsko
3	Public Association „Pro Europe“ Európske centrum Komrat	Muž: 1 Žena: 2	Moldavsko

1	Katalyst	Muž: 0 Žena: 1	Moldavsko
1	EcoVisio	Muž: 0 Žena: 1	Moldavsko
1	TEKEDU	Muž: 0 Žena: 1	Moldavsko
1	FCIM TUM	Muž: 1 Žena: 0	Moldavsko
3	Youth of Gagauzia	Muž: 2 Žena: 1	Moldavsko
2	EPPO – Enviromental Pollution Prevention Office	Muž: 0 Žena: 2	Moldavsko
2	Pro-Development NGO	Muž: 1 Žena: 1	Moldavsko
2	MÚ Ialoveni	Muž: 1 Žena: 1	Moldavsko
3	MÚ Criuleni	Muž: 2 Žena: 1	Moldavsko
4	MÚ Rezina	Muž: 1 Žena: 3	Moldavsko

PRÍLOHA V. NESÚHLASNÉ STANOVISKÁ

[Namiesto tohto textu vpíšte text správy, aby sa zachoval správny formát a štýl.]

PRÍLOHA VI. ZOZNAM ČLENOV REFERENČNEJ SKUPINY

Organizácia	Meno	Označenie / pozícia	E-mail
MZVEZ SR	Zuzana Karkušová	manažérka evaluácie	zuzana.karkusova@mzv.sk
SAMRS	Jakub Šimek	projektový a finančných manažér	jakub.simek@slovakaid.sk
ZÚ Kišiňov	Veronika Trebulová	rozvojová diplomatka	veronika.trebulova@mzv.sk
MZVEZ SR	Maroš Kramár	odbor rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, MZVEZ SR	maros.kramar@slovakaid.sk